

17
EL - ISRA / NOĆNO PUTOVANJE
OBJAVLJENO U MEKI, IMA 111 AJETA**

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِّنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَا
الَّذِي بَرَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ آيَاتِنَا إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿١﴾

"U ime Allaha, Svemilosnog, Milostivog!"
"Uzvišen neka je Onaj Koji je u jednom času noći preveo Svoga roba iz Mesdžid-Harama u Mesdžid-Aksa, čiju smo okolicu blagoslovili kako bismo mu neka znamenja Naša pokazali. - On, uistinu, sve čuje i sve vidi."/1/

Allah Uzvišeni uzdiže Sebe i veliča Svoj položaj Svojom moći koju niko drugi, osim Njega, ne posjeduje. Nema boga niti gospodara osim Njega:

"Koji je u jednom času preveo Svoga roba", tj. Muhammeda, s.a.v.s. : **"noću"**, tj. u toku noći: **"iz Mesdžid-Harama"**, a to je mesdžid u Meki, **"u Mesdžid-Aksa"**, a to je Kudusi-šerif koji se nalazi u Jerusalemu, izvoru vjerovjesnika od Ibrahima, a.s., pa su se, zbog toga, tu sakupili, pa im je on imao u njihovom mjestu i njihovim kućama, što upućuje na to da je on najveći imam i glavni pročelnik - neka je Allahov salavat i selam na njega i sve ostale poslanike.

"...čiju smo okolicu blagoslovili", tj. usjevima i plodovima: **"neka Naša znamenja"**, tj. velika znamenja, kao što kaže Allah Uzvišeni: **"vidio je najveličanstvenija znamenja svoga Gospodara." (53:18)** Spomenut ćemo od toga - ono što nam je Allah omogućio - ono što Allahov Poslanik, s.a.v.s., prenosi o tome.

"On, uistinu, sve čuje i sve vidi" (1), tj. čuje govor Svojih robova, onih koji Ga vjeruju i onih koji Ga niječu, onih koji su iskreni i koji lažu; vidi ih, pa daje svakom od njih ono što zaslužuju na ovom i na onom svijetu.

**NAVODENJE HADISA,
KOJI SU NA RASPOLAGANJU**

* Objavljena nakon sure "El - Kasas".

** Ajeti 26., 32., 57. i 73. - 80. medinski su.

O NOĆNOM PUTOVANJU

Imam Muslim bilježi u svom "Sahihu" od Enesa ibn Malika, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: (1) "Dat mi je Burak. To je bijela duga životinja. Veća je od magarca a manja od mazge. Korača brzinom pogleda. Jahao sam ga dok nisam stigao do Bejtul-makdisa. Privezao sam ga za halku za koju su privezivali Allahovi poslanici, zatim sam ušao u Mesdžid i klanjao u njemu dva rekata a onda izišao.

Nakon toga mi je došao Džibril i ponudio mi posudu sa vinom i posudu sa mlijekom. Odabrao sam mlijeko, pa mi je Džibril rekao: "Odabrao si islam!"

Zatim smo uzdignuti na nebo. Džibril je tražio da se otvori, pa je upitan: "Ko si ti?" "Ja sam Džibril", odgovorio je. "Ko je s tobom?" - upitan je. "Muhammed" - odgovorio je. "Je li mu dato poslanstvo?" - ponovo je upitan. "Da" - odgovorio je. Tada nam je otvoreno. Tu je bio Adem, a.s., koji mi je izrazio dobrodošlicu i poželio mi dobro.

Zatim smo uzdignuti na drugo nebo /nebesko prostranstvo. Džibril je tražio da se otvori, pa je upitan: "Ko si ti?" "Ja sam Džibril!" - odgovorio je. Upitan je: "Ko je s tobom?" Odgovorio je: "Muhammed!" "Je li mu dato poslanstvo?" - ponovo je upitan. "Da" - odgovorio je.

Tada nam je otvoreno. Tamo su bili dva tečića: Isa, sin Merjemin, i Jahja, sin Zekerijaa - neka je Allahov mir na njih dvojicu - koji su mi izrazili dobrodošlicu i poželjeli mi dobro.

Zatim sam uzdignut na treće nebesko prostranstvo. Džibril je tražio da se otvori, pa je upitan: "Ko si ti?" Odgovorio je: "Džibril!" Upitan je: "Ko je s tobom?" Odgovorio je: "Muhammed!" "Je li mu dato poslanstvo?" - ponovo je upitan. "Da" - odgovorio je Džibril.

Otvoreno nam je. Ugledali smo Jusufa, a.s., kome je dato pola ukupne ljepote, koji mi je izrazio dobrodošlicu i poželio svako dobro.

Onda smo uzdignuti na četvrto nebesko prostranstvo. Džibril je tražio da se otvori, pa je upitan: "Ko je ovo?" Odgovorio je: "Džibril!" Upitan je: "A ko je s tobom?" Odgovorio je: "Muhammed!" "Je li mu dato poslanstvo?" - ponovo je upitan. "Da" - odgovorio je.

Otvoreno nam je. Tamo je bio Idris, a.s. Izrazio mi je dobrodošlicu i poželio svako dobro. Allah Uzvišeni kaže: **"i Mi smo ga na visoko mjesto digli." (19:57)**

Nakon toga smo dignuti na peto nebesko prostranstvo. Džibril je zatražio da se otvori, pa je upitan: "Ko je to?" Odgovorio je: "Džibril!" Upitan je: "Ko je s tobom?" Odgovorio je: "Muhammed!" "Je li mu dato poslanstvo?" - ponovo je upitan. Odgovorio je: "Da."

Otvoreno nam je. Ugledali smo Haruna, a.s., koji mi je izrazio dobrodošlicu i poželio svako dobro.

Zatim smo uzdignuti na šesto nebesko prostranstvo. Džibril je zatražio da se otvori, pa je upitan: "Ko je to?" Odgovorio je: "Džibril!" "A ko je s tobom?" - upitan je. Odgovorio je: "Muhammed!" "Je li mu došlo poslanstvo?" - ponovo je upitan. "Da" - odgovorio je.

Otvoreno nam je. Tamo je bio Musa, a.s. koji mi je izrazio dobrodošlicu i poželio mi svako dobro.

Onda smo uzdignuti na sedmo nebesko prostranstvo. Džibril je tražio da se otvori pa je upitan: "Ko je to?" Odgovorio je: "Džibril." "A ko je s tobom?", upitan je. Odgovorio je: "Muhammed." Upitan je: "Je li mu dato poslanstvo?" Odgovorio je: "Da."

Otvoreno nam je. Tamo je bio Ibrahim, a.s., naslonjen leđima na Bejtul-Ma' -mur/ Nebesku Kabu u koju svakodnevno ulazi 70 hiljada meleka koji se više ne vraćaju. Zatim sam odveden do Sidretul-Muntehaa, čije je lišće bilo poput slonovih ušiju a plodovi poput velikog zemljanog vrča. Kada ju je prekrilo ono što je Allah htio da je prekrije ona se promijenila tako da niko od Allahovih stvorenja ne bi bio u stanju da opiše njenu ljepotu. Allah mi je objavio nešto od Objave i propisao mi u toku svakog dana i noći pedeset namaza, pa sam sišao do Musa, a.s., koji me je upitao: "Šta je tvoj Gospodar stavio u dužnost tvojim sljedbenicima?" Odgovorio sam: "Pedeset namaza." Rekao mi je: "Vrati se svome Gospodaru i traži olakšicu jer tvoj ummet to neće izdržati s obzirom da sam ja to isprobao na Izraelćanima." Vratio sam se svome Gospodaru i zamolio Ga: "Gospodaru moj, olakšaj mojim sljedbenicima", pa mi je smanjio za pet namaza. Vratio sam se Musam, a.s., i rekao mu: "Umanjio mi je za pet namaza." Rekao mi je: "Tvoji sljedbenici to ne mogu podnijeti i zato se vrati svome Gospodaru i traži olakšanje."

Neprestano sam se vraćao između svoga Gospodara i Musa, a.s., sve dok mi Allah ne reče: "Muhammede, njih je pet u toku dana i noći a svaki namaz piše se deset što čini pedeset namaza. Ko odluči uraditi kakvo dobro djelo, a ne uradi ga - upisat će mu se jedna nagrada, a ako ga uradi - upisat će mu se deset. Ako, pak, neko odluči uraditi neko negativno djelo, pa to ne učini - ne piše mu se u grijeh a ako ga učini - upiše mu se samo jedan grijeh."

Spustio sam se do Musa, a.s., i rekao mu: "Vraćao sam se svome Gospodaru sve dok se nisam postidio."

U predanju imama Ahmeda od Katade koji prenosi od Enesa ibn Malika da je Malik ibn Sa'sa pričao mu... spomenuo je hadis sve do riječi Muhammeda, a.s.:

(2) "...Zatim sam dignut do Sidretul-Muntehaa i ugledao njene plodove u obliku zemljanih vrčeva iz sela Hadžer, dok su joj listovi bili kao uši od slona, pa je rekao: "Ovo je Sidretul-Munteha." Rekao je: "Ukazale su se četiri rijeke: dvije skrivene a dvije vidljive. Upitao sam: "Šta je ovo, Džibrile?" Odgovorio je: "Što se tiče skrivenih, to su dvije rijeke u Džennetu, a što se tiče vidljivih, to su Nil i Eufrat." Rekao je: "A zatim je dignut do Bejtul-Ma'mura."

U predanju Katade od Ebu- Hurejrea, r.a., stoji:

/3/ Rekao je: "Rekao sam: Molio sam svoga Gospodara sve dok se nisam zastidio (da Mu se ponovo vratim), ali sam bio zadovoljan, predan, pa sam izvršio naredbu, a zatim je glasnik povikao: '*Ja sam zaključio Moju naredbu (fard) i olakšao sam Mojim robovima.*'"

Slično bilježe Buhari i Muslim u svojim vjerodostojnim zbirkama u predanju od Katade.

U predanju koju bilježi Buharija u poglavlju o namazu, stoji:

/4/ "...zatim me odveo do Sidretul-Muntehaa kojeg su prekrile boje a da i sam nisam znao koje, da bi zatim bio uveden u Džennet, u kome su bile ogrlice i đerdani od bisera a zemlja od miska."

Muslim bilježi u svome "Sahihu" od Ebu-Zerra, r.a., koji kaže:

/5/ "Pitao sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: "Jesi li vidio svoga Gospodara?" Odgovorio je: "Svjetlost/ Nur gdje god sam pogledao - pa kako da Ga vidim?!"

Od Muhammeda ibn Bešara sa lancem prenosilaca prenosi se do Abdullaha ibn Šekika, koji kaže: "Rekao sam Ebu-Zerru, r.a.:

/6/ 'Da sam vidio Allahovog Poslanika, s.a.v.s., upitao bih ga. Upitao me je: 'A o čemu bi ga upitao?' Rekao je: 'Upitao bih ga: 'Jesi li vidio svoga Gospodara?' Ebu-Zerr je rekao: 'Već sam ga pitao pa je odgovorio: 'Vidio sam svjetlost /Nur/.'"

Hafiz Ebu-Bekr el-Bejheki spominje da u hadisu Šurejka ima dodatak koji samo on prenosi, i podupire one koji smatraju da je Muhammed, a.s., vidio Uzvišenog Allaha. Taj dodatak su riječi: "Zatim se približio Silni, Gospodar Veličine, pa se nadnio, blizu koliko dva luka ili bliže."

Stav Aiše, Ibn-Mes'uda i Ebu-Hurejrea, r.a., u shvatanju ajeta: "Zatim se nadnio, pa približio", da se odnosi na viđenje Džibrila, ispravnije je. To je ono što zastupa El-Bejheki - Allah mu se smilovao - kao ispravno po ovom pitanju riječi Uzvišenoga:

"Zatim se približio pa nadnio," (53:8) odnosi se na Džibrila, a.s., kao što se potvrđuje u "Sahihu" Buharije i Muslima od Aiše, majke pravovjernih, od Ibn-Mes'uda, a također od Ebu-Hurejrea u Muslimovom "Sahihu". Nije poznato razilaženje ashaba u tumačenju ovog ajeta.

U Muslimovom "Sahihu" stoji: "Ibn-Šihab je rekao: "Obavijestio me je Ibn-Hazm da su Ibn-Abbas i Ebu-Habbe el-Ensari govorili da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

/7/ "Zatim sam uzdignut do nivoa kada sam mogao čuti škripanje pera."

Imam Ahmed prenosi od Džabira ibn Abdullaha, r.a., da je čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže:

/8/ "Pošto sam u laž ugonjen od strane Kurejšija kada sam bio uzdignut u noći Israa do Bejtul-Makdisa, stao sam u hidžru (polukrug) kod Kabe, pa mi je Allah pokazao Bejtul-Makdis, te sam ih počeo obavještavati o njegovim znamenjima, a gledao sam u njega." Bilježe Buhari i Muslim u svojim sahitima.

Ibn-Šihab kaže da je Ebu-Seleme ibn Abdurrahman rekao:

/9/ "Spremili su se - ili sličan izraz - ljudi od Kurejšija, otišli Ebu-Bekru i rekli mu: 'Zar ti misliš da je tvoj drug otišao do Bejtul-Makdisa a zatim se vratio do Meke u jednoj noći?' Ebu-Bekr, r.a., upitao je: 'Zar je on to rekao?!' Odgovorili su: 'Da.' Ebu-Bekr je odgovorio: 'Ja svjedočim da ako je on to rekao da je istinu rekao.' Rekli su mu: 'Ti si mu povjerovao da je došao do Šama u jednoj noći a zatim se vratio do Meke prije nego je svanulo?!' Odgovorio je: 'Da, ja sam mu povjerovao i više od toga. Povjerovao sam mu kad je počeo primati Objavu s neba.'" Ebu-Seleme kaže: "Zbog ovoga je prozvan Ebu-Bekr es-Siddik."

Imam Ahmed prenosi od Ibn-Abbasa, r.a., da je rekao: "Rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s.,:

/10/'U noći u kojoj se dogodio Isra osvanuo sam u Meki. Uplašio sam se znajući da ću zbog toga biti u laž ugonjen.' Ostao je izolovan, tužan. Pored njega je prošao Allahov neprijatelj Ebu-Džehl, sjeo pored njega i ismijavajućim tonom, zapitao ga: 'Je li se to što dogodilo?' Poslanik, s.a.v.s., rekao je: "Da." On je zapitao: "A šta to?" Odgovorio je: "Sinoć sam bio uzdignut." Upitao je: "Gdje?" Odgovorio je: "U Bejtul-Makdis." Ebu-Džehl reče: "Zatim si osvanuo među nama?!" Odgovorio je: "Da." Ebu-Džehl nije ga pokušavao demantovati plašeći se da Allahov Poslanik, s.a.v.s., ne zaniječe svoj govor kada mu pozove narod, pa ga je upitao: "Šta misliš da pozoveš svoj narod da li bi im ispričao ovo što si meni ispričao?" Poslanik, s.a.v.s., rekao je: "Da." Ebu-Džehl je pozvao: "O potomci Ka'ba ibn Lua'ja!" Došli su mu u skupinama i sjedali pored njih dvojice. Ebu-Džehl reče: "Ispričaj svome narodu ono što si meni ispričao." Poslanik, s.a.v.s., je rekao: "Doista sam sinoć bio uzdignut." Upitali su: "Gdje?" Odgovorio je: "Do Bejtul-Makdisa." Primijetili su: "Zatim si osvanuo među nama?!" Odgovorio je: "Da." Tada neki zapljeskaše rukama a neki staviše ruku na glavu izražavajući na taj način čuđenje. "Možeš li nam opisati Mesdžid?" - upitaše. Među njima je bilo onih koji su putovali u to mjesto i vidjeli taj Mesdžid. Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: "Opisivao sam ga dok mi neki detalj nije postao nejasan, pa mi je donesen Mesdžid blizu i stavljen ispred kuće 'Akila u koji sam gledao i tako ga opisivao." Narod je uzviknuo: "Što se tiče opisa, tako nam Allaha, pogodio je!"

Ovaj hadis bilježi i En-Nesai od Avfa ibn Ebi-Džemile, a on je bio jedan od najpouzdanijih imama, dok El-Bejheki bilježi u hadisu od En-Nadra ibn Šumejla ibn Avfa.

U Muslimovom "Sahihu" od Ebu-Hurejrea, r.a., stoji: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je:

/11/ "Kada sam bio u hidžu pored Kabe, sjećam se da su me Kurejšije ispitivale o mom noćnom putovanju. Pitali su me o detaljima Bejtul-Makdisa u koje nisam bio siguran, pa sam se izuzetno zabrinuo, tako da se toliko nisam nikada ranije zabrinuo, pa mi ga je Allah predstavio tako da sam gledao u njega.

Ništa me nisu zapitali a da ih o tome nisam obavijestio i našao sam se u društvu Allahovih vjerovjesnika. Musa, a.s., klanjao je a bio je snažan i čvrst kao da je od ljudi iz plemena Šenua. Isa, a.s., klanjao je dok mu je najbližiji od ljudi bio Urve ibn Mes'ud es-Sekafi. Ibrahim, a.s., klanjao je a najbližiji od ljudi je vaš drug - tj. Alejhisselam lično - pa se približilo vrijeme namaza te sam ih ja predvodio u namazu. Kada sam završio rečeno mi je: 'Muhammede, ovo je Malik, čuvar Džehennema.' Okrenuo sam se njemu, a on mi je selam nazvao."

NAPOMENA

Ako se zadržimo na analizi svih ovih hadisa, dolazi se do saznanja da se predaje u pogledu Poslanikovog, s.a.v.s., noćnog putovanja iz Meke do Bejtul-Makdisa slažu iako se riječi prenosilaca razlikuju. Oni koji smatraju da je svaki rivajet oprečan drugome tvrdeći da je noćno putovanje učinjeno više puta, daleko su otišli, čine čudne stvari, pribjegavaju onome gdje se ne mogu skloniti i nisu postigli željeno. Neki od potonjih generacija decidno su se izjasnili da je Muhammed, a.s., samo jedanput prenesen iz Meke do Bejtul-Makdisa, drugi put iz Meke do nebeskih sfera a treći put do Bejtul-Makdisa a odatle do nebeskih sfera. Zadovoljavaju se tim tumačenjem misleći da su došli do izlaska iz tih nejasnoća, međutim, ovo je veoma čudno i daleko od onoga što bilježe prve generacije muslimana. Da se ovo više puta ponavljalo Allahov Poslanik, s.a.v.s., bi zasigurno obavijestio svoje sljedbenike i oni bi to ponavljanje zasigurno zabilježili.

Musa ibn 'Ukbe prenosi od Zuhrija: "Isra se odigrala godinu dana prije Hidžre." To isto potvrđuje 'Urwe. Es-Suddi kaže: "Šesnaest mjeseci prije Hidžre." Istina je da je Alejhisselam prenesen u budnom a ne spavajućem stanju iz Meke do Bejtul-Makdisa jašući na Buraku, pa kad je došao do vrata Mesdžida, privezao je životinju kod vrata a onda ušao u njega i klanjao dva rekata u počast džamiji (tehijetul-mesdžid) u njenom pročelju. Zatim je uznesen na Miradž, a to je kao ljestve sa prečkama preko kojih se penje, pa se preko njih uspeo na zemaljsko nebo a zatim do preostalih sedam nebeskih sfera. Na svakom nebeskom prostranstvu dočekali su ga njegovi stanovnici. Selam je nazvao poslanicima na tim nebeskim prostranstvima shodno njihovim položajima i stepenima, sve dok nije prošao pored Musa, a.s., onoga s kojim je Uzvišeni Allah razgovarao, na šestom nebeskom prostranstvu i Ibrahima, a.s., Allahovog prijatelja, na sedmom nebeskom prostranstvu. Nakon toga je prevazišao i njih i njihove položaje, kao i položaje ostalih vjerovjesnika, sve dok nije došao do nivoa na kome je čuo škripanje pera tj. pera sudbine.

Vidio je Sidretul-Munteha koga su prekrivale Allahove veličanstvene stvari: ležaji od zlata i različite boje, kao i meleki, a tu je vidio i Džibrila u njegovom stvarnom liku sa 600 krila. Vidio je, također, zeleno

uzglavlje - Refref - koje je prekrilo horizont. Vidio je i Bejtul-Ma'mur (Nebesku Kabu) i Ibrahima, a.s., graditelja zemaljske Kabe, naslonjenog ledima na nju. U ovu Nebesku Kabu svaki dan uđe 70 hiljada meleka koji u njoj ibadet čine i ne vraćaju se u nju do Sudnjeg dana.

Vidio je Džennet i Džehennem. Allah mu je tamo propisao pedeset namaza da bi ih zatim, iz Svoje milosti i pažnje spram Svojih robova, smanjio na pet. U ovome je veliko pridavanje važnosti namazu i njegovom značaju. Zatim je spušten do Bejtul-Makdisa, a s njim su spuštene i vjerovjesnici sa kojima je zajedno klanjao namaz kada je nastupilo njegovo vrijeme. Neki misle da ih je on predvodio u namazu na nebu, ali predaje koje dominiraju ukazuju da je to bilo u Mesdžidul-Aksau. Po nekim predajama taj namaz je bio prilikom prvog njegovog ulaska u Mesdžid a uočljivo je da je to bilo nakon njegovog povratka u njega, jer kada je on prolazio pokraj njih u njihovim stanovima, pitao je o njima Džibrila, za svakog ponaosob, a Džibril ga je o njima obavještavao. Ovo je umjesno jer je on prvo bio pozvan u nebeske visine da se propiše njemu i njegovom narodu ono što Allah želi. Nakon ispunjenja ove Allahove želje, sakupljen je on sa svojom braćom vjerovjesnicima da bi im se manifestirala njegova počast i prednost nad njima njegovim predvođenjem u namazu, na što mu je Džibril aludirao.

Nakon toga izišao je iz Mesdžidul-Aksaa uzjahao, Buraka i vratio se u Meku u ranu zoru. A Allah najbolje zna!

Zatim su se ljudi razišli u tome: Da li je Isra bila i tjelesno i duhovno ili samo duhovno? Dva su stava u tom pogledu. Većina učenjaka se slaže da je Isra bila i tjelesno i duhovno, u budnom stanju a ne u snu. Oni ne negiraju da je Poslanik, s.a.v.s., to ranije vidio u snu a nakon toga i u javi doživio, jer Poslanik, s.a.v.s., nije sanjao a da mu se to nije ostvarilo poput osvita zore. Isra i Mi'radž dogodili su se u budnom stanju i stvarno nakon toga a najbolji argument za to su riječi Allaha Uzvišenog:

"Slavljen neka je Onaj Koji je u jednom času noći preveo Svoga roba iz Mesdžid -Harama u Mesdžid-Aksa, čiju smo okolicu blagoslovili."

Slavljenje (tespih) vezano je za velike događaje. Da je to bio san, ne bi to bilo nešto veliko, niti nešto čemu bi se pridavala tolika važnost, niti bi nevjernici Kurejša pohitali da ga u laž utjeruju niti bi grupa novopridošlih muslimana zbog sna odbacila islam nakon što ga je prigrlila. Također, "abd"/rob podrazumijeva sintezu duha i tijela. Allah Uzvišeni kaže: **"Koji je u jednom času noći preveo Svoga roba."** On, također, kaže:

"A prizor koji smo ti pokazali samo smo ljudima iskušenjem učinili."

Ibn-Abbas kaže: "To je viđenje očima koje je pokazano Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., u noći u kojoj je bio prenesen." Ovo bilježi Buhari.

Allah Uzvišeni kaže: **"Pogled mu nije skrenuo, nije prekoračio."** /53:17/ Pogled je instrument osobe, a ne duše. Također, on je jahao na Buraku, zasljepljujućoj bijeloj životinji koja je blistala. Ovo je svojstveno tijelu, a ne duši, jer duša u svome kretanju nema potrebe za jahalicom koju bi jahala. A Allah najbolje zna!

VAŽNA NAPOMENA

Hafiz Ebu-Ne'im el-Asbehani u knjizi "Delailu En-Nubuveti ("Dokazi poslanstva") prenosi posred-stvom Muhammeda ibn Omera el-Vakidija od Muhammeda ibn Kjaba el-Kurezija, ukratko, sljedeće: "Kada je Heraklije pozvao Ebu-Sufjana i pitao ga o Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., Ebu-Sufjan se trudio da omalovaži njegovu misiju rekavši mu: "Vladaru zar nećeš da te obavijestim o onome po čemu ćeš saznati da je on lažljivac?!" Upitao je: "A šta je to?" Ebu-Sufjan je odgovorio: "On smatra da je izišao iz naše zemlje, zemlje Harema jedne noći i da je došao do ovog vašeg mesdžida, mesdžida lleje i da nam se vratio te noći prije jutra." Rekao je: "Svećenik je bio pored cara i rekao: "Znam za tu noć." Kajsar ga je pogledao pa mu je rekao: "Kako znaš to?" Rekao je: "Nisam spavao noću sve dok ne bih pozatvarao sva vrata mesdžida. Kada je bila ta noć sva sam vrata osim jednih pozatvarao. Njih nisam mogao. Pozvao sam u pomoć sve svoje radnike i sve druge prisutne kako bi ih zatvorili, ali nismo ih mogli pokrenuti. Kao da smo se borili sa planinom. Pozvao sam stolare koji su pogledali vrata i rekli: "Doista je na ova vrata pao nadvrtnik i zid, te ih ne možemo pokrenuti sve do jutra. Pogledali smo odakle je došlo, vratio sam se i ostavio dvojica vrata otvorena. Kada sam ustao, rano ujutro sam otišao do tih vrata i vidio kamen koji je bio u uglu mesdžida probušen, a na njemu je bio trag od vezanja životinje. Rekao sam svojim drugovima: "Ova vrata je sinoć mogao zadržati samo Poslanik. Klanjao je sinoć u našem mesdžidu..." i spomenuo je kompletan hadis.

ZAKLJUČAK

Hafiz Ebu el-Hattab Omer ibn Dihje rekao je: "Tevatur-predanjem došao je hadis o Israu od Omera ibn el-Hattaba, Alije, Ibn-Mes'uda, Ebu-Zerra, Malika ibn Sa'sa, Ebu-Hurejrea, Ebu-Seida, Ibn-Abbasa, Šedada ibn Evsa, Ubejj ibn Ka'ba, Abdurrahmana ibn Kirta, Ebu-Habbeta el-Ensarije, Ebu-Lejle el-Ensarije, Abdullaha ibn Omera, Džabira, Huzejfe, Burejde, Ebu-Ejjuba, Ebu-Umame, Semure Ibn Džunduba, Ebu-Hamraa, Suhejba er-Rumija, Umihanne, Aiše i Esme, kćerki Ebu-Bekra, neka je Allahovo zado-voljstvo na sve njih.

Idžmaom su se muslimani složili o hadisu Israa a odbacili su ga bezbožnici i nevjernici:

"Oni žele da utrnu Allahovo svjetlo ustima svojim, a Allah će učiniti da svjetla Njegova uvijek bude, makar krivo bilo nevjernicima." (61:8)

وَأَيْنَمَا مَوْسَى الْكِتَابَ فَجَعَلْنَاهُ هُدًى لِّبَنِي إِسْرَائِيلَ إِلَّا تَتَّخِذُوا مِنْ دُونِي وَكَيْلًا ۝ ذُرِّيَّةً مِّنْ حَمَلِنَا مَعَ نُوحٍ إِنَّهُ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا ۝

"A Musau smo Knjigu dali i Uputom je sinovima Israilovim učinili: 'Mjesto Mene - Gospodara drugog ne uzimajte /2/, o potomci onih koje smo sa Nuhom nosili! On je, doista, bio rob veoma zahvalni.' /3/

Često Allah Uzvišeni zajedno spominje Musaa i Muhammeda, a.s., i Tevrat i Kur'an, pa zbog toga kaže nakon spominjanja Israa: **"Musau smo Knjigu dali"**, znači Tevrat, **"i učinili je"**, tj. Knjigu **"Uputom"**, tj. onom koja upućuje:

"sinovima Israilovim. Ne uzimajte!", tj. da ne uzimate **"Mjesto Mene - Gospodara drugog"**, tj. Zaštitnika Pomagača, niti onoga kome se klanja osim mene jer je Uzvišeni Allah objavio svim svojim vjerovjesnicima da Njega jedinog obožavaju i da Mu druga ne pripisuju.

Zatim Allah Uzvišeni kaže: **"o potomci onih koje smo sa Nuhom nosili!"** Značenje ovog ajeta je: o potomci onih koje smo spasili i nosili zajedno sa Nuhom u lađi, ugledajte se na vašeg oca: **"On je, doista, bio rob veoma zahvalni"**, a on je bio nazvan zahvalnim robom zato što je, kada bi jeo ili pio, zahvalio Allahu. Taberani to prenosi od Sa'da Ibn-

-Mes'uda es-Sekafija.

Imam Ahmed prenosi od Enesa ibn Malika, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

/12/ "Doista je Allah zadovoljan sa onim robom koji Mu zahvali na onom što pojede ili popije." Ovako bilježe Muslim, Tirmizi i Nesai.

Buhari ovdje spominje hadis Ebu-Zur'e od Ebu-Hurejrea, a on od Vjerovjesnika, s.a.v.s.:

/13/ "Ja sam prvak Ademovog poroda na Sudnjem danu..." - duži hadis u kome se između ostalog spominje: "Pa će otići do Nuha i reći mu: O Nuhu, ti si prvi poslanik (resul) stanovnicima Zemlje. Allah te je nazvao zahvalnim robom pa čini šefa'at kod tvoga Gospodara." Spomenuo je hadis u potpunosti.

وَقَضَيْنَا إِلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ فِي الْكِتَابِ لُفْسِدُنَّ فِي الْأَرْضِ مَرْنِينَ وَّلَعَلَّنَّ غُلُوًّا كَبِيرًا ۝ فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ أُولَاهُمَا بَعَثْنَا عَلَيْكُمْ عِبَادًا لَّنَا أُولِي بَأْسٍ شَدِيدٍ فَجَاسُوا خِلَالَ الدِّيَارِ وَكَانَ وَعْدًا مَّفْعُولًا ۝ ثُمَّ رَدَدْنَا لَكُمُ الْكَرَّةَ عَلَيْهِمْ وَأَمْدَدْنَاكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ وَجَعَلْنَا كُم مِّن كَثْرَتِكُمْ أَشْرَفِينَا ۝ إِن أَحْسَنْتُمْ أَحْسَنُتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ وَإِن أَسَأْتُمْ فَلَهَا فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ لِيَسْتَوْفُوا وُجُوهَكُمْ وَلِيَدْخُلُوا الْمَسْجِدَ كَمَا دَخَلُوهُ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَلِيَبُيِّرُوا مَا عَلَوْا تَبِيرًا ۝ عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَن يُرَحِّمَكُمْ وَإِن عُدْتُمْ عَلَيْنَا جِئْنَاكُمْ بِحَصِيرٍ ۝

"I Mi smo u Knjizi objavili sinovima Israilovim: 'Vi ćete doista dva puta smutnju na Zemlji učiniti i preko mjere oholi postati.' /4/ Kada dođe vrijeme prve od dvije smutnje, poslat ćemo protiv vas robove Naše, silno moćne, oni će uzduž i poprijeko zemlju vašu pregaziti, i obećanje (o kazni) će se ispuniti. /5/ Zatim ćemo vam dati pobjedu protiv njih i pomoći ćemo vas imecima i sinovima i učinit ćemo vas brojnijim. /6/ Pa, ako dobro budete činili - sebi ste ga činili, a ako zlo budete činili - protiv sebe ste ga činili! - A kad dođe vrijeme druge smutnje, da na licima vašim tugu i jad ostave i da u Mesdžid uđu, kao što su u njega ušli prvi put, i da do temelja, sve nad čime zavladaju, poruše. /7/ I Gospodar vaš će vam se opet smilovati; ako se vratite, vratit ćemo se i Mi. A Džehennem smo za nevjernike tamnicom učinili. /8/

Allah Uzvišeni obavještava da je odredio u Knjizi sinovima Israilovim, tj. upoznao ih je i obavjestio u Tevratu da će oni dva puta nered na Zemlji počinuti i preko mjere oholi postati tj. da će biti oholi, drski, činiće nasilje i razvratno će se ponašati spram ljudi. Riječi Allaha Uzvišenog: **"i kada dođe vrijeme prve od dvije smutnje"**, tj. prva od dva sijanjanja nereda **"poslat ćemo protiv vas robove Naše, silno moćne"**, tj. izuzetno snažnim i brojnim **"oni će uzduž i poprijeko zemlju vašu pregaziti"**, tj. zagospodarit će vašom zemljom, prolazit će kroz vaše kuće, tj. oko njih i kroz njih **"i obećanje (o kazni) će se ispuniti."** tj. toga dana prijetnja će se ostvariti nesumnjivo i to će se desiti neizbježno.

Mufessiri (tumači Kur'ana) iz ranijih i potonjih generacija su se razišli o onima koji će zagospodariti nad njima - ko su oni?! Od Ibn-Abbasa i Katade prenosi se da je to Džalut el-Džezeri i njegova vojska, koji je prvo zagospodario nad njima a nakon toga je nadvladan i Davud je ubio Džaluta. Zbog ovog Allah

Uzvišeni kaže: **"Zatim ćemo vam dati pobjedu protiv njih."**

Se'id ibn Džubejr smatra da je to vladar Mosula Sendžarib i njegova vojska. Od njega i drugih se prenosi da je to Nabukodonosor (Bahtesir) vladar Babilona. O ovome je preneseno dosta predaja u obliku israilijata, ali ne smatram potrebnim to posebno ovdje apostrofirati.

A ono što nam kazuje Allah u Svojoj Knjizi sasvim je dovoljno u odnosu na ostale knjige ranije objavljene; Allah i Njegov Poslanik, s.a.v.s., nas nisu ostavili u potrebi za njima.

Allah nas obavještava o njima da su tlačili i svaku mjeru prelazili, pa je Allah dao da nad njima zagospodari njihov neprijatelj, i na taj način dopustio da im naruši njihovu cjelovitost i integritet i da ih maltretiraju i ugnjetavaju što je odgovarajuća kazna, a tvoj Gospodar nije nepravedan prema Svojim robovima, jer su oni bili nepokorni i ubijali su neke vjerovjesnike i učenjake.

Allah Uzvišeni veli: **"Pa, ako budete dobro činili - sebi ste ga činili, a ako zlo budete činili - protiv sebe ste ga činili." "A ko radi zlo, na svoju štetu radi." /41: 46/**

Uzvišeni Allah kaže: **"A kad dođe vrijeme druge smutnje"**, tj. drugi put, odnosno kada nered drugi put počinite doći će vaši neprijatelji **"da na licima vašim tugu i jad ostave"**, tj. da vas ponize i da vas poraze

"da u Mesdžid uđu", tj. u Bejtul-Makdis **"kao što su u njega ušli prvi put"**, tj. kada su uzduž i poprijeko zemlju pregazili, **"i da do temelja poruše"**, tj. da unište i oštete.

"...i Gospodar vaš će vam se opet smilovati", tj. udaljiti će ih od vas **"ako se vi vratite, vratit ćemo se i Mi"**, tj. kada započnete činiti nered započeti ćemo i Mi ka pobjedi nad vama na dunjaluku, usto što ćemo vas poniziti na ahiretu kaznom i patnjom. Allah Uzvišeni zato kaže:

"A Džehennem smo za nevjernike tamnicom učinili", tj. boravištem, zadržavanjem i zatvorom koji će im biti neizbježni.

Katade kaže: "Sinovi Israilovi vratili su se pa je Allah učinio da nad njima zagospodare Muhammed a.s., i njegovi ashabi uzimajući od njih džiziju (glavarinu) a oni su to pokorno davali.⁴³²

⁴³² Smatram da se Benu-Israil vratio pravljenu nereda u ovom našem vremenu. Međutim, ovaj put nisu naišli na zajednicu koja se boji Allaha Uzvišenog, u kojoj vlast zajednica i individua u svim segmentima života presuđuju onako kako je Allah objavio, Jevreji pred sobom nalaze kao pjenu koju talasi razbacuju i jednostavno ih pobjeđuju a to je samo zbog toga što Allah dozvoljava da se desi nad ovom zajednicom koja sebe proglašava zajednicom Muhammeda, a.s., a vrlo je daleko od Muhammedove a.s., vjere i njegovog učenja. Zbog toga Allah dozvoljava da nad njima zagospodare oni koji spadaju u najpoganije narode da izvuku pouku i vrate se na prvobitno izvorište na dan kada je njen Poslanik, s.a.v.s., pozvao da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed, a.s., Allahov poslanik. Ako se vrate ovom izvorištu, Allah će im vratiti njihovo mjesto ugled i oslobodiće ih... ne samo od Židova nego i od svake vlasti iza koje

إِنَّ
هَذَا الْقُرْآنُ أَنْ يَهْدِيَ لِلَّذِي هِيَ أَقْوَمُ وَيُنَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ
الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا ۝ وَأَنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ
أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ۝

"Ovaj Kur'an vodi jedinom ispravnom putu, i vjernicima koji čine dobra djela donosi radosnu vijest da ih čeka nagrada velika", /9/ "a da smo za one koji u onaj svijet ne vjeruju - bolnu patnju pripremili." /10/

Allah Uzvišeni hvali Svoju časnu Knjigu - Kur'an time što za nju kaže da upućuje na najispravniji put i najjasniji pravac, obveseljavajući s njim vjernike koji rade dobra djela koja od njih traži daće dobiti veliku nagradu tj. na Sudnjem danu, a oni koji ne vjeruju u onaj svijet tj. obavijestit će ih da će biti kažnjeni strašnom kaznom, tj. na Sudnjem danu kao što kaže Allah Uzvišeni: **"navijesti im bolnu kaznu." /3:21/**

وَيَدْعُ الْإِنْسَانَ بِالشَّرِّ دُعَاءَهُ بِالْخَيْرِ

وَكَانَ الْإِنْسَانُ عَجُولًا ۝

"Čovjek i proklinje i blagosilja; čovjek je, doista, nagao." /11/

Uzvišeni obavještava o naglosti čovjeka i njegovom proklinjaju samoga sebe, svoga djeteta ili svoga imetka i prizivanja smrti, propasti, uništenja i prokletstva i slično tome. Da mu je Allah uslišao njegovu dovu propao bi kao što kaže Uzvišeni:

"Da Allah daje zlo ljudima brzo." /10:11/ Tako ga tumači Ibn-Abbas i drugi, a to je već istaknuto u hadisu:

/14/ "I nemojte proklinjati sebe niti svoj imetak, pa da dođe čas kada Allah uslišava dove." Čovjeka podstiče na to njegovo nestrpljenje i žurba. Zbog toga Uzvišeni kaže: **"Čovjek je, doista, nagao."**

وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ آيَاتَيْنِ فَهَوِّنَا
آيَةَ اللَّيْلِ وَجَعَلْنَا آيَةَ النَّهَارِ مُبْصِرَةً لِنَبْتَغُوا فَضْلًا مِّن رَّبِّكُمْ
وَلِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابَ ۚ وَكُلُّ شَيْءٍ فَضْلًا مِنَّا نَفْصِيلًا ۝

"I Mi smo noć i dan kao dva znamenja učinili: znamenje za noć smo uklonili, a znamenje za dan smo vidnim učinili kako biste mogli da tražite od Gospodara svoga blagodati i da biste broj godina znali i da biste vrijeme računali i sve smo potanko objasnili." /12/

stoje Židovi! Tada bi ih Allah učinio da budu najbolja zajednica koja se pojavila među ljudima.

Uzvišeni nabraja Svoja dobročinstva spram Svojih robova kroz Svoja velika znamenja. Među njima je kontrast noći i dana da bi se smirili u toku noći a aktivirali u toku dana tražeći uvjete za egzistenciju, radeći i putujući, kao i da bi znali broj dana, sedmica, mjeseci i godina i da bi saznali nastavljanje određenih rokova za obaveze, obrede, međuljudske odnose, unajmljivanje, iznajmljivanje i sl.

Zbig toga Uzvišeni kaže: **"kako biste mogli da tražite od Gospodara svoga blagodati"**, tj. u vašem životu i putovanjima i sl. **"i da biste broj godina znali i da biste računali"**, jer da je cjelokupno vrijeme jednolično nanizano ne bi se od toga ništa znalo, kao što Uzvišeni kaže:

Reci: "Kažite vi meni - ako bi Allah dao da vam noć potraje vječno, do Sudnjeg dana, koji bog bi vam, osim Allaha, svjetlo dao? Zar ne čujete?" Reci: "Kažite vi meni - ako bi Allah dao da vam dan potraje vječno, do Sudnjeg dana, koji bog bi vam, osim Allaha, noć dao da u njoj otpočinete? Zar ne vidite? Iz Milosti Svoje On vam je dao noć i dan: da se u njoj odmarate, a da iz dobara Njegovih privređujete i da zahvalni budete." /28:71-73/

Za Njegove riječi:

"znamenje za noć smo uklonili, a znamenje za dan smo vidnim učinili" Abdullah Ibn-Kesir kaže: "Tmina noći a svjetlost dana." Mudžahid veli: "Sunce je znak dana a mjesec znamenje noći."

وَكُلِّ اسْمِ الزَّمَنِ طَائِرُهُ فِي عُنُقِهِ وَفُجِّحَ لَهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ كِتَابًا
يَلْقَاهُ مَنْشُورًا ﴿١٣﴾ أَوْ كِتَابًا كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ
حَسِيبًا ﴿١٤﴾

"I svakom čovjeku ćemo ono što uradi o vrat privezati, a na Sudnjem danu ćemo mu knjigu otvorenu pokazati": /13/ "Čitaj knjigu svoju, dosta ti je danas to što ćeš svoj račun polagati!" /14/

Allah Uzvišeni nakon spominjanja vremena i nakon djela koja je čovjek učinio u tom vremenu, kaže:

"i svakom čovjeku ćemo ono što uradi o vrat privezati", a to privezivanje odnosi se na privezivanje njegovih djela - kao što kažu Ibn-Abbas, Mudžahid i dr. - na ono što uradi od dobra i zla i što mu se stavlja u dužnost i za što se nagrađuje ili kažnjava, kao što veli Uzvišeni Allah:

"Onaj ko bude uradio koliko trun dobra - vidjet će ga, a onaj ko bude uradio i koliko trun zla - vidjet će ga. /99:7-8/

Također Allah Uzvišeni kaže:

"A nad vama bdiju čuvari, kod nas cijenjeni pisari, koji znaju ono što radite." /82:10-12/

Smisao je da je djelo čovjekovo sačuvano i zabilježeno, kao u riječima Uzvišenog:

"a na Sudnjem danu ćemo mu knjigu otvorenu pokazati", tj. sakupit ćemo mu njegova djela u jednoj knjizi koja će mu se dati na Sudnjem danu, sa desne strane - ako je sretan - ili sa lijeve - ako je nesretan. **"otvorenu"** - moći će on i drugi da u njoj nađu sva tvoja djela od početka do kraja svog života. Zbog ovoga Uzvišeni Allah kaže:

"Čitaj knjigu svoju, dosta ti je danas to što ćeš svoj račun polagati", tj. ti znaš da ti nije nepravda učinjena i da je zapisano samo ono što si uradio, jer si spomenuo sve što je kod tebe i niko neće zaboraviti ništa što je učinio pa će svako čitati svoju knjigu bio pismen ili nepismen.

Riječi Uzvišenog: **"ono što uradi o vrat privezati"** - spominjanje vrata je zbog toga što je on jedan od organa kome nema primjera na ljudskom tijelu, pa kome se nešto na vrat priveže, to mu se ne može otkloniti.

Muammer kaže: "Hasan el-Basri je proučio:

'i sjednu jedan s desne, a drugi s lijeve strane' /50:17/, pa je rekao:

'Sine Ademov, data ti je tvoja stranica i određena nad tobom dva plemenita meleka: jedan sa desne a drugi sa tvoje lijeve strane. Što se tiče onog sa tvoje desne strane, on bilježi i čuva tvoja dobra djela, a onaj s lijeve bilježi i pamti tvoja loša djela. Čini što hoćeš, u manjoj ili većoj mjeri, sve dok ne umreš, a onda će se tvoja stranica saviti i bit će stavljena na tvoj vrat s tobom u kabur, sve dok na Sudnjem danu ne bude ti Knjiga otvoreno pokazana:

"Čitaj knjigu svoju, dosta ti je danas to što ćeš svoj račun polagati." Pravedno je postupio, tako mi Allaha, ko je učinio da sam sviđaš račune." Ovo je od najboljih riječi Hasana - Allah mu se smilovao.

مَنْ هُنْدَىٰ فَإِنَّمَا هُنْدَىٰ لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ
عَلَيْهَا وَلَا نُزْرُ وَلَا زُرَّةٌ وَزَّرَ آخِرَىٰ وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ
رَسُولًا ﴿١٥﴾

"Onaj ko ide pravim putem, od toga će samo on koristiti imati, a onaj ko luta - na svoju štetu luta, i nijedan grješnik tuđe grijehe neće nositi. A Mi nijedan narod nismo kaznili dok poslanika nismo poslali!" /15/

Allah Uzvišeni nas obavještava da onaj koji ide Pravim putem, slijedi Istinu i striktno slijedi poslanstvo, postići će taj pozitivni ishod: **"a onaj ko luta"**, tj. ko odvrća od Istine i od Pravog puta, on nanosi zle posljedice samome sebi.

Zatim Uzvišeni kaže: i **"nijedan grješnik tuđe grijehe neće nositi"**, tj. nijedan od vas neće odgovarati za grijehe drugoga, kao što kaže Uzvišeni:

"Ako grijehovima pretovareni pozove da mu se ponesu, niko mu ih neće ponijeti" /35:18/, i to ne proturječi riječima Uzvišenog:

"...ali će, zasigurno, vlastito breme i breme onih koje su uzabludu odveli nositi." /29:13/

Oni koji pozivaju u zabludu snosit će grijeh zbog njihove zablude u njima samima, dok je drugi grijeh zbog onoga što druge dovode u zabludu, a da se drugima ništa od odgovornosti neće umanjiti, niti će njihovo breme drugi nositi. Ovo je Allahova pravda i milost spram Njegovih robova, kao što veli Uzvišeni:

"A Mi nijedan narod nismo kaznili dok poslanika nismo poslali!", i On ne kažnjava nikoga dok mu dokaz protiv njega ne donese slanjem poslanika kao što su riječi Uzvišenoga:

"Kad god se koja gomila u nj baci, stražari u njemu će upitati: 'Zar nije niko dolazio da vas opominje?'"⁴³³ "Jest, dolazio nam je onaj koji

⁴³³ Hvala Allahu koji kaže: "A Mi nijedan narod nismo kaznili dok poslanika nismo poslali, a nije rekao: "Dok vjerovjesnika - poslanika nismo poslali." Zato što je moguće da bude poslanik a da ne bude vjerovjesnik. Apsolutno nema sumnje da je sa Muhammedom, s.a.v.s., zapečaćeno poslanstvo a također i Objava, zasnovana na poslanstvu. To znači da se neće pojaviti vjerovjesnik ili poslanik - vjerovjesnik poslije Muhammeda, s.a.v.s.

Poznato je da je poslanstvo saopćenje jednog od ljudi posredstvom Džibrila, da ga je Allah odabrao kao vjerovjesnika i obavezao ga posebnim zakonom koji se odnosi samo na njega, dok je poslanik vjerovjesnik koji je zadužen zakonom koji se odnosi na njega ali i na njegov narod ili na cjelokupno čovječanstvo.

Pa kada kažemo: Već je završen period vjerovjesništva i poslanstva sa Muhammedom, s.a.v.s. - da li to znači da je prošao period saopćenja? Odgovor je: "Ne!" Saopćenje/Misionarstvo je konstantno i ne prekida se do Sudnjega dana.

Pravi dostavljači su oni koji saopće kompletan Šerijat Muhammeda, s.a.v.s., ljudima ili obnove vjerske stvari ummetu onakve kakve su bile u periodu Muhammeda, s.a.v.s., pa se zbog toga isključuje saopćenje koje nije utemeljeno na Šerijatu, ili djelu Muhammeda, s.a.v.s., budući da cjelokupni Šerijat, praksa i uputa moraju emanirati iz Šerijata, prakse i upute Muhammeda, s.a.v.s., u protivnom odbacuju se!

Ako je razumio ovo, postaje mu jasno da svaki onaj koji prenosi ovaj Muhammedov, a.s., Šerijat ljudima koji mu nije dostavljen do tada...Oni koji su im dostavili su dokaz na Sudnjem danu protiv njih čak i za sve one koji su čuli za poziv ili im je saopćen. Pa ako zna da su oni koji pozivaju dokaz protiv onih koji se pozivaju...postaje jasno značenje riječi Uzvišenoga: "...dok poslanika nismo poslali."

Dakle, poslanik koji se tretira u ovom ajetu označava poslanika - vjerovjesnika i poslanika koji nije vjerovjesnik, budući da je svaki koji nosi poslanstvo Muhammeda, s.a.v.s., s ciljem da ga dostavi - oni su njima poslanici i biće kažnjeni ako ih ne budu slijedili.

Također je sa onima koje su poslanici i vjerovjesnici poslali drugim narodima...ili koji poznaje poslanikov Šerijat i dostavlja ga do onoga do koga nije stigao jer za života vjerovjesnika ili nakon njega su oni koji se mogu podvesti pod značenje napred citiranog ajeta, kao što su učenici Isa, a.s., ili "Hanefije" koji su dostavljali vjeru Ibrahimovu, a.s., kao što je bio Wureka ibn Newfel, Zejd ibn Amr Ibn Nufejl, Kis ibn Saída el-Ejjadi i dr.

Spomenut ćemo ti primjer radi pojašnjenja:

Kada bi ti otišao do naroda do kojeg nije stigao islam pa im ti saopćio poslanicu, pa te jedni slijedili a drugi grijehili ostajući pri bezboštvu i idolopoklonstvu, a onda dođe Sudnji dan, pa Uzvišeni Allah odredi kaznu onima koji te nisu slijedili a oni se tada budu branili riječima: "Naš Gospodaru, nisi nam poslao poslanika koji bi nam dostavio poziv a Ti si u Svojoj Knjizi spomenuo: 'A Mi nijedan

nas je opominjao" - odgovorit će - "a mi smo poricali i govorili: 'Allah nije objavio ništa, vi ste u velikoj zabludi!'" /67: 8-9/

Buhari u "Sahihu" bilježi od Ebu-Hurejrea, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

/15/ "Međusobno su se prepirali Džennet i Džehennem", pa je spomenuo hadis do riječi: "Što se tiče Dženneta, Allah neće nikome od Svojih robova nepravdu učiniti i stvorit će za Vatra stvorenja koja će u nju biti bačena, pa će Vatra zapitati: 'Ima li još?' tri puta. Spomenuo je cijeli hadis. Ovo je došlo o Džennetu jer je on kuća blagodati. Što se tiče Džehennema, on je simbol pravde, u njega niko neće ući prije upozorenja i nakon što ne bude imao opravdanje. Većina hafiza spominje ovaj termin i kaže: Vjerovatno ga je obrnuo prenosilac argumentirajući ono što bilježe Buhari i Muslim a tekst je Buharijin u hadisu Abdurrezaka ibn Mu`ammera od Hammama a on od Ebu-Hurejrea, r.a., koji kaže: "Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao je: 'Raspravljali su se međusobno Džennet i Džehennem', pa je spomenuo hadis do riječi:

/16/ "Što se tiče Vatre neće se napuniti dok Gospodar ne stavi svoju nogu a ona kaže: "Dosta, dosta!" Tada će se napuniti i dijelovi Džehennema približiti jedan drugome, a Allah neće nikome od robova Svojih nepravdu učiniti. Što se tiče, pak, Dženneta Allah će za njega stvoriti stvorenja..."

Ovdje se nameće jedno pitanje od starije i novije generacije imama - Allah im se smilovao: Kakav je propis u pogledu djece koja umru još dok su mala a roditelji im nevjernici? Također lud, gluhi, maloumani starci i ko umre u periodu između dolaska dvojice vjerovjesnika pa do njega ne dođe da'wa. O njima govore hadisi koje ćemo spomenuti, sa Allahovom pomoći, a zatim ćemo donijeti rezime učenjaka o tome, a Allah je Onaj od koga se traži pomoć.

Imam Ahmed prenosi od El-Esweda ibn Seri'a da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

/17/ "Četiri će se osobe pravdati na Sudnjemu danu: Gluh čovjek koji ništa nije čuo, lud čovjek, oronuo starac i čovjek koji je umro u periodu između dva poslanika. Onaj koji je bio gluhi reći će: 'Moj

narod nismo kaznili dok poslanika nismo poslali.' A i nama nisi poslao poslanika. Allah će im reći: 'Lažete poslao sam vam toga i toga', spomenuće tebe i **predstaviti kao svjedoka protiv njih da si im ti dostavio**, pa ćeš ti posvjedočiti to dostavljanje, pa zar nećeš ti biti dokaz protiv njih?!

Zatim, kada ih Allah bude kažnjavao, zar to neće biti pravedno?! Da... To je apsolutna pravda... neće im Allah nepravdu učiniti nego će oni sami sebi nepravdu učiniti, prestat će njihovi argumenti a ostat će samo Allahov dokaz protiv njih...sa Allahovom nadahnućem tebi da im odeš i pozoveš ih u islam što si ti već učinio i prenio im i s tobom je Allah uspostavio svoj dokaz.

Dakle, ti si poslanik zbog koga će oni koji ti se pokore biti sačuvani od kazne i poslanik zbog koga će biti kažnjeni oni koji ti se ne odazovu. Ti si, nema sumnje, poslanik koji ih je pozvao!

Također, ako im je dostupna knjiga koja im pojašnjava islam - ona im je poslanik, ili ako čuju posredstvom radija o islamu i islamskom vjerovanju. Sve to će im biti dokaz. Dakle, ti si poslanik, knjiga je poslanik, glas radija je poslanik, sa značenjem dostavljača poslanice. A Allah Uzvišeni jedini zna!

Gospodaru, kada je islam došao, ja ništa nisam čuo.' Luda osoba će reći: 'Moj Gospodaru, kada se islam pojavio, djeca su na mene izmet bacala.' Oronula stara osoba će reći: 'Moj Gospodaru, kada je islam došao, ja ništa nisam razumio.' Onaj koji je umro u razdoblju između dolaska dvojice poslanika će reći: 'Moj Gospodaru, nije mi došao Tvoj poslanik.' On će uzeti od njih obećanje da će Mu pokorni biti pa će im narediti da uđu u Vatru. Tako mi Onoga u Čijoj je ruci duša Muhammedova, kada bi ušli u nju, bila bi im hladna i spasonosna."

Lancem prenosilaca bilježi se od Katade do Ebu-Hurejrea, r.a., slično tome, samo s tom razlikom što se na kraju kaže:

/18/ "...pa ko uđe u nju, bit će mu hladna i spasonosna, a ko ne uđe u nju biće odvučen u nju."

Hafiz Ebu-Ja'la el-Mewsili prenosi od Bera ibn Aziba, r.a., da je rekao:

/19/ "Upitan je Poslanik, s.a.v.s., o muslimanskoj djeci pa je odgovorio: 'Oni će biti sa svojim roditeljima.' Upitan je o idolopokloničkoj djeci pa je odgovorio: 'Oni će biti sa svojim očevima.' 'Allahov Poslaniče šta oni rade?' - upitali su. Odgovorio je: 'Allah zna šta će s njima!'"

Hišam ibn 'Ammar sa lancem prenosilaca koji se veže za Muaz ibn Džebela, r.a., izvještava da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

/20/ "Dovest će se na Sudnjem danu osoba deformirane pameti, onaj koji je umro u periodu između dolaska dva poslanika i onaj koji je umro kao dijete. Osoba deformirane pameti će reći: 'Gospodaru, da si mi darovao pamet, ne bi niko kome si darovao pamet bio sretniji od mene.' Spomenuo je slično tome i o onome ko je umro u periodu između dolaska dva poslanika i o onome ko je umro kao dijete, pa će Uzvišeni Gospodar reći: 'Narediću vam nešto - pa hoćete li se pokoriti?' Odgovoriće: 'Da.' On će narediti: 'Idite i uđite u vatru!' Rekao je: 'Da su ušli u nju, ne bi im naškodila.' Pred njih će izići skupine te su pomislili da će uništiti sve što je Allah stvorio, pa će se vrlo brzo vratiti. Allah će im to narediti i drugi puta. Nakon toga će se, također, vratiti. Tada će Uzvišeni Gospodar reći: 'Prije nego sam vas stvorio znao sam šta ćete raditi. Stvorio sam vas shodno Svom znanju. Vi i skončavate prema Mome znanju. Zgrabi ih!', pa će ih Vatra obuhvatiti.

Buharija i Muslim bilježe od Ebu-Hurejrea, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

/21/ "Svako se dijete rodi u prirodnoj vjeri/ islamu, ali ga roditelji učine židovom, kršćaninom ili vatropoklonikom, kao što životinja rađa zdravo mladunče: da li kod njega nalazite kakvu krnjavost?"

A u jednom rivajetu kažu:

/22/ "Allahov Poslaniče, šta misliš za onoga ko umre kao dječak?" Odgovorio je: "Allah najbolje zna šta bi zaslužio."

Imam Ahmed bilježi hadis sa lancem prenosilaca od Musa ibn Davuda do Ebu-Hurejrea, r.a., a on od

Vjerovjesnika, s.a.v.s., a Musa iskazuje nesigurnost da je rekao:

/23/ "Djeca muslimana će biti u Džennetu, a o njima će se brinuti Ibrahim, a.s."

Muslim u "Sahihu" bilježi od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., hadisi - kudsijju u kojoj Allah Uzvišeni kaže:

/24/ "Ja sam stvorio Svoje robove pravovjernim", a u jednom rivajetu: "muslimanima."

Hafiz Ebu-Bekr el-Berkani u svojoj knjizi "El-Mustahredž 'ala El-Buhari" bilježi hadis Avfa el-Arabija sa lancem prenosilaca koji seže do Semure, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao:

/25/ "Svako se dijete rodi u prirodnoj vjeri/ islamu", pa su ga ljudi zapitali: "Allahov Poslaniče, zar i djeca idolopoklonika?!" Odgovorio je: "I djeca idolopoklonika!"

Taberani od Semure, r.a., prenosi da je rekao:

/26/ "Pitali smo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., o djeci idolopoklonika pa je rekao: 'Oni će biti sluge dženetlijama.'"

Ahmed prenosi od Hanse, kćerke Muavije, od Benu-Sujejma, da je rekla:

/27/ "Prenio mi je amidža da je upitao: 'Allahov Poslaniče, ko će ući u Džennet?' Odgovorio je: 'U Džennet će ući poslanik, šehid, novorođenče i djevojčica koja je živa zakopana.'"

Neki učenjaci su se sustegli po tom pitanju zbog ovog hadisa. Drugi, pak, smatraju da će biti stanovnici Dženneta na osnovu hadisa Semure ibn Džunduba, r.a., kojeg bilježi Buharija u Sahihu:

/28/ "da je Poslanik, s.a.v.s., rekao, između ostalog što je vidio u tom snu, spomenuvši i tog starca koji je sjedio ispod stabla a oko njega su bila djeca. Džibril mu je rekao: 'Ovo je Ibrahim, a.s., a ovo su djeca vjernika i idolopoklonika!' Upitali su: 'Allahov Poslaniče, zar djeca i idolopoklonika?!' Odgovorio je: 'Da. I djeca idolopoklonika.'"

Neki tvrde da će oni ući u Vatru, shodno riječima Poslanika, s.a.v.s.: "Oni su sa svojim očevima." Drugi, pak, smatraju da će oni biti podvrgnuti ispitu na mjestu suđenja na Sudnjem danu, pa ko se od njih pokori - ući će u Džennet i razotkrit će se Allahovo prethodno znanje o njihovoj sreći, a ko bude griješio - ući će u Vatru ponižen i ukazaće se Allahovo prethodno znanje o njihovoj nesreći. Ovaj stav sinteza je svih prethodnih dokaza. Ovim postaju jasni naprijed citirani hadisi koji na prvi pogled protivreče jedni drugima. Ovo je stav koji šejh Ebu el-Hasan Alij ibn Isma'il el-Ešari prenosi od Ehli-sunneta vel-džema'ata. U tome ga podržava hafiz Ebu-Bekr el-Bejheki u "Kitabul-i'tiqadu" a također i drugi autoritativni učenjaci, hafizi i kritičari. Razilaženje postoji samo u vezi s djecom idolopoklonika, dok u pogledu djece vjernika ne postoji među učenjacima nikakva dilema da će biti stanovnici Dženneta. To je ono što je poznato a ovaj stav smatramo, ako bog da, ispravnim.

وَأَذَانًا أَرَدْنَا أَنْ تُهْلِكَ قَوْمِيَّةً أَمْرًا مُتَرَفِّعًا فِيهَا فَفَسَقُوا فِيهَا
فَقَعَّ عَلَيْهَا الْقَوْلُ فَدَمَّرْنَا كَمَا نَدْمِيرًا ﴿١٦﴾

"Kad hoćemo da jedan grad uništimo, onima koji su u njemu na raskoš navikli prepustimo se razvratu odaju i tako zasluže kaznu, pa ga onda do temelja razrušimo."/16/

Stručnjaci u kiraetu razilaze se u čitanju riječi Uzvišenog Allaha: "emerna." Poznatije je čitanje bez tešdida / udvajanja u značenju: "...naredimo im pokornost a oni se razvratu odaju i tako zasluže kaznu." Ovo prenosi Ibn-Džurejš od Ibn-Abbasa.

وَكَلَّمَكَ نَا مِنْ الْقُرُونِ
مِنْ بَعْدِ نُوْحٍ وَكَفَىٰ بِرَبِّكَ بِذُنُوبِ عِبَادٍ خَيْرًا بِصِيرًا ﴿١٧﴾

"I koliko smo samo naroda poslije Nuha uništili! A dovoljno je to što Gospodar tvoj zna i vidi grijehe robova Svojih."/17/

Allah Uzvišeni kaže, upozoravajući nevjernike Kurejša, one koji su utjerivali u laž Njegovog poslanika Muhammeda, s.a.v.s., da je On već uništio one koji su utjerivali u laž poslanike nakon Nuh, a.s., i ovo upućuje na činjenicu da su bili u islamu narodi između Adema i Nuha, a.s., kao što kaže Ibn Abbas. Ovo znači: "Vi lažljivci, niste plemenitiji kod Allaha od njih a u laž ste ugonili najčasnijeg poslanika i najplemenitije stvorenje, pa je Moja kazna spram vas najpreča i najprikladnija Riječi Uzvišenog:

"A dovoljno je to što Gospodar tvoj zna i vidi grijehe robova Svojih" znače: On zna sva njihova djela: i pozitivna i negativna, i ništa Mu, Uzvišen je On, nije skriveno.

مَنْ كَانَ
يُرِيدُ الْعَاجِلَةَ عَجَّلْنَا لَهُ فِيهَا مَا نَشَاءُ لِمَنْ نُرِيدُ ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ
يَصْلَاهَا مَذْمُومًا مَدْحُورًا ﴿١٨﴾ وَمَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ وَسَعَىٰ لَهَا سَعْيَهَا
وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ كَانَ سَعْيُهُمْ مَشْكُورًا ﴿١٩﴾

"Onome koji želi ovaj svijet, Mi mu brzo dajemo što hoćemo i kome hoćemo, ali ćemo mu poslije Džehennem pripremiti, u kome će se osramoćen i odbačen peći."/18/ "A onaj koji želi onaj svijet i trudi se da ga zasluži, a vjernik je, trud će mu hvale vrijedan biti."/19/

Uzvišeni obavještava da neće svakome ko želi dati dunjalučke blagodati nego da će ih dati onome kome

Allah bude htio. Ovaj ajet je ograničen drugim ajetom generalnog značenja. Allah, dž.š., kaže:

"Mi mu brzo dajemo što hoćemo i kome hoćemo, ali ćemo mu poslije Džehennem pripremiti", tj. na onom svijetu "peći" će se, tj. ući će u Vatru koja će ga prekriti, osramoćen zbog loših djela i ponašanja budući da je izabrao prolazno nad vječnim, "odbačen", udaljen ponižen i omalovažen.

Imam Ahmed prenosi od Aiše, r.a., da je rekla: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je:

/29/ 'Dunjaluk je kuća onome ko kuće nema, i imetak onome ko imetka nema i njega skuplja onaj ko pameti nema."

Riječi Uzvišenog: **"A onaj koji želi onaj svijet"**, tj. želi ahiret i sve ono što je na njemu od blagodati i zadovoljstava: **"...i trudi se da ga zasluži"**, tj. traži to na njegov način a koji je slijeđenje Poslanika, s.a.v.s.: **"a vjernik je"**, tj. njegovo srce je vjerničko, tj. vjeruje u nagradu i sevap:

"trud će mu hvale vrijedan biti."

كَلَّا تَذَهَبُونَ
وَهُؤُلَاءِ مِنْ عَطَاءِ رَبِّكَ وَمَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا ﴿٢٠﴾ أَنْظُرْ
كَيْفَ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ وَلِلْآخِرَةِ أَكْبَرُ دَرَجَاتٍ وَأَكْبَرُ
تَفْضِيلًا ﴿٢١﴾

"Svima njima, i jednima i drugima, dajemo darove Gospodara tvoga; a darovi Gospodara tvoga nisu nikome zabranjeni."/20/ "Gledaj kako jednima dajemo prednost nad drugima; a na onom svijetu razlika u stepenima i prednostima biće, doista, veća."/21/

Uzvišeni kaže: **"Svima njima"**, tj. svakoj od ove dvije grupe: onoj koja želi dunjaluk i onoj koja želi ahiret dajemo darove kojima oni raspolažu **"darove Gospodara tvoga"**, tj. daje im sve ono što zaslužuju od sreće ili nesreće, **"a darovi Gospodara tvoga nisu nikome zabranjeni"**, tj. nisu nikome uskraćeni. **"Gledaj kako jednima dajemo prednost nad drugima"** u bogatstvu, siromaštvu, ljepoti i ružnoći. Neko umre mlad, a neko doživi dugi vijek sve dok ne ostari i između toga **"a na onom svijetu razlika u stepenima i prednostima bit će, doista, veća"**, tj. međusobno će se razlikovati na ahiretu. Neki će biti na dnu Džehennema u okovima a neki na visokim stepenima u kojima će uživati i radost pokazivati, zatim će se međusobno razlikovati stanovnici najnižeg, kao što će se razlikovati stanovnici najvišeg stepena, jer Džennet ima stotinu stepeni a između svakog stepena je kao između neba i Zemlje.

U "Sahihu" Buharije i Muslima stoji:

/30/ "Stanovnici visokih stepena će vidjeti stanovnike visokih mjesta (Illijin), kao što vi vidite zvijezde na nebeskom svodu."

Zato Uzvišeni Allah kaže:

oporučuje vaše bližnje." Hadis, također, bilježi i Ibn-Madže.

رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا فِي

نُفُوسِكُمْ إِنْ زَكُوْا صَالِحِينَ فَإِنَّهُ كَانَ لِلأُولَئِينَ غَفُورًا ﴿٢٥﴾

"Gospodar vaš dobro zna šta je u dušama vašim: ako budete poslušni, pa, Allah će doista, oprostiti onima koji se kaju." /25/

Se'id ibn Džubejr kaže: "To je čovjek koji nepromišljeno postupi prema svojim roditeljima želeći im tim dobro. U njegovim namjerama i srcu je samo dobro. Uzvišeni kaže: **"...pa, Allah će doista oprostiti onima koji se kaju"**, tj. koji pogriješe pa se pokaju, pa pogriješe pa se pokaju. To isto zastupa i Se'id ibn el-Musejeb.

Abdurrezak prenosi od 'Ubejda ibn Umejra koji kaže: "Ubrajali smo u one koji se kaju i čuvaju onoga koji kaže: 'Moj Allahu, oprost mi ono što sam zgriješio u ovom mome sijelu.' Ibn-Džerir kaže: "To je onaj koji se kaje za grijehe i vraća se iz neposlušnosti u pokornost." Ovo što je rekao ispravno je, jer je "el-ewwab" izvedenica od "el-ewb" a to je vraćanje. Uzvišeni kaže: **"Nama će se oni, zaista vratiti."** /88:25/, a u vjerodostojnom hadisu se kaže da je Poslanik, s.a.v.s., kada bi se vraćao s puta, izgovarao:

/36/ "...oni koji se vraćaju, kaju i ibadet čine Gospodaru svome, hvaleći Ga."

وَأَنْ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَلَا تُبَذِّرْ تَبَذُّرًا ﴿٣٦﴾

إِنَّ الْمُبَذِّرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيْطَانِ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِلرَّبِّ

كُفُورًا ﴿٣٧﴾ وَإِذَا عَرِضْنَ عَنْهُمْ أَبْغَاءَ رَحْمَةٍ مِنْ رَبِّكَ تَرْجُوهَا

فَقُلْ لَهُمْ قَوْلًا مِّسُورًا ﴿٣٨﴾

"Daj bližnjemu svome pavo njegovo, i siromahu, i putniku-namjerniku, ali ne rasipaj mnogo", /26/ "jer su rasipnici braća šejtanova, a šejtan je Gospodaru svome nezahvalan." /27/ "A ako moraš da od njih glavu okreneš, jer i sam od Gospodara svoga milost tražiš i njoj se nadaš, onda im bar koju lijepu riječ reci." /28/

Pošto je Allah Uzvišeni spomenuo dobročinstvo prema roditeljima, na to vezuje spominjanje

dobročinstva prema rodbini i održavanje rodbinskih veza. U hadisu se veli:

/37/ "Majku, oca a zatim dalje, pa dalje." A u drugoj predaji: "...zatim bližeg pa bližeg." Također se veli u hadisu:

/38/ "Ko želi da mu se poveća nafaka i da mu se produži vijek neka pazi na rodbinske veze."

Riječima: **"...ali ne rasipaj mnogo"** Uzvišeni Allah naređuje dijeljenje a zabranjuje u tome rasipanje, već treba u tome naći sredinu, kao što ističe:

"i... oni koji, kad udjeljuju, ne rasipaju i ne škrtare" /25:67/, zatim izražavajući odvratnost spram rasipanja i pretjerivanja kaže:

"jer su rasipnici braća šejtanova", tj. slični su im u rasipništvu, nepromišljenosti i ostavljanju pokoravanja a prihvatanju griješenja spram Allaha, dž.š., pa zbog toga Uzvišeni kaže: **"...a šejtan je Gospodaru svome nezahvalan"**, tj. poriče Allahove blagodati koje su mu date i ne pokorava se Njemu, već naprotiv prihvata neposlušnost i protivrječi Mu. Ibn-Mes'ud, r.a., kaže: "Rasipanje je dijeljenje tamo gdje ne treba." Tako kaže i Ibn-Abbas, r.a., Mudžahid veli: "Kada bi čovjek sve podijelio na putu Istine, ne bi bio rasipnik, a ako bi podijelio nezatna sredstva tamo gdje ne treba, bio bi rasipnik."

Uzvišeni kaže: **"A ako moraš da od njih glavu okreneš, jer i sam od Gospodara svoga milost tražiš..."**, tj. ako neko od tvoje rodbine ili od onih kojima smo naredili da im dadneš, od tebe zatraže nešto što ti nemaš, a ti od njih glavu okreneš zbog nedostatka sredstava:

"onda im bar koju lijepu riječ reci", tj. obećaj im blago i lijepo da kada stigne Allahova opskrba, kao što tumače Mudžahid, Ikrima i drugi, dostavit ćemo vam je, ako Bog da.

وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا

تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَّحْسُورًا ﴿٣٩﴾ إِنَّ رَبَّكَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ

لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا ﴿٤٠﴾

"Ne drži ruku svoju stisnutu, a ni posve otvorenu - da ne bi prijekor zaslužio i bez čega ostao", /29/ "Gospodar tvoj pruža obilnu opskrbu onome kome hoće, a i ograničava je, jer zna i vidi robove Svoje." /30/

Allah Uzvišeni naređuje umjerenost u životu, smatra škrtost negativnim svojstvom i zabranjuje rasipništvo: و **"Ne drži ruku svoju stisnutu"**, tj. ne budi škrtac koji nikome ništa ne daje:

"...a ni posve otvorenu", tj. ne pretjeruj u dijeljenju tako da podijeliš više nego što treba, pa ćeš, ukoliko škrt budeš, biti prekoren i grđen, a ukoliko previše dijeliš, ostat ćeš bez čega što

bi mogao podijeliti, pa ćeš postati kao životinja koja se premori od prevelikog puta pa stane zbog slabosti i iznemoglosti. Za takvu životinju kaže se "hasir".

U Sahihu Buharije i Muslima, Ebu-Hurejre, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

/39/ "Primjer škrca i onog koji dijeli je kao primjer dvojice ljudi koji na sebi imaju željezne ogrtače od grudi do ključne kosti. Dobrotvor neće ništa nikada podijeliti, a da mu se ogrtač neće produžiti i proširiti na njemu toliko da mu konačno pokrije i njegove jagodice i brisati mu trag stopala. Što se tiče škrte osobe kad god htjedne podijeliti nešto prilijepit će mu se karika ogrtača na svom mjestu na tijelu, pa će nastojati da ga proširi, ali se on neće proširiti." Tekst je preuzet iz Buharijine predaje iz poglavlja o zekatu.

U "Sahihu" Buharije i Muslima, Esmā bint Ebu-Bekr, r.a., kaže: "Allahov Poslanik je rekao:

/40/ 'Dijeli ovako, ovako i ovako! Ne zadržavaj imovinu u posudi da je ne dijeliš pa da je i Allah zadrži od tebe! Ne steži uzicu (na novčaniku), pa da se i ona tebi stegne!'" A u drugom predanju kaže se: "Ne nabrajaj (svoja dobročinstva) pa da i tebi Allah izbroji Svoja!"

Buharija i Muslim prenose od Ebu- Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

/41/ "Nema ni jednog dana u kome ljudi osvanu a da im dva meleka ne sidu sa Neba, od kojih jedan uzvikuje: "Allahu moj, ko god je udijelio daj mu naknadu!" Dok drugi uzvikuje: "Allahu moj, ko čuva imovinu toliko da mu je žao podijeliti, daj mu propast." Imam Muslim prenosi od Ebu-Hurejrea, r.a., merfu' - hadis:

/42/ "Neće se umanjiti imetak koji se podijeli kao sadaka, a Allah će onome koji udijeli povećati ugled. Onaj ko je skroman i ponizan Allahu, Allah ga uzdiže."

Imam Ahmed prenosi od Abdullah ibn Mes'uda da je rekao: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., kaže:

/43/ "Neće osiromašiti onaj ko je umjeren."

Uzvišeni kaže: **"Gospodar tvoj pruža obilnu opskrbu onome kome hoće, a i ograničava je."** To je obavještenje da je On Onaj Koji opskrbljava, Koji ograničava, Koji u izobilju daje i Koji upravlja imetkom Svojih stvorenja kako On hoće pa neke, shodno Svojoj mudrosti, čini bogatima a druge siromašnima. Zatim Uzvišeni kaže: **"...jer zna i vidi robove Svoje"**, tj. zna ko zaslužuje bogatstvo a ko siromaštvo, kao što se kaže u hadisu:

/44/ "Ima robova koje može popraviti samo siromaštvo. Kada bi ih učinio bogatima, upropastili bi svoju vjeru. A ima robova koje samo bogatstvo može popraviti. Kada bi ih učinio siromašnim, upropastili bi svoju vjeru."

Katkada bogatstvo bude kod nekih ljudi još dublje zavođenje, a siromaštvo kazna. Neka nas Allah sačuva i od jednog i od drugog.

وَلَا تَقْتُلُوا

أَوْلَادَكُمْ خَشْيَةَ إِمْلَاقٍ نَزَقْتَهُمْ وَإِيَّاكُمْ إِنَّ قَتْلَهُمْ كَانَ خِطَاً كَبِيراً ﴿٣١﴾

"Ne ubijajte djecu svoju iz straha od neimaštine, i njih i vas Mi hranimo, jer je ubijati njih doista veliki grijeh." /31/

Ovaj ajeti-kerim upućuje na to da je Allah Uzvišeni milostiviji prema Svojim robovima od roditelja prema svojoj djeci, jer zabranjuje ubijanje djece, kao što oporučuje roditeljima da budu pravedni prema djeci u mirazu, jer u predislamskom periodu (džahilijetu) ženska djeca nisu imala na to pravo, već je pokatkada neko i ubio svoju kćerku da mu se ne bi povećao broj onih koje je obavezan izdržavati. Allah Uzvišeni to zabranjuje, i kaže:

"Ne ubijajte djecu svoju iz straha od neimaštine", tj. bojeći se da ćete osiromašiti u budućnosti. Zbog toga prvo navodi brigu za njihovom opskrbom navodeći:

"i njih i vas Mi hranimo." Također kaže:

"jer je ubijati njih, doista, veliki grijeh", tj. veliki zločin.

Buharija i Muslim u svojim zbirkama spominju da je Abdullah ibn Mes'ud, r.a., upitao:

/45/ "Allahov Poslanice, koji je najveći grijeh?" Odgovorio je: "Da pridružiš Allahu druga, a On te stvorio." Upitao sam: "A koji onda?" Rekao je: "Da ubiješ svoje dijete plašeći se da jede s tobom!" Upitao sam: "A zatim koji?" Odgovorio je: "Da počiniš blud sa ženom svoga susjeda."

وَلَا تَقْرُبُوا الزُّنَىٰ إِنَّهُ كَانَ فَحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا ﴿٣٢﴾

"I ne približavajte se bludu, jer je to razvrat, kako je to ružan put!" /32/

Allah Uzvišeni, zabranjujući Svojim robovima blud, približavanje njemu i sve uzroke i povode za to, kaže: **"I ne približavajte se bludu, jer je to razvrat"**, tj. veliki grijeh:

"kako je to ružan put!", tj. to je loš put i postupak.

Imam Ahmed prenosi hadis od Ebu-Umame, r.a.:

/46/ "Došao je jedan mladić Vjerovjesniku, s.a.v.s., i rekao mu: "Allahov Poslanice, dopusti mi da učinim blud." Narod se okupio oko njega, negodujući, kritikujući ga. Poslanik, s.a.v.s., je rekao: "Dovedite ga!" Kada je došao blizu, rekao mu je: "Sjedi!" On je sjeo, a onda ga je Poslanik, s.a.v.s., upitao: "Da li bi volio da neko učini blud sa tvojom majkom?!" Rekao je: "Ne, tako mi Allaha, Allahov Poslanice." Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao mu je: "Ni drugi ne vole da se to učini njihovim majkama!" Zatim ga je upitao: "Da li bi volio da se to učini tvojoj kćerci?!" Odgovorio

je: "Ne, tako mi Allaha, Allahov Poslaniče." Reкао je: "Ni drugi ne vole da se to desi njihovim kćerkama." Ponovo je upitao: "Da li bi volio da se to desi tvojoj sestri?!" Mladić je odgovorio: "Ne, tako mi Allaha, Allahov Poslaniče." Reкао je: "Ni drugi ne vole da se to desi njihovim sestrama!" Upitao je: "Da li bi volio da se to dogodi tvojoj tetki po ocu?!" Odgovorio je: "Ne, tako mi Allaha, Allahov Poslaniče." Ni drugi ne vole da se to dogodi njihovim tetkama po ocu!" Upitao ga je: "Da li bi volio da se to dogodi tvojoj tetki po majci?" Odgovorio je: "Ne, tako mi Allaha, Allahov Poslaniče." Poslanik, s.a.v.s., je rekao: "Ni drugi ne vole da se to dogodi njihovim tetkama po majci." Tada je stavio svoju ruku na njega i proučio: "Allahu moj, oprost mu grijeha, očisti mu srce i sačuvaj njegov polni organ." Ebu-Umame, r.a., kaže: "Nakon toga ovaj mladić se nije na to više osvrtao."

وَلَا تَقْتُلُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا ۝٣٤ وَأَوْفُوا الْكَيْلَ إِذَا كَلَّمْتُمْ مِيزَانًا بِالْقِسْطِ أَيْ الْمُسْتَقِيمِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ۝٣٥

"I ne ubijajte nikoga koga je Allah zabranio, osim kad pravda zahtijeva! A ako je neko, ni kriv ni dužan, ubijen, onda njegovom nasljedniku dajemo vlast, ali neka ni on ne prekoračuje granicu u ubijanju, jer on je, doista, pomognut." /33/

Allah Uzvišeni zabranio je ubijanje bilo koga, bez zakonske osnove, kao što se potvrđuje hadisom koga prenose Buharija i Muslim da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

/47/ "Nije dozvoljeno ubiti čovjeka - muslimana koji svjedoči da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed, s.a.v.s., Njegov poslanik, izuzev u tri slučaja: ako nekog ubije, ako oženjen ili udata počine blud i ko ostavi svoju vjeru i napusti džema'at."

U "Sunenima" se spominje:

/48/ "Nestanak čitavog dunjaluka lakše je Allahu od ubistva jednog muslimana."

Allah Uzvišeni kaže:

"A ako je neko, ni kriv ni dužan, ubijen, onda njegovom nasljedniku dajemo vlast", tj. ovlast nad ubicom. On ima izbor u tome: da ga odmah ubije, da mu oprost uz glavarinu ili da mu oprost bez nadoknade, kao što je potvrđeno sunnetom. Uzvišeni kaže:

"...ali neka ni on ne prekoračuje granicu u ubijanju." Kažu: to znači da ne pretjeruje nasljednik ubijenoga u ubistvu ubice, da ga mrcvari nakon smrti ili da vrši kaznu nad nekim ko nije učestvovao u ubistvu. Uzvišeni kaže: **"jer je, doista, pomognut"**, tj. nasljednik će biti potpomognut protiv ubice, i zakonom i silom i Allahovom odredbom.

وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا ۝٣٤ وَأَوْفُوا الْكَيْلَ إِذَا كَلَّمْتُمْ مِيزَانًا بِالْقِسْطِ أَيْ الْمُسْتَقِيمِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ۝٣٥

"I ne približavajte se imetku siročeta, osim ako želite da ga unaprijedite, sve dok ne postane punoljetno. I ispunjavajte obavezu, jer će se za obavezu zaista odgovarati!" /34/ "Napunite mjeru kad mjerite na litru i pravo mjerite na kantar! To je bolje i posljedice su ljepše." /35/

Uzvišeni kaže:

"I ne približavajte se imetku siročeta, osim ako želite da ga unaprijedite, sve dok ne postane punoljetno", tj. ne trošite imetak siročeta osim ako ga želite povećati:

"I ne žurite da ih rasipnički potrošite dok oni ne odrastu. Ko je imućan - neka se uzdrži, a ko je siromašan - neka onoliko koliko mu je, prema običaju, neophodno troši." /4:6/

Muslim u "Sahihu" bilježi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao Ebu-Zerru, r.a.:

/49/ "Ebu-Zerre, vidim te slabog a želim ti ono što želim i sam sebi: nemoj da budeš vođa ni dvojici i nemoj upravljati imetkom siročeta!"

Uzvišeni kaže: **"i ispunjavajte obavezu"**, tj. obaveze koje ste ugovorili s ljudima i ugovore koje ste sklopili s njima jer će čovjek biti pitan za svaku obavezu i svaki ugovor:

"jer će se za obavezu zaista odgovarati!"

Uzvišeni kaže: **"Napunite mjeru kad mjerite na litru"**, tj. bez škrtarenja i ne umanjujte ljudima: i **"mjerite na kantar!"** Riječ čita se sa dammom i kesrom, kao "kirtas" a to je mjera (vaga). **"To je bolje"**, tj. vama na ovom i na onom svijetu, i zbog toga kaže: **"i posljedice su ljepše"**, tj. utočite i ishod na ahiretu.

وَلَا تَقْفُ مَا

لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَٰئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا ۝٣٦

"Ne govori ono što ne znaš! I sluh, i vid, i razum - za sve to će se, zaista, odgovarati." /36/

znači: "ne govori", tj. ne govori: **"ono što ne znaš!"**, tj. nemoj reći: "Vidio sam" a nisi vidio, i: "Čuo sam", a nisi čuo, i: "Znao sam", a nisi znao, jer će te, doista, Allah Uzvišeni o svemu tome pitati: **"za sve to"**, tj. za ova svojstva: sluh, vid i razum: **"će se, zaista, odgovarati"**, bit će rob pitan za njih na Sudnjem danu.

وَلَا تَسْئَلْ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ لَن تَخْرِقَ الْأَرْضَ وَلَن تَبْلُغَ
 الْجِبَالَ طُولًا ﴿٣٧﴾ كُلُّ ذَلِكَ كَانَ سَيِّئُهُ عِنْدَ رَبِّكَ مَكْرُوهًا ﴿٣٨﴾

**"Ne hodi po zemlji nadmeno, jer zemlju ne možeš probiti ni brda u visinu dostići", /37/
 "sve to je ružno, Gospodaru tvome mrsko." /38/**

Allah Uzvišeni zabranjuje Svojim robovima oholost i uobraženost u hodanju:

"Ne hodi po zemlji nadmeno", tj. hodom uobraženim:

"jer zemlju ne možeš probiti", tj. nećeš probiti zemlju svojim hodom:

"ni brda u visinu dostići", svojim ponosom i narcisoidnošću, kao što spominje hadis:

/50/ "Ko je ponizan Allahu, On će ga uzdignuti, "On smatra sebe ništavnim, ali je u očima ljudi značajan (velik), a ko se uzoholi, Allah će ga poniziti, "On sebe smatra velikim, ali je u očima ljudi ništavan, čak im je mrži od psa i svinje."

Hasan el-Basri gledao je Ebu el-Ehima koji je tražio El-Mensura a bio je prekriven ukrašenim ogrtačima koji su bili jedan nad drugim, i dok je išao, uobražavajući se, Hasan mu je rekao: "Uobražena li čovjeka. Gleda sam sebe, a ne zahvaljuje Allahu na blagodatima, niti uzima Njegove naredbe, a niti podmiruje Njegove obaveze." Čuo ga je El-Ehim, pa se vratio izvinjavajući mu se, a on mu je rekao: "Ne izvinjavaj se meni, pokaj se svome Gospodaru, zar nisi čuo riječi Allaha Uzvišenog:

"Ne hodi po zemlji nadmeno, jer zemlju ne možeš probiti ni brda u visinu dostići."

Ibn-Omer, r.a., vidio je jednog čovjeka kako se razmahuje hodajući, pa je rekao: "Doista šejtani imaju braću." Riječi Uzvišenog:

"sve to je ružno, Gospodaru tvome mrsko", znače ono što smo spomenuli od riječi Uzvišenog:

"Gospodar tvoj zapovijeda da samo Njemu ibadet činite..." do Njegovih riječi: **"jer zemlju ne možeš probiti ni brda u visinu dostići"**; to je ružno, tj. negativno je i nepoželjno kod Allaha. Ovako to tumači Ibn-Džerir - Allah mu se smilovao.

ذَلِكَ مِمَّا أَوْحَىٰ إِلَيْكَ رَبُّكَ مِنَ الْحِكْمَةِ وَلَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ
 فَتُنْفِقَ فِي جَهَنَّمَ مِمَّا مَدَّحُورًا ﴿٣٩﴾

"To je mudrost koju ti Gospodar tvoj objavljuje. I ne dodaj Allahu drugog boga da ne bi u Džehennem bio bačen, prekoren i od milosti Njegove udaljen." /39/

Uzvišeni kaže: Ovo je ono što smo ti naredili (uzvišeni moral) i zabranili ti (loša svojstva), sve spada u ono što smo ti objavili, narediš:

"I ne dodaj Allahu drugog boga da ne bi u Džehennem bio bačen, prekoren i od milosti Njegove udaljen." Ovaj ajet naređuje ummetu preko Muhammeda, s.a.v.s., jer je on sačuvan od grijeha (ma'sum).

أَفَأَصْفَاكُمْ رَبُّكُم بِالْبَيْنِ

وَأَتَّخَذَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ إِنْتِثَابًا لِّكُمْ لَنَقُولَنَّ قَوْلًا عَظِيمًا ﴿٤٠﴾

"Zar je vaš Gospodar vas sinovima obdario, a Sebi, kao kćeri, meleke uzeo.* Vi, zaista, izgovarate krupne riječi." /40/

Uzvišeni kaže, odgovarajući idolopoklonicima, lažljivcima, onima koji smatraju meleke - Allahovim kćerkama, zar ih Allah nije prokleo, pa su učinili meleke - koji su robovi Svemilosnog - ženskima, a zatim ih nazvali Njegovim kćerkama a onda ih obožavali i veliku grešku napravili u sva tri slučaja.⁴³⁴ Uzvišeni kaže kritikujući ih:

"Zar je vaš Gospodar vas sinovima obdario", tj. odlikovao vas muškom djecom: , **"...a Sebi, kao kćeri, meleke uzeo"**, tj. odabrao je Sebi, prema njihovoj tvrdnji, kćeri, a zatim ih oštro kritikuje, rekavši:

"Vi, zaista, izgovarate krupne riječi", tj. time što ste tvrdili da Allah ima dijete a zatim ste to dijete učinili kćerkama prema kojima vi osjaćate odvratnost da budu vaša, i koje ste i ubijali zakopavavši ih žive u zemlju, pa to bi bila podjela nepravedna:

"Gotovo da se nebesa raspadnu, a Zemlja provali i planine zdrobe što Svemilosnom pripisuju dijete. Nezamislivo je da Svemilosni ima dijete." /19:90-92/

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا

فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِيَذَّكَّرُوا وَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا نُفُورًا ﴿٤١﴾

"Mi u ovom Kur'anu objašnjavamo da bi oni pouku izvukli, ali ih on sve više otuđuje." /41/

Ovaj ajet kao što kaže Uzvišeni:

"Mi u ovom Kur'anu objašnjavamo ljudima svakojake primjere", tj. iznosimo u njemu prijetnju ne bi li oni pouku izvukli od onoga što je u njemu, kao što su od objašnjenja, argumenti i savjeti, pa da se okrenu od svoga širka, nasilja i potvore:

"ali ih on sve više", tj. nasilnike među njima **"otuđuje"**, od Istine i udaljava ih.

⁴³⁴ Ibn-Kesir vjerovatno misli na sve tri vrste tevhide: rububijet, uluhijet i el-esma ves-sifat, tj. da su oni širk činili vezano za sve ove vrste tevhide. (Pr. prev.)

قُلْ لَوْ كَانَ

مَعَهُ آلَهِةٌ كَمَا يَقُولُونَ إِذْ الْأَبْنَعَوْا إِلَىٰ ذِي الْعَرْشِ سَبِيلًا ﴿٤٢﴾
سُبْحٰنَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يَقُولُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا ﴿٤٣﴾

"Reci: 'Da pored Njega postoje drugi bogovi, kao što oni govore, oni bi onda potražili put do Vlasnika Arša.'" /42/ "Čist je On i visinom velikom uzvišen iznad onoga što oni govore!" /43/

Kaže Uzvišeni Allah: Reci, Muhammede, onima koji govore da imaju, uz Allaha, drugi bogovi, koje, osim Njega, obožavaju, da bi Mu se približili i zagovarali kod Njega.. nije tako što kažete.. već oni koje vi obožavate, oni osobno obožavaju Allaha i Njemu se približavaju i traže kod Njega visok položaj, pa obožavajte samo Njega kao što Ga obožavaju oni koje vi pozivate, uz Njega. Vi nemate potrebe za posrednikom između vas i Njega. On, neka Mu je slava, ne veli to i nije s tim zadovoljan. To je zabranio jezikom svih poslanika i vjerovjesnika, a zatim ističe čistotu Svoga Plemenitog Bića riječima:

"Čist je On od onoga što oni govore!", tj. što govore ovi idolopoklonici koji granice prekoračuju: **"visinom velikom"**, tj. puno uzdignut, On je Allah, Jedan, Utočište svakom, Koji nije rodio i rođen nije i Kome niko ravan nije.

تَسْبِيحُ لَهُ السَّمَوَاتُ السَّبْعُ
وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا إِسْبَاحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ لَّا تُفْقَهُونَ
تَسْبِيحَهُمْ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا ﴿٤٤﴾

"Njega veličaju sedmera nebesa, i Zemlja, i oni na njima; i ne postoji ništa što Ga ne veliča, hvaleći Ga; ali vi ne razumijete veličanje njihovo. - On je doista blag i mnogo prašta." /44/

Uzvišeni kaže: Njega slave sedam nebesa i Zemlja i sva stvorenja na njima, smatraju Ga čistim, uzdižu Ga i veličaju od onoga što govore idolopoklonici i svjedoče Mu jednoću u Njegovom gospodarenju i božanstvu.

U svakoj stvari postoji znamen, koji upućuje da je On - Jedan!

Taberani prenosi od Abdurrahmana ibn Kirta da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., nakon što se vratio, u noći u kojoj je bio uzdignut, rekao:

/51/ "Čuo sam veliko slavljenje Allaha na visokim nebesima. Tim velikim tesbihom i nebesa su slavila iz strahopoštovanja i osjećaja slabosti prema Velikoj Njegovoj Uzvišenosti: "Slava neka je Najvećem, Velikom, slava neka je Njemu i neka je Uzvišen!."

Uzvišeni kaže: **"i ne postoji ništa što Ga ne veliča, hvaleći Ga"**, tj. svako stvorenje slavi Allaha, zahvaljujući Mu:

"ali vi ne razumijete veličanje njihovo, zato što se njihov jezik razlikuje od vašega." Ovo je

zajedničko za životinjski, biljni i mrtvi svijet. Ovo mišljenje je ono poznatije od dva mišljenja, kao što je potvrđeno hadisom koga prenosi imam Buhari u "Sahihu" od Ibn-Mes'uda, r.a., koji kaže:

/52/ "Slušali smo hranu koju smo jeli kako slavi Allaha."

U hadisu od Ebu-Zerra, r.a., navodi se

/53/ da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., uzeo kamenčić u svoju ruku pa se je čulo njihovo slavljenje Allaha kao zujanje pčela."

Nesai u "Sunnenu" prenosi od Abdullaha ibn Omera, r.a., da je rekao:

/54/ "Allahov Poslanik, s.a.v.s., zabranio je ubijati žabe, rekavši: 'Njihovo kreketanje je tespih!'"

Imam Ahmed prenosi od Abdullaha ibn Amra, r.a., hadis u kome se spominje oporuka Nuha, a.s., dvojici svojih sinova u kojoj on kaže:

/55/ "I naređujem vama dvojici da učite: 'Subhanellahi ve bi hamdih!', jer je to dova za sve i s njom se sve opskrbjava."

Ikrima veli: "Stup slavi Allaha i stabla slave Allaha." Neki iz prve generacije muslimana kažu: "Škripanje vrata i žuborenje vode njihovo je slavljenje Allaha." Es-Sevri kaže: "Hrana Allaha slavi." Drugi vele: "Allaha tespih čini sve što ima dušu", misleći na životinje i biljke⁴³⁵: **"On je doista blag i mnogo prašta"** - On ne ubrzava kaznu onome koji grijeh počinio, već je odgodi i čeka, pa ako ustraje u nevjerstvu i oholosti kazni ga onako kako kažnjava Silni i Moćni, kao što se spominje u "Sahihu" Buharije i Muslima:

/56/ "Allah dopušta silniku da dugo poživio ali kada ga kazni - neće Mu izmaći." Zatim je Allahov Poslanik, s.a.v.s., proučio:

"Eto, tako Gospodar tvoj kažnjava kad kažnjava sela i gradove koji su nasilje činili" /11:102/, pa ko napusti kufr/nevjerstvo i grijehenje, vrati se Allahu i pokaje Mu se - On će mu pokajanje primiti, kao što Uzvišeni kaže:

"Onaj ko kakvo zlo učini ili sebi nasilje učini, pa poslije zamoli Allaha da mu oprost - naći će da Allah prašta i da je milostiv." /4:110/

وَإِذَا قُرْءَانَ الْقُرْءَانَ جَعَلْنَا

بَيْنَكَ وَبَيْنَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ حِجَابًا مَّسْتُورًا ﴿٤٥﴾ وَجَعَلْنَا
عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ مَكْنَةً أَن يُفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِذَا ذَكَرْنَا رَبَّكَ
فِي الْقُرْءَانِ وَحَدَّثَهُ وَلَوْ عَلَىٰ آدْبِهِمْ نُفُورًا ﴿٤٦﴾

"A kada učiš Kur'an, između tebe i onih koji u onaj svijet ne vjeruju Mi zastor nevidljiv stavimo", /45/ "a na srca njihova pokrivače da

⁴³⁵ Smatram da su riječi Uzvišenog:

"i ne postoji ništa što Ga ne veliča", hvaleći Ga, općenite i da obuhvataju i ono što ima i što nema dušu.

ga ne bi razumjeli, i gluhim ih učinimo. I kada ti spomeneš Gospodara svoga u Kur'anu, Njega Jedinog, okrenu leđa iz odbojnosti prema njemu." /46/

Uzvišeni kaže Svome Poslaniku, s.a.v.s.: Kada učiš, Muhammede, Kur'an ovim idolopoklonicima, između tebe i njih stavljamo nevidljiv zastor, odnosno nevidljivu pregradu koju ni ti ne vidiš a ona je ujedno i pregrada između njih i Upute.

Ovo mišljenje preferira Ibn-Džerir - Allah mu se smilovao.

Katade i Ibn-Zejd smatraju da su to vela u njihovim srcima a to je plural od riječi "kinani" što znači prekrivač koji prekriva srce, pa zbog toga Uzvišeni kaže:

"a na srca njihova pokrivače", da ga ne bi razumjeli da Kur'an shvate: **"i gluhim ih učinimo",** a to je teškoća koja im onemogućava slušanje Kur'ana koje će im koristiti i kojim će upućeni biti, što je kazna za njihovo odbijanje i nevjerstvo. Uzvišeni kaže:

"I kada ti spomeneš Gospodara svoga u Kur'anu, da je Jedan", odnosno: kada kažeš u svom učenju: Nema boga osim Allaha, okrenu **"leđa iz odbojnosti prema njemu",** tj. kao što kaže Uzvišeni:

"Kada se Allah samo spomene, grče se srca onih koji u onaj svijet ne vjeruju." /39:45/ Allah je uzdigao ovu Lijepu Riječ i učinio je iznad onih koji joj se suprotstavljaju. To je takva Riječ: ko se prepire i uzima je kao argument poražava druge, a ko se bori sa njom i afirmira je - pobjeđuje.

نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَسْتَعْمُونَ بِهِ
إِذْ يَسْتَعْمُونَ إِلَيْكَ وَإِذْ هُمْ نَجْوَىٰ إِذْ يَقُولُ الظَّالِمُونَ إِنَّا تَعْبُونَ إِلَّا
رَجُلًا شَحُورًا ﴿٤٧﴾ أَنْظَرَكِيفَ ضَرَبُوا لَكَ الْأَمْثَالَ فَضَلُّوا فَلَا
يَسْتَطِيعُونَ سَبِيلًا ﴿٤٨﴾

"Mi dobro znamo šta oni žele da čuju kada dolaze da te prislušuju, i o čemu se sašaptavaju kad nevjernici govore: 'Vi slijedite samo opčinjena čovjeka!'" /47/ "Vidi šta o tebi oni govore, pa onda lutaju i ne mogu da nađu Pravi put." /48/

Uzvišeni obavještava o tajnim razgovorima glavešina i nevjernika Kurejša kada dolaze da prislušuju Poslanikovo, s.a.v.s., učenje Kur'ana, tajno, skrivajući se od svoga naroda, govoreći da je on opčinjen čovjek od poznatog sihra/magije, pa jedni kažu on je pjesnik, drugi kažu vrač, treći lud, a četvrti čarobnjak, pa zbog toga Uzvišeni kaže:

"Vidi šta o tebi oni govore, pa onda lutaju i ne mogu da nađu Pravi put", tj. ne mogu biti upućeni ka Istini i ne mogu naći put ka njoj.

Muhammed ibn Ishak u svojoj "Siri", rezimirajući, kaže: Ebu-Sufjan ibn Harb, Ebu-Džehl ibn Hišam i Ahnes ibn Šurejk ibn Amr ibn Wehb es-Sekafi, saveznik Benu-Zehre, izašli su da prislušuju Allahovog Poslanika, s.a.v.s., dok je on klanjao noću u svojoj kući. Svaki od njih je izabrao mjesto odakle će ga slušati a da nijedan nije znao za drugog. Čitavu noć su probdjeli prislušujući ga, a kada je zora osvanula razišli su se, pa su se sreli na putu jedan drugom prigovarajući. To im se ponovilo tri puta, da bi onda El-Ahnes došao kući Ebu-Sufjana, rekavši mu: "Ebu-Hanzala, kaži mi šta misliš o onome što si čuo od Muhammeda?" Rekao mu je: "Ebu-Sa'lebe, tako mi Allaha, čuo sam stvari koje poznajem i znam šta želi sa njima, a čuo sam i stvari čije značenje ne znam i ne znam šta se želi sa njima." Ahnes mu je rekao: "I ja, tako mi Onoga Kojim si se ti zakleo, isto osjećam." Ahnes je zatim izišao i došao Ebu-Džehlu pa mu rekao: "Ebu el-Hakeme, šta ti misliš o onome što si čuo od Muhammeda?" Odgovorio je: "Prepirali smo se oko časti mi i Abdu-Menaf: hranili su - i mi smo hranili, borili su se - i mi smo se borili, davali su - a i mi smo davali, sve dok nismo sjeli jedni prema drugima - a bili smo kao dva konja koja se takmiče - rekli su: "Od nas je poslanik kome dolazi Objava sa neba, pa kako da dostignemo ovo?" "Tako mi Allaha nikada u njega povjerovati nećemo!" Ahnes je ustao i ostavio ga.

وَقَالُوا آءِذَا كُنَّا عِظْمًا وَّرُفَاتًا آءِتَانَا
لَمَبْعُوثُونَ خَلْقًا جَدِيدًا ﴿٤٩﴾ * قُلْ كُونُوا حِجَارَةً أَوْ حَدِيدًا ﴿٥٠﴾ أَوْ خَلْقًا مِّمَّا
يَكْبُرُ فِي صُدُورِكُمْ فَسَيَقُولُونَ مَنْ يُعِيدُنَا قُلِ الَّذِي فَطَرَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ
فَإِنَّكُمْ فِي عِندِ رَبِّكُمْ قَائِلُونَ ﴿٥١﴾ وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هُوَ قَائِلٌ عَسَىٰ أَنْ يَكُونَ قَرِيبًا ﴿٥٢﴾
يَوْمَ يُدْعَوْنَ كَرِهًا مُبِينًا ﴿٥٣﴾ وَتَظُنُّونَ إِن لَّبِثْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٥٤﴾

"Oni govore: 'Zar kad se u kosti i prašinu pretvorimo, zar ćemo, kao nova bića, doista biti oživljeni?'" /49/ "Reci: 'Hoćete, i da ste kamenje ili gvožđe' /50/ 'ili bilo kakvo stvorenje za koje mislite da ne može biti oživljeno.' - 'A ko će nas u život vratiti?' - upitat će oni, a ti reci: 'Onaj Koji vas je i prvi put stvorio', a oni će prema tebi odmahnuti glavama svojim i upitati: 'Kada to?' Ti reci: 'Možda ubrzo'" /51/ "Bit će Onog dana kad vas On pozove, i vi ćete se, s hvalom Njemu, odazvati, i da ste samo malo vremena ostali, pomisliti." /52/

Uzvišeni obavještava o nevjernicima koji isključuju mogućnost proživljenja i niječu njegovo događanje sa svojim riječima:

"Zar kad se u kosti i prašinu pretvorimo", tj. kada budemo zemlja i prah: **"zar ćemo, kao nova bića, doista biti oživljeni?";** tj. na Sudnjem danu

nakon iskušenja i ništavila: **"Reci: 'Hoćete, i da ste kamenje ili gvožđe'",** budući da su kamenje i gvožđe nedostupniji od kosti i prašine:

"ili bilo kakvo stvorenje za koje mislite da ne može biti oživljeno." Ibn-Abbas kaže: "To je smrt. To znači kada se nakon smrti ne bi pretvorili u kosti i u prašinu nego u kamenje i željezo, Allah bi vas oživio. Sve da ste i vi lično postali sama smrt, Allah bi vas poživio ako hoće i kada hoće, jer Ga u tome ništa spriječiti ne može, ako On to hoće učiniti. Riječi Uzvišenog:

"A ko će nas u život vratiti?" - upitaj će oni!, znače: ko će nas vratiti u život ako budemo kamenje, željezo ili kakvo drugo još jače stvorenje.

"...reci: 'Onaj koji vas je i prvi put stvorio'", tj. onaj koji vas je stvorio nakon što niste bili spomena vrijedni a zatim ste postali ljudi koji ste se rasuli. On je u stanju da vas ponovo oživi u ma kojem stajnu vi bili:

"On je Taj Koji iz ničega stvara i On će to ponovo učiniti, to je Njemu lahko" /30:27/, i riječi Uzvišenoga: **"a oni će prema tebi odmahnuti glavama svojim"**, tj. pokretat će svoje glave, ismijavajući se što jasno Arapi razumiju na svom jeziku.

Riječi Uzvišenoga: **"...i upitati: 'Kada to?'"** obavijest su o njima i njihovom odbacivanju tog događaja kao što veli Uzvišeni: **"Oni govore: 'Kada će već jednom ta prijetnja, ako istinu govorite?'" /10:48/,** i Njegove riječi:

"Ti reci: 'Možda ubrzo!'", tj. čuvajte se toga, jer je to vama blizu, doći će vam neizostavno! Riječi Uzvišenoga: **"Onog dana kad vas On pozove"**, tj. Gospodar Uzvišeni kada vam naredi da se pojavite iz zemlje, a On je Onaj Kome se niko ne može suprotstaviti, oponirati niti zanemariti ono što On želi, kao što kaže:

"I naređenje Naše je samo jedna riječ - sve bude u tren oka" /55:50/, što znači da je to samo jedna naredba, nakon koje će ljudi odmah izići iz utrobe Zemlje na njenu površinu: **"vi ćete se, s hvalom Njemu, odazvati"**, naime, svi ćete ustati odazivajući se Njegovoj naredbi i pokoravajući se Njegovoj želji, a Njemu pripada hvala u svakoj situaciji.

U hadisu se kaže:

/57/ "Neće biti tuge u grobovima pripadnika 'La ilahe illellah', kao da gledam pripadnike 'La ilahe illellah' kako ustaju iz svojih kabura, otresaju zemlju sa svojih glava i izgovaraju: 'La ilahe illellah.' U drugom predanju navodi se da će govoriti:

/58/ "Hvala Allahu koji nas je tuge oslobodio."

"i pomislit ćete", tj. na Sudnjem danu kada ustanete iz svojih kabura: **"da ste ostali"** na dunjaluku **"samo malo vremena"**, kao što Allah Uzvišeni kaže:

"a njima će se učiniti, onoga Dana kada ga dožive, da su samo jedno veće ili jedno jutro njezino ostali." /79:46/

وَقُلْ لِعِبَادِي يَقُولُوا الَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْزِعُ بَيْنَهُمْ وَإِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوًّا مُّبِينًا ﴿٥٧﴾

"Reci robovima Mojim da govore samo lijepe riječi: - jer bi šejtan mogao posijati neprijateljstvo među njima, šejtan je, doista, čovjekov otvoreni neprijatelj." /53/

Naređuje Slavljeni i Uzvišeni Svome robu i Poslaniku, s.a.v.s., da naredi Njegovim robovima - vjernicima da govore samo pozitivan govor i lijepe riječi a u protivnom šejtan bi mogao posijati neprijateljstvo među njima i loš govor pretvoriti u loša djela projicira zlo, prepirku i borbu, budući da se njegovo neprijateljstvo manifestira još od Adema, pa je zbog toga zabranio da musliman okreće oružje prema svome bratu muslimanu, jer bi šejtan mogao došaptati nešto⁴³⁶ pa da ga on svojom rukom pogodi.

Imam Ahmed prenosi od Ebu-Hurejrea, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

/59/ "Neka niko ne pokazuje od vas oružjem na svoga brata, jer ne zna niko od vas možda šejtan samo malo pomakne njegovom rukom, pa ubije svoga brata i padne u jednu od džehenemskih jama." Bilježe ga Buhari i Muslim od Abdurrezaka.

رَبِّكُمْ أَعْلَمُ بِكُمْ إِنْ يَشَاءُ
يُرْسِلُكُمْ أَوْ إِنْ يَشَاءُ يُعَذِّبْكُمْ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ وَكِيلًا ﴿٥٨﴾ وَرَبُّكَ
أَعْلَمُ بِمَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَقَدْ فَضَّلْنَا بَعْضَ النَّبِيِّينَ عَلَى بَعْضٍ
وَمَا نُنَبِّئُكَ إِلَّا بِذَلِكَ زَبُورًا ﴿٥٩﴾

"Gospodar vaš najbolje vas poznaje: ako hoće, On će vam se smilovati ili će vas, ako hoće, na muke staviti. - A Mi tebi nismo dali vlast nad njima." /54/ "Gospodar tvoj najbolje zna one na nebesima i one na Zemlji; Mi smo jedne vjerovjesnike nad drugima odlikovali, a Davudu smo Zebur dali." /55/

Uzvišeni kaže: **"Gospodar vaš najbolje vas poznaje"**, o ljudi, on najbolje zna ko od vas zaslužuje a ko ne zaslužuje uputu:

"ako hoće, On će vam se smilovati", uputiti vas na pokoravanje i pokajanje Njemu: **"ili će vas, ako hoće, na muke staviti."** O Muhammede:

"A Mi tebi nismo dali vlast nad njima", naime, poslali smo te kao opominjača pa ko ti se pokori - ući će u Džennet a ko ti neposlušan bude bio - ući će u Vatra:

⁴³⁶ "Nezg" : šejtanovo došaptavanje. Nezegahu: udario ga je rukom ili kopljem.

"Gospodar tvoj najbolje zna one na nebesima i one na Zemlji", njihove kategorije u pokoravanju i grijšenju:

"Mi smo jedne vjerovjesnike nad drugima odlikovali", kao što Uzvišeni kaže:

"Neke od tih poslanika odlikovali smo više nego druge. S nekima od njih je Allah govorio, a neke je za više stepeni izdigao." /2:253/

Ovo ne protivrječi autentičnom hadisu koga bilježe Buharija i Muslim da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

/60/ "Ne preferirajte jednog vjerovjesnika nad drugim"; ovdje se misli na preferiranje jednoga nad drugim na temeljima želja i pristrasnosti, a ne na temeljima argumenata, pa ako se iznese neki argument za nešto, onda je obaveza slijediti ga. Nema dvojbe da su poslanici vrjedniji od ostalih vjerovjesnika, a da su Ulu el-Azm najodabraniji među njima, a njih je pet, koji su spomenuti u dva ajeta u poglavljima El-Ahzab i Eš-Šura:

"Mi smo od vjerovjesnika zavjet njihov uzeli, i od tebe, i od Nuha, i od Ibrahima, i od Musaa, i od Isaa, sina Merjemina." /33:7/

"On vam propisuje u vjeri isto ono što je propisao Nuhu i ono što je objavljeno tebi i ono što smo naredili Ibrahimu i Musau i Isau: 'Pravu vjeru ispovjedajte i u tome se ne podvajajte!'" /42:13/

Nema dvojbe da je Muhammed, s.a.v.s., najvrjedniji a zatim Ibrahim, a.s., pa Musa, a.s., a onda Isa, a.s. Na drugom mjestu smo iznijeli argumente u tom pogledu. A Allah najbolje zna!

Riječi: **"a Davudu smo Zebur dali"** upozoravaju na njegovu vrijednost i čast, a Zebur je knjiga objavljena Davudu, a.s.

قُلْ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِي فَلَا
يَمْلِكُونَ كَشْفَ الضَّرِّ عَنْكُمْ وَلَا نَحْوِيلًا ﴿٥٦﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ
يَبْغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمْ أَلْسِنَةَ آيِهِمْ أَقْرَبَ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ
عَذَابَهُ ۗ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُورًا ﴿٥٧﴾

"Reci: 'Molite se onima koje, pored Njega, smatrate bogovima, pa, oni vas neće moći nevolje osloboditi niti je preusmjeriti.'" /56/ "Oni kojima se oni mole sami traže načina kako će se što više Gospodaru svome približiti, i nadaju se milosti Njegovoj i plaše se kazne Njegove. A kazne Gospodara tvoga svako treba da se čuva." /57/

Uzvišeni kaže: **"Reci"**, Muhammede ovim idolopoklonicima koji obožavaju druge - izuzev Allaha:

"Molite se onima koje, pored Njega, smatrate bogovima", kipovima i suparnicima. **"pa, oni vas neće moći nevolje osloboditi"**, nikako: **"niti je preusmjeriti"**, odnosno preusmjeriti je na nekog drugog mimo vas, a to znači da Onaj Koji to određuje je Allah, Jedini, Koji nema saučesnika i On stvara i određuje.

"Oni kojima se oni mole sami traže načina kako će se što više Gospodaru svome približiti."

Katade prenosi od Ibn-Mes'uda, r.a., da je rekao: "Objavljen je zbog grupe Arapa koji su obožavali grupu džina. Džini su prešli na islam, a ljudi, ne znajući za to, nastavili su da ih i dalje obožavaju, pa je objavljen ovaj ajet." Ima mišljenja da se to odnosi na meleke, Uzejra i Isaa. Drugi tvrde da se to odnosi na Sunce i Mjesec. Ispravno je ono što je izabrao Ibn-Džerir a to je mišljenje Ibn-Mes'uda, r.a., na što upućuju riječi Uzvišenoga: **"traže načina kako će se što više Gospodaru svome približiti."** Ovim se ne izražava prošlost, pa, prema tome, ne potpadaju pod to Isa, a.s., Uzejr a.s., i meleki. On dalje kaže: "el-vesile" je dobro djelo. Katade veli: "Zbog ovoga Uzvišeni kaže: **"kako će se što više Gospodaru svome približiti"**, i dalje nastavlja:

"i nadaju se milosti Njegovoj i plaše se kazne Njegove."

Ibadet se upotpunjuje strahom i nadom: strahom se suzdržava od zabrana, a nadom se povećava pokornost.

"A kazne Gospodara tvoga svako treba da se čuva." Treba da bude oprezan u tom pogledu, da se plaši onoga što vodi kazni i čime se ona postiže, moleći Allaha Uzvišenog da ga od toga sačuva.

وَلَنْ مِنْ قَوْمِي إِلَّا نَحْنُ
مُهْلِكُوهَا قَبْلَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ أَوْ مُعَذِّبُوهَا عَذَابًا شَدِيدًا كَانَ ذَلِكَ
فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا ﴿٥٨﴾

"I ne postoji nijedno naselje koje Mi prije Sudnjeg dana nećemo uništiti ili ga teškoj mucu izložiti; to je u Knjizi zapisano." /58/

Ovo je obavještenje od strane Allaha Uzvišenog da je sve određeno onim što je zapisano u Lewhi-mahfuzu/Čuvanoj ploči: da nema nijednog nevjerničkog mjesta koje Allah neće uništiti, tako što će nestati svi njegovi stanovnici ili će biti kažnjeni **"ili ga teškoj mucu izložiti"**, bilo smrću ili iskušenjima kojima Allah želi, i to zbog njihovih grijeha, kao što kaže Uzvišeni:

"Mi nismo prema njima bili nepravedni, već oni sami prema sebi." /11:101/

وَمَا مَنَعَنَا أَنْ نُرْسِلَ بِالْآيَاتِ إِلَّا أَنْ
كَذَّبَ بِهَا الْأَوْلَادُ وَآلَيْنَا ثَمُودَ النَّاقَةَ مُبْصِرَةً فَظَلَمُوا بِهَا وَمَا
نُرْسِلُ بِالْآيَاتِ إِلَّا تَخَوِيفًا ﴿٥٩﴾

"A da ne šaljemo čuda, zadržava nas samo to što drevni narodi nisu u njih povjerovali; Semudu smo kao vidljivo čudo kamilu dali, ali oni u nju nisu povjerovali. A čuda šaljemo samo da zastrašimo." /59/

Imam Ahmed prenosi od Ibn-Abbasa, r.a., da je rekao:

/61/ "Kurejšije su se obratile Vjerovjesniku, s.a.v.s., rekavši mu: 'Moli tvoga Gospodara da nam učini Saffu od zlata, pa ćemo ti vjerovati!' Rekao je: 'I učinili bi to?' Odgovorili su: 'Da.' Vjerovjesnik, s.a.v.s., molio je, pa mu je došao Džibril i rekao mu: 'Tvoj Gospodar ti upućuje selam i poručuje ti: Ako želiš učinit će im Saffu od zlata, ali ko, nakon toga, uznevjeruje - kaznit će ga takvom kaznom kakvom nije kaznio nikoga na svijetu, a ako hoćeš otvorit će im se vrata pokajanja i milosti.' Zatražio je: 'Vrata pokajanja i milosti.'"

Hafiz Ebu-Ja'la prenosi od Umi Ata'a, sluge Zubejra Ibn Awwama, duži hadis sa istim sadržajem u kome se na kraju, u predaji Zubejra od Vjerovjesnika s.a.v.s., kaže:

/62/ "Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša, dao mi je ono što sam tražio, i da sam zaželio - bilo bi mi ostvareno. Međutim, učinio mi je da izaberem da uđete na vrata milosti, pa da uzvjeruje ko od vas vjeruje ili da vas ostavi što ste sami sebi izabrali i da izgubite vrata milosti i da niko od vas ne uzvjeruje. Ja sam izabrao milost, pa vjeruje od vas onaj ko je vjernik. Obavijestio me je da ukoliko vam dadne to, a vi nakon toga zanijećete, kaznit će vas takvom kaznom kakvom nikoga nije kaznio na svijetu.

"A da ne šaljemo čuda, zadržava nas samo to što drevni narodi nisu u njih povjerovali"; Allah Uzvišeni nije slao čuda koja su tražili idolopoklonici Kurejša, samo zbog toga što su raniji narodi, nakon toga, utjerivali u laž poslanike, pa se Njegov zakon primijenio i na njih i na slične njima. Oni neće usporiti ništa od toga ukoliko to budu smatrali lažnim nakon nastupanja, kao što kaže Allah Uzvišeni u poglavlju El-Maida:

"Ja ću vam je spustiti" - reče Allah - "ali ću one među vama koji i poslije ne budu vjerovali kazniti kaznom kakvom nikoga na svijetu neću kazniti." /5:115/

Uzvišeni o Semudu kaže, nakon što su tražili dokaz o devi koja će izići iz stijene koju su obilježili, pa je Salih, a.s., molio svoga Gospodara, tako da je On učinio da deva izide iz nje onako kako su tražili... pa nakon što su joj nasilje učinili, odnosno, uznevjerovali u Onoga Koji ju je stvorio i izveo, nisu povjerovali

Njegovom Poslaniku i zaklali su je, našto je Allah rekao:

"Živjet ćete u zemlji svojoj samo još tri dana, to je istinita prijetnja." /11: 65/

Zbog toga Uzvišeni kaže:

"Semudu smo kao vidljivo čudo kamilu dali, ali oni u nju nisu povjerovali", tj. kao dokaz koji upućuje na Onoga Koji ju je stvorio, a to je Jedan, Jedini, a iskren je bio Njegov poslanik kome je dova u tome bila primljena: **"ali oni u nju nisu povjerovali"**, odnosno zaniijekali su je, zabranili su joj piti i ubili je, pa ih je Allah uništio, osvetio im se i kaznio ih onako kako kažnjava Silni i Moćni.

"A čuda šaljemo samo da zastrašimo."

Katade kaže: "Allah Uzvišeni zastrašuje ljude sa onim što želi od čuda kako bi shvatili, podsjetili se i vratili se." Spomenuto nam je da se Kufa potresla u vrijeme Ibn-Mes'uda, r.a., pa je rekao: "O ljudi, zaista, vaš Gospodar traži od vas da Ga zadovoljite, pa radite ono čime je zadovoljan!" Također se prenosi da je Medina više puta potresena u vrijeme Omera ibn el-Hattaba, r.a., pa je rekao: "Počinili ste grijeh. Tako mi Allaha, znat ćete vi meni ako se ponovo potrese!"

وَوَدَّ قُلْنَا لَكَ إِنَّ رَبَّكَ أَحَاطَ بِالنَّاسِ
وَمَا جَعَلْنَا الرُّؤْيَا الَّتِي أَرَيْتَكَ إِلَّا فِتْنَةً لِلنَّاسِ وَالشَّجَرَةَ الْمَلْعُونَةَ
فِي الْقُرْآنِ وَنُحُوهُمْ فَمَزَيْدُهُمْ إِلَّا طِينًا كَبِيرًا ﴿٦٠﴾

"I kada smo ti rekli: sve ljude tvoj Gospodar obuhvaća! A prizor koji smo ti pokazali i drvo ukleto, u Kur'anu spomenuto, iskušenje su za ljude. Mi ih zastrašujemo, ali njima to samo povećava ionako veliko bezvjerstvo." /60/

Uzvišeni podstiče Svoga Poslanika, s.a.v.s., na dostavljanje Njegove poslanice i obavještava ga da ga On čuva od ljudi. Sve je u Njegovim rukama:

"I kada smo ti rekli: sve ljude tvoj Gospodar obuhvaća", tj. On te štiti od njih:

"A prizor koji smo ti pokazali iskušenje su za ljude." Buhari prenosi od Ibn-Abbasa, r.a.: "To je isti san koji je Allahov Poslanik, s.a.v.s., vidio u noći Israa:

"i drvo ukleto", u Kur'anu spomenuto. To drvo je Zekum. Tako prenosi Ahmed, Abdurrezzak i drugi od Sufjana ibn Ujejne. Takođe i Avfi od Ibn-Abbasa, r.a. Neki muslimani su napustili svoju vjeru, nakon što su spoznali Istinu, jer njihove spoznajne i intelektualne mogućnosti nisu mogle prihvatiti mu'džizu Israa, pa su smatrali lažnim ono što nisu mogli svojim znanjem obuhvatiti, a drugima je to Allah učinio razlogom učvršćenja i ubjedenja, pa je zbog toga rekao: **"iskkušenje"**, tj. test i ispit, i svako ko tumači, smatra da je to noć Israa: **"i drvo ukleto"**, da je to drvo Zekum. Zbog toga

je i Ibn-Džerir na stanovištu da se pod tim podrazumijeva noć Israa a da se pod ukletim drvetom podrazumijeva Zekum-drvo, rekavši da je to jednoglasno mišljenje mufessira u pogledu prizora ru'je i drveta, a Allahove riječi: **"Mi ih zastrašujemo"**, odnose se na nevjernike sa prijjetnjom, kaznom i upozorenjem:

"ali njima to samo povećava ionako veliko bezvjerstvo", tj. ustrajnost u nevjerstvu i zabludi, a to im je poniženje od Allaha.

وَأَذِقْنَا لِبَلَدِكُمْ
 أَسْبَدُوا لِأَدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ قَالَ أَسْجُدْ لِمَنْ خَلَقْتَ طِينًا ﴿٦١﴾
 قَالَ أَرَأَيْتَكَ هَذَا الَّذِي كَرَّمْتَنَا عَلَىٰ آلِهَتِنَا إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ
 لَا حُنُودَ لِحُرَّتِهِ إِلَّا فَلْيَلَا ﴿٦٢﴾

"I kada rekosmo melekima: 'Poklonite se Ademu!' - oni se svi, osim Iblisa, pokloniše. 'Zar da se poklonim onome koga si Ti od ilovače stvorio?' - reče." /61/ "Reci mi, reče onda, 'evo ovoga koga si iznad mene uzdigao: ako me ostaviš do Smaka svijeta sigurno ću, osim malobrojnih, nad potomstvom njegovim zagospodariti.'" /62/

Allah Uzvišeni spominje Iblisovo neprijateljstvo, neka je Allahovo prokletstvo na njega, spram Adema i njegovog potomstva, što datira od stvaranja Adema i odbijanja Iblisa, oholog i s potcjenjivanjem, da mu sedždu učini: **"Zar da se poklonim onome koga si Ti od ilovače stvorio?"**, kao što kaže na drugom mjestu:

"Ja sam bolji od njega; mene si od vatre stvorio, a njega od ilovače." /7:12/ Također se osmjelio reći svome Gospodaru, Koji je blag i čeka:

"Reci mi, reče onda, 'evo ovoga koga si iznad mene uzdigao: ako me ostaviš do Smaka svijeta sigurno ću, osim malobrojnih, nad potomstvom njegovim zagospodariti', tj. ako me pustiš odvest ću u zabludu većinu njegovog potomstva.

قَالَ أَذْهَبُ فَمَنْ نَبِعَكَ مِنْهُمْ قَبَائِلَ
 جَهَنَّمَ جَزَأُوكُمْ جَزَاءَ تَقْوَاهُمْ ﴿٦٣﴾ وَأَسْفِرْزَنْ مَنْ أَسْطَعَتْ مِنْهُمْ
 بِصَوْنِكَ وَأَجْلِبْ عَلَيْهِمْ بِحَبْلِكَ وَرَجِّلْكَ وَشَارِكُهُمْ فِي الْأَمْوَالِ
 وَالْأَوْلَادِ وَعَدَّهُمْ وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ إِلَّا غُرُورًا ﴿٦٤﴾ إِنَّ
 عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ وَكَوْفَىٰ بِرَبِّكَ وَكِيلًا ﴿٦٥﴾

"Odlazi!" - reče On. 'Onima koji se za tobom budu povelu i tebi - kazna džehenemska bit će vam puna kazna.' /63/ I zavodi glasom svojim koga možeš i potjeraj na njih svoju konjicu i svoju pješadiju, i budi im ortak u imecima, i u djeci, i daji im obećanja, a šejtan ih samo obmanjuje, /64/ ali, ti, doista, nećeš imati nikakve vlasti nad robovima Mojim!' A Gospodar tvoj je dovoljan kao zaštitnik!" /65/

Budući da je Iblis tražio odgodu, Allah mu je rekao: **"Odlazi!"**, dajem ti odgodu, kao što kaže: **"Daje ti se rok" - reče On - "do Dana već određenog." /15:37-38/**, zatim je njemu i Ademovim potomcima koji ga budu slijedili zaprijetio Džehennemom:

"Odlazi!" - reče On. 'Onima koji se za tobom budu povelu i tebi - džehenemska kazna, shodno vašim djelima'" "bit će vam puna kazna", tako da se ništa od nje umanjiti neće.

"i zavodi glasom svojim koga možeš." Ibn-Abbas kaže, a to podupire i Ibn-Džerir: "Pod 'glasom svojim' misli se na svakog ko poziva grijehenu spram Allaha, dž.š." Neki kažu: "To je pjesma i zabava."

"...i potjeraj na njih svoju konjicu i svoju pješadiju", tj. svako koji grijehi, svejedno vozio se ili pješice to radio, i navedi svoju vojsku na njihovu konjicu i pješadiju i zavlada nad njima sa svim čime raspolazeš, kao što Allah Uzvišeni kaže:

"Zar ne vidiš da Mi nevjernike šejtanima prepuštamo da ih što više na zlo navraćaju?" /19:83/, tj. nagovaraju ih na grijehenu.

"i budi im ortak u imecima, i u djeci." Što se tiče saučesništva u imecima, na to se odnosi ono što su zabranjivali sebi od stoke, kao što su bile deve, koje bi im donijele pet puta mladunčad na svijet i ako bi posljednje bilo muško, razrezali bi im uho i zabranjivali bi ih jahati i prepuštali bi ih svojim božanstvima (to je tzv. behira), i deve koje su zavjetovali božanstvima ako bi se vratili s puta ili ozdravili (tzv. saiba), i što im se naređuje od trošenja imetka u grijehenu spram Allaha i svaki imetak koji je sakupljen na pokvaren način a troši se u onome što je zabranjeno. Što se, pak tiče djece, svako dijete koje rodi žena a kod kojeg se grijeh učini nadijevanjem djetetu imena koje Allah ne voli, uvođenjem djeteta u vjeru s kojom Allah nije zadovoljan, prostitucijom s njegovom majkom, ili njegovim ubistvom ili zakopavanjem živog ženskog djeteta ili slične stvari

čijim se činjenjem postaje neposlušan Allahu. Sve ovo podrazumijeva savezništvo Iblisa.

U autentičnoj predaji kod Buharije i Muslima prenosi se da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

/63/ "Kada neko želi da priđe svojoj ženi i kaže: 'U ime Allaha. Gospodaru naš, udalji šejtana od nas i od nas i od onoga čime si nas opskrbi!' Ako se tom prilikom začne dijete, neće mu nikada šejtan nauditi."

"i daji im obećanja, - a šejtan ih samo obmanjuje", kao što Allah Uzvišeni saopćava o Iblisu koji će reći kada istina iziđe na vidjelo na Dan kada se bude presuđivalo Istinom:

"Allah vam je pravo obećanje dao, a ja sam svoja obećanja iznevjerio." /14:22/

"ali, ti, doista, nećeš imati nikakve vlasti nad robovima Mojim!" Saopćenje je o pomoći Uzvišenoga Njegovim robovima - vjernicima, Njegovo čuvanje i zaštita od prokletog šejtana, pa zbog toga Uzvišeni kaže:

"A Gospodar tvoj je dovoljan kao zaštitnik!", tj. Čuvar, Branilac i Pomagač.

رَبِّكُمْ الَّذِي

يُرِيكُمْ الْفُلْكَ فِي الْبَحْرِ لَتُبْنَغُوا مِنْ فَضْلِهِ إِنَّهٗ كَانَ بِكُمْ رَحِيماً ﴿٦٦﴾

"Gospodar vaš radi pokreće lađe po moru da biste tražili Njegove blagodati, On je, zbilja, prema vama milostiv." /66/

Uzvišeni obavještava o Svojoj dobroti koja se manifestira u Njegovom potčinjavanju Svojim robovima lađa na moru i Njegovo olakšavanje korištenja Njegovih blagodati od strane ljudi u trgovini iz područja u područje. Zbog ovoga Uzvišeni kaže:

"On je, zbilja, prema vama milostiv." On vam je to učinio iz dobrote i milosti spram vas.

وَإِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فِي الْبَحْرِ ضَلَّ مَنْ نَدَعُونَ إِلَّا آيَاتُهُ فَلَمَّا نَجَّكُمْ إِلَى الْبَرِّ أَعْرَضْتُمْ وَكَانَ الْإِنْسَانُ كَفُوراً ﴿٦٧﴾

"Kad vas na moru nevolja zadesi, tada nema onih kojima se inače klanjate, postoji samo On. A kad vas On na kopno spasi, vi se okrećete; čovjek je uvijek nezahvalan!" /67/

Allah Uzvišeni obavještava da ljudi kada ih nevolja zadesi, mole Allaha, kajuci Mu se i iskreno Mu vjeru isповijedajući. Allah, otuda, veli:

"Kad vas na moru nevolja zadesi, tada nema onih kojima se inače klanjate, postoji samo On." Iščezne iz vaših srca sve što obožavate, izuzev Allaha, kao što se desilo sa Ikrimom ibn Ebi-Džehlom kada je pobjegao ispred Poslanika, s.a.v.s., prilikom oslobođenja Meke. Bježeći, plovio je morem, želivši se nastaniti u Abesiniji. Zapuhao je žestok vjetar, pa su

jedni drugima govorili: "Neće vas ništa spasiti, izuzev da molite Allaha Jedinog!" Ikrima je u sebi pomislio: "Tako mi Allaha, ako na moru niko ne koristi - osim On, onda ni na kopnu niko ne koristi - osim Njega! Moj Gospodaru, ukoliko me izbaviš odavde, dajem Ti obećanje da ću otići i staviti ruke na Muhammedovu ruku i naći ću ga blagim i milostivim." Spašeni su iz mora, pa se on vratio Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., prešao na islam i u njemu se dobro pokazao - neka je Allah s njim zadovoljan!

"A kad vas On na kopno spasi, vi se okrećete", zaboravite da ste ga priznavali Jedinim na moru i okrećete glave od obraćanja Njemu, Jedinom, Koji nema saučesnika!

"...čovjek je uvijek nezahvalan!" Ovo je ljudska priroda: da zaboravlja blagodati i niječe ih, izuzev onoga koga Allah sačuva.

أَفَأَمِنْتُمْ أَنْ يُخَسِّفَ بِكُمْ

جَانِبَ الْبَرِّ أَوْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِباً ثُمَّ لَا تَجِدُوا لَكُمْ وَكِيلاً ﴿٦٨﴾

"Zar ste sigurni da vas On neće u zemlju utjerati ili da protiv vas pješčanu oluju neće poslati, pa da onda sebi zaštitnika nećete naći?" /68/

Zar mislite da ćete vašim izlaskom na kopno biti sigurni od Njegove osvete i kazne da vas utjera u zemlju ili da na vas sruči kamenje, kao što kaže:

"Na njih vjetar, pun pijeska, poslamo - samo ne na Lutovu porodicu, nju u svitanje spasismo, iz milosti Naše." /54:34-35/

"pa da onda sebi zaštitnika nećete naći?", tj. pomagača koji će to od vas otkloniti i spasiti vas od toga.

أَمْ أَمِنْتُمْ أَنْ يُعِيدَ كُفْرِيهِ نَارَةً أُخْرَىٰ فَيُرْسِلَ عَلَيْكُمْ قَاصِفاً مِنَ الْرِيحِ
فَيَغْرِقَكُمْ فِيْمَا كَفَرْتُمْ ثُمَّ لَا تَجِدُوا لَكُمْ عَلَيْنَا بِهِ تَبِيعاً ﴿٦٩﴾

"Ili, zar ste sigurni da vas On po drugi put neće na more izvesti, i buru na vas poslati i potopiti vas zbog toga što ste bili nezahvalni? Tada ne biste nikoga našli ko bi Nas zbog vas na odgovornost pozvao." /69/

Zar ste sigurni, vi koji glave od Nas okrećete, nakon što ste priznali Moju Jedinost na moru i nakon vašeg izlaska na kopno, da nećete po drugi put biti vraćeni na more pa da se na vas pošalje bura koja će udarati na jarbole lađe i potopiti ih:

"i potopiti vas zbog toga što ste bili nezahvalni?", zbog vašeg nevjerstva i okretanja od Allaha Uzvišenog:

"Tada ne biste nikoga našli ko bi Nas zbog vas na odgovornost pozvao", tj. pomagača koji bi

vas, poslije vas, osvetio, niti se plašimo bilo koga ko bi Nas slijedio zbog toga (da nam se osveti).

* وَلَقَدْ كَرَّمْنَا
بَنِي آدَمَ وَجَعَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ
وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا فَضِيلًا ﴿٧٠﴾

"Mi smo sinove Ademove doista odlikovali: dali smo im da kopnom i morem putuju, i opskrbili ih ukusnim jelima, i dali im velike prednosti nad mnogima koje smo stvorili." /70/

Uzvišeni saopćava o Njegovoj počasti i poštovanju spram sinova Ademovih koji se ogleda u njihovom stvaranju u najljepšem i najsavršenijem liku i obliku kao što kaže:

"Mi čovjeka stvaramo u skladu najljepšem" /95:4/, tj. ide uspravljen na dvije noge i jede svojim rukama, dok životinje idu na četiri noge i jedu samo ustima. Dao mu je sluh, vid i pamet s kojom sve razumijeva. To mu koristi i time razlikuje stvari, raspoznaje njihove osobine dobra i zla u vjerskim i dunjalučkim stvarima, koristi na kopnu životinje, konje i mazge a na moru velike i male lađe. Opskrbljujemo ih dozvoljenim stvarim, usjevima, plodovima, mesom i mlijekom, lijepim izgledom i kvalitetnom odjećom svih vrsta, što proizvode za sebe i što im drugi pribavljaju na druge načine:

"i dali im velike prednosti nad mnogima koje smo stvorili" nad ostalim životinjama i drugim vrstama Allahovih stvorenja. Ovim ajetom se preferira ljudska vrsta nad vrstom meleka.

Hafiz Ebu el-Kasim et-Taberani prenosi od Abdullaha ibn Amra, r.a., a on od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je rekao:

/64/ "Meleki su rekli: 'Naš Gospodaru, dao si sinovima Ademovim dunjaluk na kome jedu, piju i dotjeruju se, a mi Te slavimo i hvalimo a ne jedemo, ne pijemo i ne zabavljamo se: pa kao što si njima dao dunjaluk, daj nama ahiret!' Allah je odgovorio: 'Ja neću izravnati dobro potomstvo onog kojeg sam stvorio Svojim rukama sa onima za koje sam rekao: Budite i oni su nastali!'"

يَوْمَ نَدْعُوا كُلَّ أُنَاسٍ
بِإِسْمِهِمْ فَمَنْ أُوْتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ فَأُوْتِيَ لَيْكٍ يَتْرَهُ وَنَكِتَابِهِمْ
وَلَا يَظْلَمُونَ فَنِيْلًا ﴿٧١﴾ وَمَنْ كَانَ فِيهِ ذُرِّيَّةٌ مِّنْ أَعْمَىٰ فَهُوَ فِي الْآخِرَةِ
أَعْمَىٰ وَأَضَلُّ سَبِيلًا ﴿٧٢﴾

"A na Dan kad pozovemo sve ljude s vođom njihovim, oni kojima se knjiga njihova da u desnu ruku njihovu, čitat će knjige svoje i neće im biti ni koliko trun jedan učinjena nepravda; /71/ onaj ko je na ovom svijetu bio

slijep, bit će slijep i na onom i daleko od svakog dobra." /72/

Uzvišeni upozna je da će se na Sudnjem danu svaki narod obračunati sa svojim vođom prije nego sa svojim vjerovjesnikom. Ovdje je riječ "el-imam"/"vođa" odnosi na knjigu djela, pa zbog toga Uzvišeni ovdje kaže:

"na Dan kad pozovemo sve ljude s vođom njihovim, oni kojima se knjiga njihova da u desnu ruku njihovu čitaće knjige svoje." Tj. čitat će je iz radosti i zadovoljstva što se nalaze u njoj dobra djela i imaće želju za njenim čitanjem, kao što su riječi Uzvišenog:

"...onaj kome se knjiga njegova u desnu ruku njegovu da - reći će: 'Evo vam, čitajte knjigu moju...'" do riječi Uzvišenog: **"a onaj kome se da knjiga u lijevu ruku..." /69:19-25/,** ili kao što Uzvišeni kaže:

"i vidjet ćeš sve narode kako na koljenima kleče; svaki narod bit će pozvan prema svojoj Knjizi: 'Danas ćete biti nagrađeni ili kažnjeni prema tome kako ste postupali! Ova Knjiga Naša o vama će samo istinu reći, jer smo naredili da se zapiše sve što ste radili.'" /45:28-29/ Ovo ne protivrječi da će se dovesti vjerovjesnik kada Allah bude presuđivao njegovom narodu, jer on treba da bude svjedok svome narodu za njegova djela, kao što su riječi Uzvišenoga:

"i Zemlja će svjetlošću Gospodara svoga zasjati i Knjiga će se postaviti, vjerovjesnici i svjedoci će se dovesti." /39:69/

"A šta će, tek, biti kada dovedemo svjedoka iz svakog naroda, a tebe dovedemo kao svjedoka protiv ovih?" /4:41/

"i neće im biti ni koliko trun jedan učinjena nepravda." "El-fetil" je konac po dužini u udubini datuline koštice.

Hafiz Ebu-Bekr el-Bezzar bilježi o ovome hadis od Ebu-Hurejrea, r.a., a on od Vjerovjesnika, s.a.v.s., koji je u vezi sa riječima Uzvišenoga:

"A na Dan kad pozovemo sve ljude s vođom njihovim", pa kaže:

/65/ "Bit će pozvan jedan od njih pa će mu Knjiga biti data u desnu ruku, izdužit će se njegovo tijelo, lice će mu zabijeljati a na glavu će mu se staviti tadž od bisera koji će svjetlucati. Uputit će se svojim drugovima, koji će ga iz daleka ugledati i povikati: 'Naš Gospodaru, daj i nama ovo i blagoslovi nas u ovome!' Doći će im taj čovjek i reći im: 'Budite radosni, svaki od vas će ovo imati!' Što se tiče nevjernika, njegovo lice će potamnjati i izdužit će se njegovo tijelo, ugledat će ga njegovi drugovi koji će uzvikivati: 'Sačuvaj nas, Allahu od ovoga ili od zla ovoga. Naš Gospodaru, ne daj nam to!' Međutim, on će im doći, pa će oni reći: 'Naš Gospodaru, ponizi ga!' On će reći: 'Allah vas je udaljio i svaki od vas će ovo

imati!" El-Bezari, nakon toga, kaže: Ovo se prenosi samo ovim putem.

"onaj ko je na ovom svijetu bio slijep" - Ibn-Abbas i drugi kažu da ajet:

"onaj ko je na ovom", misli se dunjalučkom životu **"slijep"**, tj. slijep naspram Allahovih dokaza i argumenata:

"bit će slijep i na onom", također će biti: **"i još dalje od svakog dobra"** - još dalje od onoga što je bilo na dunjaluku, neka nas Allah zaštiti od toga!

وَأِنْ كَادُوا لَيَفْتِنُونَكَ عَنِ الَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ
لِنُفْتِرَ عَلَيْكَ غَيْرَهُ وَوَدَّ الْأَشْقَىٰ خَلِيلًا ﴿٧٣﴾ وَوَلَا أَنْ تَبْتَئِكَ
لَقَدْ كُنتَ تَرَكُّنَ إِلَيْهِمْ شَيْئًا قَلِيلًا ﴿٧٤﴾ إِذَا الْأَذْفَنُكَ ضَعْفَ
الْحَيَوَةِ وَضَعْفَ الْمَنَانِ ثُمَّ لَا تَجِدُكَ عَلَيْنَا نَصِيرًا ﴿٧٥﴾

"I zamalo da te oni odvrte od onoga što ti Mi objavljujemo, da bi protiv Nas nešto drugo iznio, i tada bi te oni smatrali prijateljem." /73/ "A da te nismo učinili čvrstim, gotovo da bi im se malo priklonio", /74/ "i tada bismo ti doista dali da iskusiš dvostruku muku u životu i dvostruku patnju poslije smrti; tada ne bi nikoga našao ko bi ti protiv Nas pomogao." /75/

Uzvišeni izvještava o pomaganju Svoga Poslanika, s.a.v.s., njegovom učvršćenju, nepogrešivosti i sačuvanosti od zla onih koji ga čine i spletke grješnika (jer je On odgovoran za njega i za njegovu pomoć) i da ga neće povjeriti drugome od Svojih stvorenja, već je On njegov Zaštitnik i Pomagač i čini da Njegova vjera nadvlada nad onima koji se bore protiv nje, suprotstavljaju joj se i oponiraju joj i na Istoku i Zapadu, a neka je bezbroj selama Poslaniku, s.a.v.s., do Sudnjega dana.

وَأِنْ كَادُوا
لَيَسْتَفْرِزُّوكَ مِنَ الْأَرْضِ لِيُخْرِجُوكَ مِنْهَا وَإِذَا لَا يَلْبَثُونَ خِلْفَكَ إِلَّا
فَلِيلًا ﴿٧٦﴾ سِنَّةً مِّن قَدْ أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنْ رُّسُلِنَا وَلَا تَجِدُ لُسْتِنَا
تَحْوِيلًا ﴿٧٧﴾

"A oni su te toliko na zemlji uznemiravali da bi te iz nje istjerali, ali, tada ni oni u njoj ne bi dugo, poslije tebe, ostali", /76/ "jer tako je bilo sa svima onima koji su poslanike protjerali, koje smo prije tebe poslali, i ni ti nećeš naići na odstupanje od zakona Našeg." /77/

Ovo je objavljeno o nevjernicima Kurejša kada su namjeravali protjerati Allahovog Poslanika, s.a.v.s., iz svoje sredine, pa im je Allah zaprijetio ovim ajetom, da, ukoliko ga protjeraju, neće ni oni ostati, nakon

njega, dugo u Meki. Tako se i desilo. Poslije njegove Hidžre iz njihove sredine, nakon žestokih maltretiranja, nije prošlo ni godina i po a Allah ih je sastavio sa njim na Bedru, bez zakazivanja sastanka, pomogao ga protiv njih, učinio ga da ih savlada i pobjedi, pobije najuglednije među njima a zarobi njihove potomke. Zbog ovoga Uzvišeni kaže:

"...jer tako je bilo sa svima onima koji su poslanike protjerali." Ovakav je Naš običaj prema onima koji ne vjeruju u Naše Poslanike, maltretirajući ih i protjerujući ih iz njihovih sredina i zbog toga im dođe kazna. Da nije Muhammed, s.a.v.s., poslanik milosti došla bi im kazna na dunjaluku koju niko ne bi mogao izdržati, pa zbog toga kaže:

"Allah ih nije kaznio, jer si ti među njima bio..." /8:33/

أَقِمِ الصَّلَاةَ لِدُلُوكِ الشَّمْسِ إِلَىٰ غَسَقِ اللَّيْلِ وَقُرْءَانَ الْفَجْرِ
إِنَّ قُرْءَانَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا ﴿٧٨﴾ وَمِنَ اللَّيْلِ فَسُجِّدْ لَهُ نَافِلَةً لَّكَ
عَسَىٰ أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا ﴿٧٩﴾

"Obavljaj namaz kad Sunce s polovine neba krene, pa do noćne tmine, i namaz u zoru jer namazu u zoru mnogi prisustvuju." /78/ "I probdij dio noći u namazu, - to je samo tvoja dužnost; Gospodar tvoj će ti na onom svijetu hvale dostojno mjesto darovati." /79/

Uzvišeni naređuje Svome Poslaniku, s.a.v.s., izvršavanje obaveznih namaza u njihovo određeno vrijeme: **"Obavljaj namaz kad Sunce s polovine neba krene."** Ibn-Abbas kaže: "Duluk', znači kada Sunce pređe polovinu neba." To isto zastupaju Ibn-Omer, Ibn-Mes'ud, Hasan, Dahhak i drugi. To mišljenje preferira i Ibn- Džerir. Od onoga što potvrđuje ovo mišljenje je hadis koji bilježi Ibn-Humejd od Džabira ibn Abdullaha, r.a., koji kaže:

/66/ "Pozvao sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i još ko je želio od njegovih drugova, pa su jeli kod mene, a onda su izašli kada je sunce prešlo polovinu neba. Vjerovjesnik, s.a.v.s., izašao je i rekao: "Izidi, Ebu-Bekre, jer je ovo period duluka kada je sunce prešlo sredinu neba." Zatim prenosi od Sehl ibn Bukkara a on od Ebi Awane, od Esveda ibn Kajsa, od Nebiha el-Anezija, od Džabira, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., slično tome. (6) Na temelju ovoga, citirani ajet obuhvata termine pet dnevnih namaza. Iz riječi: **"kad Sunce s polovine neba krene, pa do noćne tmine"**, (Gaseku el-lejl) je noćna tmina, razumije se da se radi o : podne, ikindiji, akšamu i jaciji. A riječi: و i **"namaz u zoru"**, označavaju sabah namaz. Tevatur-predanjem su precizirana namaska vremena koja su muslimani s generacije na generaciju prenosili, kao što je izneseno u djelima o tome, i neka je Allahu hvala:

"jer namazu u zoru mnogi prisustvuju."

Buharija bilježi od Ebu-Hurejrea, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao:

/67/ "Namaz obavljen kolektivno (u džematu) vrijedniji je od pojedinačnog za 25 stepeni, a meleki noći i meleki dana prisustvuju sabah namazu." Ebu-Hurejre, r.a., kaže: "Učite, ako hoćete:

"i namaz u zoru jer namazu u zoru mnogi prisustvuju." U Sahihu Buharije i Muslima navodi se od

Ebu-Hurejrea, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

/68/ "Smjenjuju se kod vas meleki noći i meleki dana i sastaju se na sabahu i na ikindiji namazu, a onda se uzdižu od vas, pa ih pita njihov Gospodar - a On zna sve o vama : 'Kako ste ostavili Moje robove?' Odgovorit će: 'Došli smo im a oni su klanjali i napustili smo ih a oni su klanjali.'

"...i probdij dio noći u namazu - to je samo tvoja dužnost."

Naređuje mu noćni namaz, nakon farzova, kao što navodi Muslim u svome "Sahihu" od Ebu-Hurejre da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., upitan o tome, koji je namaz najvredniji osim farzova odgovorio: "Noćni namaz." Zbog toga je Uzvišeni naredio Svome Poslaniku, nakon farzova, noćni namaz a "tehedžud" je namaz nakon spavanja. To tvrde Alkame, El-Esved, En-Neha'i i drugi a to je općepoznato u arapskom jeziku.

"Gospodar tvoj će ti na onom svijetu hvale dostojno mjesto darovati," tj.radi ovo što ti se naređuje kako bi ti pripremili na Sudnjem danu mjesto hvale dostojno u kome će te hvaliti sva stvorenja i njihov Uzvišeni Gospodar.

Ibn-Džerir kaže: "Većina komentatora Kur'ana smatra da je zagovaranje (šefaatom) za ljude na Sudnjem danu taj položaj koji će Muhammed, s.a.v.s., postići tako što će ih njihov Gospodar osloboditi od velikog straha i strahota toga dana."

Smatram da će Allahov Poslanik, s.a.v.s., imati takve počasti na Sudnjem danu koje s njim niko neće dijeliti, niti će se iko u tome moći izjednačiti s njim! On je prvi kome će se zemlja otvoriti i onaj koji će jašući dospjeti na mjesto okupljanja. Posjedovat će zastavu tako da će svi od Adema, a.s., pa nadalje biti pod njegovom zastavom. On će imati izvor sa kojeg će se najviše piti voda na Sudnjem danu. Imat će veliki šefaatom (zagovorništvo) kod Allaha kada dođe da presudi svojim robovima. To je, nakon obraćanja ljudi za šefaatom Ademu, Nuhu, Ibrahimu, Musau i Isau a.s., kada je svaki od njih na to odgovorio: "Nisam ja za to!" dok ne dođu Muhammedu, s.a.v.s., koji će reći: "Ja sam za to!"

On će zagovarati za narod kojemu je naređeno da uđe u Vatru, pa će spriječiti njihov ulazak u nju, biće poslanik čijem će se ummetu prvo presuditi, prvi koji će prevesti svoj narod preko Sirat-čuprije i prvi koji će zagovarati za Džennet, kao što se potvrđuje u Muslimovom "Sahihu".

U hadisu u kome se spominje puhanje u rog, kaže se: "Svi će vjernici ući u Džennet samo sa njegovim

šefaatom. On će prvi ući u njega, a njegov narod prije drugih. Zagovarat će o stepenima naroda koji oni neće postići svojim djelima. On je vlasnik položaja (el-vesile), a to je najviši stepen u Džennetu, koji samo njemu priliči. Kada Allah Uzvišeni dopusti zagovaranje za grješnike, tada će zagovarati meleki, poslanici i vjernici a on će biti zagovornik za stvorenja čiji broj samo Allah Uzvišeni zna. Niko neće zagovarati kao on niti će ga dostići u tome.

Sada ćemo spomenuti neke hadise koji tretiraju ovo mjesto vrijedno hvale, a od Allaha tražimo pomoć. Buhari bilježi od Ibn-Omera, r.a., da je rekao:

/70/ "Ljudi će na Sudnjem danu klečati; svaki narod će pratiti svoga vjerovjesnika govoreći: 'O ti, zagovaraj, o ti, zagovaraj!', sve dok zagovaranje ne stigne do Muhammeda, s.a.v.s.. To je dan u kome će ga Allah proživiti na mjestu hvale dostojnom." Također ga prenosi i Hamza ibn Abdullah od svoga oca a on od Vjerovjesnika, s.a.v.s. Buhari bilježi od Džabira ibn Abdullaha, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

/71/ "Kada čuje učenje ezana koji kaže : 'Allahu moj, Gospodaru ovoga vječnog savršenog poziva i zauvijek postojanog namaza, podari Muhammedu visoki stepen i uputi ga na hvale vrijedno mjesto koje si mu obećao' - dostojan mu je moj zagovor na Sudnjem danu." Ovo bilježi Buhari bez Muslima. Imam Ahmed bilježi od Ubejj ibn Kja'ba, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao:

/72/ "Na Sudnjem danu ja ću biti - ne hvaleći se - imam i hatib poslanicima i onaj koji će između njih šefaatom činiti." Bilježi ga Tirmizi i kaže da je hadis hasen-sahih i Ibn-Madže. Imam Ahmed kaže da je Ebu-Hurejre, r.a., rekao:

/73/ "Doneseno je pred Allahovog Poslanika, s.a.v.s., meso i to podlaktica, koju je inače volio, pa ju je zagrizao, pa zatim rekao: "Ja sam prvak ljudi na Sudnjem danu, a da li znate zbog čega je to? Allah će sakupiti prve i posljednje na istom mjestu... čut će onoga koji poziva i dobro će ga vidjeti. Sunce će se približiti, pa će ljude obuzeti briga i nevolja koju neće moći izdržati tako da će jedni drugima reći: 'Zar ne vidite šta vas je snašlo i zar ne očekujete da bi neko mogao zagovarati za vas kod vašeg Gospodara?' Jedni drugima će reći: 'Držite se Adema!' Doći će Ademu, a.s., (...ali će se on izviniti. Zatim će doći Nuhu, pa Ibrahimu, pa Musau, pa onda Isau, a.s., i svi će se pravdati zbog grijeha smatrajući da su ih zaradili i time će se stidjeti svoga Gospodara i svi će govoriti: 'Moja duša, moja duša, moja duša!' Zatim će se obratiti Muhammedu, s.a.v.s.)⁴³⁷ i reći će mu: 'Muhammede, ti si Allahov Poslanik, pečat si svih poslanika i Allah ti je oprostio sve što si počinio, i ranije i kasnije, pa zagovaraj za nas kod svoga Gospodara. Zar ne vidiš u što smo zapali?! Ja ću tada ustati i doći pod Arš. Past ću na sedždu svome Uzvišenom Gospodaru, zatim će mi Allah otkriti što

⁴³⁷ Između dvije zgrade moj je govor s ciljem da skрати hadis.

nije otkrio nikome prije mene i nadahnuti me riječima Njegove pohvale i lijepom zahvalom Njemu.' Reći će mu se: 'Muhammede, podigni glavu, zamoli - dat će ti se i zagovaraj - bit će ti zagovaranje primljeno.' Podigao sam glavu i rekao: 'Moj ummet, Gospodaru! Moj ummet, Gospodaru!

Moj ummet, Gospodaru! Bit će mi rečeno: 'Muhammede, uvedi od svog ummeta one koji neće račun polagati na desna dženetska vrata, a oni su saučesnici sa ljudima u ulasku na ostala dženetska vrata', a zatim kaže: 'Tako mi Onoga u Čijoj je ruci Muhammedova duša, zaista je između dvoje dženetskih vrata kao između Meke i Hidžra ili kao između Meke i Basre.' Ovaj hadis se bilježi i u "Sahihu" Buharije i Muslima.

On, također, bilježi od Ebu-Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao:

/74/ "Ja sam prvak potomstva Ademova na Sudnjem danu, prvi kome će se kabur raspuknuti, prvi koji će zagovarati i prvi kome će zagovaranje biti primljeno."

وَقُلِّبَ رَبِّي أَدْخِلْنِي مَدْخَلَ
صِدْقٍ وَأَخْرِجْنِي مَخْرَجَ صِدْقٍ وَأَجْعَلْ لِي مِنْ لَدُنْكَ سُلْطَانًا نَصِيرًا
﴿٨٠﴾ وَقُلِّبَ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَطْلُ إِنَّ الْبَطْلَ كَانَ زَهُوقًا ﴿٨١﴾

"I reci: 'Gospodaru moj, uvedi me uvodom Istine i izvedi me ishodom Istine! I daruj mi od Sebe snagu koja će mi pomoći!'" /80/ "I reci: 'Došla je istina, a nestalo je laži; laž, zaista, nestaje!'" /81/

Katade kaže da riječi: **"I reci: 'Gospodaru moj, uvedi me uvodom Istine'"**, označavaju Medinu, a riječi:

i **"I izvedi me ishodom Istine"**, označavaju Meku.

Imam Ahmed prenosi od Ibn-Abbasa, r.a., da je rekao: "Vjerovjesnik, s.a.v.s., bio je u Meki, a zatim mu je naredena Hidžra, pa je Allah Uzvišeni objavio:

"I reci: 'Gospodaru moj, uvedi me uvodom Istine i izvedi me ishodom Istine. I daruj mi od Sebe snagu koja će mi pomoći!'"

Hasan kaže u komentaru ovog ajeta: "Obećao mu je njegov Gospodar da će degradirati vladara Perzije, oslabiti Perziju i njemu je potčiniti, i vladara Bizantije, oslabiti Bizantiju, njezin ponos i potčiniti mu je." Katade kaže o ovome: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., znao je da nema nikakve mogućnosti u tome bez snage, zato je molio snagu koja će pomoći Allahovu Knjigu, Allahove propise, Allahove naredbe i uspostavljanje Allahove vjere, jer je snaga (vlast) milost Allahova koju je učinio među Svojim robovima i da nije toga napali bi jedni druge pa bi snažni savladali nejake." Ibn-Džerir odabire mišljenje Hasana i Katade i ono je preovladavajuće, jer je uz istinu neophodno i pokoriti

onoga ko joj se suprotstavlja i ko se oponira. Zbog ovoga Uzvišeni kaže:

"A gvožđe smo stvorili, u kome je velika snaga."/57:25/ U hadisu stoji:

/75/ "Allah obuzdava vladarom (snagom) ono što ne obuzdava Kur'anom." Naime, sprečava vlašću izvršavanje razvrata i grijeha, što neće učiniti većina ljudi samim Kur'anom i onim što je u njemu od sigurnih prijetnji i oštih upozorenja. To je stvarnost!

"I reci: 'Došla je istina, a nestalo je laži.'" "

Ovo je prijetnja i obećanje nevjernicima Kurejša, ono što je došlo kao istina od Allaha, u što nema nikakve sumnje, a to je ono što je objavljeno od Kur'ana, imana i korisnog znanja, a nestalo je njihove laži. Laž nema sigurnosti niti opstanka uz istinu:

"Nego istinom suzbijamo laž, istina je uguši i laži nestane."/21:18/

Buharija bilježi od Ibn-Mes'uda, r.a., da je rekao:

/76/ "Vjerovjesnik, s.a.v.s., ušao je u Meku a oko Bejtullaha je bilo 360 kipova, pa ih je počeo udarati štapom koji je držao u svojoj ruci govoreći:

"I reci: 'Došla je istina, a nestalo je laži; laž, zaista, nestaje!'" "Došla je Istina, a laži je nestalo."/34:49/ Ovako bilježe Muslim, Tirmizi, Nesai i Abdurrezzak.

وَنَزَّلْنَا
الْقُرْآنَ إِنْ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا
﴿٨٢﴾

"Mi objavljujemo u Kur'anu ono što je lijek i milost vjernicima, a nevjernicima on samo povećava propast."/82/

Uzvišeni saopćava o Svojoj Knjizi koju je objavio Svome Poslaniku, s.a.v.s., kojoj je laž nepoznata i koja je lijek i milost vjernicima, odnosno koja briše u srcu bolesti sumnje, licemjerstva, idolopoklonstva, skretanja i odstupanja. Kur'an, dakle, liječi od svega ovoga. On je, također, milost u kojoj nastaje iman, mudrost, traženje dobra i težnja za njim i to je samo kod onoga koji vjeruje u njega, iskreno se odnosi spram njega i slijedi ga. Što se tiče nevjernika - nasilnika prema samome sebi zbog nevjerstva, slušanje Kur'ana samo ga još više udaljava i povećava mu kufr. Greška je kod kafira a ne kod Kur'ana. Uzvišeni kaže:

"A kad bude objavljena neka sura, ima ih koji govore: 'Kome je od vas ova povećala vjerovanje?' Što se tiče vjernika, njima je povećala vjerovanje, i oni se raduju; a što se tiče onih čija su srca bolesna, ona im je nevjerovanje dodala na nevjerovanje koje već imaju, i oni kao nevjernici umiru."/9:124-125/

Uzvišeni kaže: **"...a nevjernicima on samo povećava propast"**, neće se okoristiti njime, neće

ih sačuvati niti će ih izliječiti, jer je Allah učinio da Kur'an bude vjernicima lijek i milost.

وَإِذَا أَنْعَمْنَا عَلَى الْإِنْسَانِ أَعْرَضَ وَنَجَّيْنَاهُ وَإِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ
كَانَ يُوَسْوِسًا ﴿٨٣﴾ قُلْ كُلُّ يَعْمَلُ عَلَى شَاكِلِهِ فَرَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَنْ هُوَ أَهْدَى
سَبِيلًا ﴿٨٤﴾

"Kad čovjeku kakvu blagodat darujemo, on se okreće i oholo udaljava, a kad ga zadesi zlo, onda očajava." /83/ "Reci: Svako postupa po svom nahodjenju, a samo Gospodar vaš zna ko je na Pravom putu." /84/

Uzvišeni upoznaje ovim ajetom na krnjavost čovjeka i njegove naravi, izuzev ukoliko ga Uzvišeni Allah ne sačuva u stanja radosti i beznada, pa ako ga Allah obaspe kapitalom, zdravljem, nafakom i pomoći, okrene se od pokornosti Allahu, okrene se od Njegovih robova i oholo udalji. Mudžahid kaže: znači: "Udaljio se od nas." ovo je, kao što su Allahove riječi:

"A kad vas On na kopno spasi, vi se okrecete" "a kad ga zadesi zlo", a to su iskušenja i belaji:

"onda očajava", izgubi nadu da će postići dobro nakon toga, kao što su riječi Uzvišenoga:

"A ako čovjeku milost Našu pružimo, pa mu je poslije uskratimo, on pada u očajanje i postaje nezahvalnik" /11:9/

"Reci: 'Svako postupa po svom nahodjenju'", tj. po svojoj vjeri i na svoj način. Ovaj ajet - a Allah najbolje zna - prijetnja je idolopoklonocima, kao što su Njegove riječi:

"...i reci onima koji neće da vjeruju: 'Radite što god možete...' /11:121/ Zbog toga Uzvišeni kaže:

"Reci: 'Svako postupa po svom nahodjenju, a samo Gospodar vaš zna ko je na Pravom putu'", od nas i od vas i svako će biti nagrađen prema svome djelu i ništa mu skriveno biti neće.

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي وَمَا أُوتِيتُمْ
مِّنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٨٥﴾

"Pitaju te o duši. Reci: 'Duša je nešto što - samo Gospodar moj zna, a vama je dato samo malo znanja.'" /85/

Imam Ahmed bilježi od Abdullaha ibn Mes'uda, r.a., da je rekao:

/77/ "Išao sam sa Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., na njivu u Medini, a on se poštapao sa ogoljelom palminom granom, pa je prošao pored židova koji su jedni drugima rekli: 'Pitajte ga o duši!' Neki su rekli: 'Ne pitajte ga!' Drugi su opet rekli: 'Pitajte ga o duši!' Upitali su ga: 'O Muhammede, šta je duša?' Još uvijek je bio naslonjen na ogoljelu palminu granu i ja sam mislio da mu se objavljuje. Rekao je:

"Pitaju te o duši. Reci: 'Duša je nešto što - samo Gospodar moj zna, a vama je dato samo malo znanja.'" /85/ Onda su rekli jedni drugima: 'Jesmo li vam rekli da ga ne pitate.' Ovako bilježe Buharija i Muslim u hadisu posredstvom 'Ameša i ovo ukazuje, kako se na prvi pogled čini da je ovaj ajet medinski i da je objavljen onda kada su ga o tome pitali židovi u Medini. Međutim, cjelokupno poglavlje je mekansko, a argument koji podupire tu činjenicu je ono što bilježi imam Ahmed od Ibn-Abbasa, r.a.:

/78/ "Kurejšije su rekli židovima: 'Predložite nam nešto što ćemo pitati ovoga čovjeka.' Rekli su im: 'Pitajte ga o duši!', pa su ga pitali. Tada je objavljen ajet:

"Pitaju te o duši. Reci: 'Duša je nešto što samo Gospodar moj zna, a vama je dato samo malo znanja.'" /85/ Rekli su: "Dato nam je mnogo znanja i Tevrat, a kome je dat Tevrat - dato mu je veliko dobro". Prenosilac kaže: "Allah je objavio:

"Reci: 'Kada bi more bilo mastilo da se ispišu riječi Gospodara moga, more bi presahlo, ali ne i riječi Gospodara moga...' /18:109/

Ovim se odgovara da se objavljivanje ovoga ajeta desilo drugi puta u Medini ili mu je poslata objava da im odgovori na ono što su ga pitali, sa prethodnim ajetom.

Muhammed ibn Ishak prenosi od nekih svojih drugova, od Ata'a bin Jesara da je rekao:

/79/ "Objavljeno je u Meki:

"a vama je dato samo malo znanja.", pa kada je Muhammed, s.a.v.s., preselio u Medinu, došli su mu židovski svećenici i rekli: 'Muhammede, nije li došlo do nas da si ti rekao:

"...a vama je dato samo malo znanja." Jesi li aludirao na nas ili na svoj narod?' Rekao je: 'Aludirao sam na vas.' Oni su rekli: 'Ti učiš da je nama dat Tevrat u kome je pojašnjenje za svaku stvar.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: 'Tevrat je u Allahovom znanju mali, a Allah vam je dao da sve dok budete radili prema njemu - koristite vam.'"

Uzvišeni je objavio:

"Da su sva stabla na Zemlji pitaljke, a da se u more kad presahne, ulije još sedam mora, ne bi se ispisale Allahove riječi; Allah je, uistinu, Silan i Mudar" /31:27/

Mufessiri se razilaze u značenju duše ovdje na više mišljenja. Jedni kažu: To su duše sinova Ademovih koje se nalaze u njihovim tijelima. Drugi kažu da je značenje duše ovdje Džibril. Neki, pak, smatraju da je njeno značenje veliki melek srazmjernan svim stvorenjima. Neki, opet, tvrde da se njime označava grupa meleka u likovima sinova Ademovih, a drugi kažu da se time podrazumijeva grupa koja vidi meleke a oni njih ne vide. Oni su spram meleka, kao što su

meleki spram sinova Ademovih.⁴³⁸ A što se tiče riječi Uzvišenog:

"Pitaju te o duši. Reci: 'Duša je nešto što samo Gospodar moj zna, a vama je dato samo malo znanja'", tj. doista je duša Njegova stvar, a znanje o njoj pripada isključivo Njemu, mimo vas, pa zbog toga Uzvišeni kaže:

"a vama je dato samo malo znanja." On vam otkriva samo malo Svoga znanja i neko zna samo onoliko koliko želi Svemoćni i Uzvišeni.

وَلَمَّا سَأَلْنَا الَّذِينَ يُبَدِّلُونَ أَلْسِنَ وَالَّذِينَ يُبَدِّلُونَ أَلْسِنَ
 ثُمَّ لَا يَحْكُمُونَ بِحُكْمِ اللَّهِ وَالَّذِينَ يُبَدِّلُونَ أَلْسِنَ
 عَلَيْكَ كَبِيرًا ۗ قُلْ لِمَ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَىٰ أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا
 الْقُرْآنِ لَآ يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا ۗ وَقَدْ
 صَرَّفْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ فَأَبَىٰ أَكْثَرُ النَّاسِ
 إِلَّا كُفُورًا ۗ ۙ

"A da hoćemo, Mi bismo učinili da iščezne ono što smo ti objavili, i ti, poslije, ne bi nikoga našao ko bi ti protiv Nas pomogao", /86/ "ali, Gospodar tvoj je tebi milostiv i Njegova dobrota prema tebi zaista je velika." /87/ "Reci: 'Kad bi se svi ljudi i džinovi udružili da sačine jedan ovakav Kur'an, oni, kao što je on, ne bi sačinili, pa makar jedni drugima pomagali." /88/ "Mi u ovom Kur'anu objašnjavamo ljudima svakojake primjere, ali većina ljudi nikako neće da vjeruje." /89/

Uzvišeni spominje Svoju veliku blagodat i dobrotu prema Svome robu i plemenitom Poslaniku, s.a.v.s., u onome što mu objavljuje iz časnog Kur'ana kome je laž apsolutno nepoznata; Objava je to od Mudrog i hvale Dostojnog. Ibn-Mes'ud, r.a., rekao je: "Dodirnut će ljude crveni vjetar misli na kraju ovodunjalučke epohe, od Šama, tako da neće ostati u Mushafu a niti u srcu ijednog čovjeka ni jedan ajet, a zatim je proučio ajet:

"A da hoćemo, Mi bismo učinili da iščezne ono što smo ti objavili." Zatim Uzvišeni upozorava na čast Kur'ana, pa kaže da ukoliko bi se sakupili i ljudi i džini i dogovorili se da sačine slično onome što je On objavio Svome poslaniku, ne bi to mogli učiniti, zato što je to nemoguće! Kako da slični govor stvorenja govoru Stvoritelja, Kome ništa slično nije?!

⁴³⁸ Ono što se čini - a Allah zna - da je značenje riječi "ruh" - "duša koja je u tijelu". Što se tiče značenja riječi "ruh" uopće, ona ima mnogobrojna značenja; duša koja je u tijelu, Džibril, riječ "kun / budi". Značenje te riječi biva jasno u ovisnosti od njena položaja (konteksta). Sva ova značenja spomenuta su u Kur'anu. Tvrdnja da je velikom meleku ime "Ruh" ili da su oni pleme meleka, nema uopće autentičnog i sigurnog uporišta u onome što znam. A Allah Uzvišeni najbolje zna.

"Mi objašnjavamo ljudima", tj. donosimo im kategorične argumente i rasprostiremo im Istinu i, uprkos ovome, većina ljudi odbija niječući Istinu i odbacujući Ispravnost.

وَقَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّىٰ تَنزِلَ عَلَيْنَا مَائِدًا مِنَ السَّمَاءِ
 أَوْ تَكُونَ لَكُمُ الْبَيْتُ مِنَ الْجِبَالِ أَوْ قَسَمَ لَكُمُ الْكُفْرَ الَّذِي كَفَرْتُمْ
 أَوْ تُسْقِطَ السَّمَاءَ كَمَا زُكِّرْتُمْ ۖ بَلْ أَنتُمْ مَكِيدُونَ ۗ
 قِيلَ ۖ أَوَيْكُمُ اللَّهُ الَّذِي يُزِيلُ السَّمَاءَ وَيُنزِلُ سَائِبَغًا مِنَ السَّمَاءِ
 لِقَوْمٍ جَاهِلِينَ ۗ ۙ

"I govore: 'Nećemo ti vjerovati sve dok nam iz zemlje izvor-vodu ne izvedeš;'" /90/ "ili dok ne budeš imao vrt od palmi i loze, pa da kroz njeg svukuda rijeke provedeš;" /91/ "ili dok na nas nebo u parčadima ne oboriš, kao što tvrdiš; ili dok Allaha i meleke kao jamce dovedeš;" /92/ "ili dok ne budeš imao kuću od zlata ili dok se na nebo ne uspenješ; a nećemo vjerovati ni da si se uspeo sve dok nam ne doneseš Knjigu da je čitamo.' Reci: 'Uzvišen neka je Gospodar moj! - zar ja nisam samo čovjek, poslanik?'" /93/

Ibn-Džerir prenosi od Ibn-Abbasa, r.a., u skraćenoj verziji:

/80/ "Najautoritativniji Kurejši su pozvali Muhammeda, s.a.v.s. On im je brzo došao, smatrajući da im je na um pala nova misao u vezi sa njim, a budući da je bio brižljiv spram njih želeći ih uputiti, a i teško je podnosio njihove greške. Sjeo je kod njih, a oni su mu rekli: 'Muhammede poslali smo po tebe na vrijeme tako, ako nešto bude, da ne snosimo odgovornost. Mi, tako nam Allaha, ne znamo nikoga od Arapa ko je uveo kod svoga naroda ono što si ti uveo kod svoga. Napao si pretke, omalovažio vjeru, omalovažio si naše umove, vrijeđao božanstva, razjedinio društvo i ništa negativno nije preostalo a da s tim nisi došao među nas. Ako si došao da sa ovim govorom tražiš kapital, sakupit ćemo ti iz našeg imetka sve dok ne postaneš najbogatiji među nama. Ako, pak, tražiš čast među nama, izabrat ćemo te za najčasnijeg među nama a ako želiš vlast učinimo te našim vladarem. A ako je ovo što ti dolazi ono s čime ti dolazi Reijj, a očito je da te je nadvladao - a nazivali su jednog od džina Er-Re'ijj - onda ćemo, najvjerojatnije, utrošiti naše imetke u traženju lijeka dok te ne izliječimo i opravdamo.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovorio je: 'Ja nemam ništa sa onim što vi govorite. Nisam vam došao sa ovim zbog vašeg imetka, časti i vlasti nad vama. Allah me je poslao vama kao poslanika, objavio mi Knjigu i naredio mi da vam budem obveseljivač i opominjač. Dostavio sam

vam poslanice svoga Gospodara i savjetovao vas, pa ako prihvatite od mene ono s čime sam poslan - to je vaša sreća i na ovom i na onom svijetu, a ako to odbijete, ja ću se strpiti na Allahovoj odredbi sve dok Allah ne presudi između mene i vas'. Ili kao što je rekao Allahov Poslanik, s.a.v.s.

Tražili su, zatim od njega da zamoli svoga Gospodara - iz njihove oholosti i kufra - da pokrene brda, da izravna zemlju i da izvede iz nje rijeke, kao što su rijeke Šama i Iraka i da proživi njihove pretke koji su nestali pa da ih pitaju o onome o čemu on govori: da li je to istina ili laž. "Ako učiniš što zahtijevamo od tebe i oni ti povjeruju i mi ćemo ti tada povjerovati i time ćemo znati tvoj položaj kod Allaha i znati da te je poslao kao poslanika kao što tvrdiš". Nakon toga su zahtijevali da traži od svoga Gospodara da pošalje meleka koji će potvrditi da je istina ono što govori. Rekli su: "...a mi ćemo revidirati naš stav u odnosu na tebe, a ti zamoli da ti učini bašče, blagajne i dvorce od blaga i srebra i da te učini nezavisnim od onoga što mi smatramo da ti tražiš, jer i ti ideš po tržnicama i tražiš opskrbu za život kao i mi, tako da ćemo time znati vrijednost tvoga položaja kod tvoga Gospodara, ako si poslanik kao što tvrdiš." Poslanik, s.a.v.s., im je svaki put odgovorio kao što je to učinio i prvi put. Rekli su: "Obori nebo u komadima kao što tvrdiš da tvoj Gospodar, ako hoće, može to učiniti. Mi tebi nećemo povjerovati sve dok to ne učiniš!" Poslanik, s.a.v.s., odgovorio im je: "To je Allahovo. Ako hoće, učinit će to vama!" Rekli su: "Muhammede, a zar tvoj Gospodar nije znao da ćemo mi sjediti s tobom, pitati te o onome što smo te pitali o Njemu i da ćemo tražiti od tebe ono što tražimo, pa da ti pruži i nauči te ono što ćeš nam odgovoriti i obavijestiti te o onome što će učiniti sa nama u tome, ako ne primimo od tebe ono s čim si došao. Mi smo, pak, došli do saznanja da tebe uči onaj čovjek iz Jemame, koji se naziva Rahman a mi, tako nam Allaha, nećemo nikada Rahmanu vjerovati.

Već smo te ispričali, Muhammede, ali, tako nam Allaha, nećemo te ostaviti i zaboraviti ono što si s nama učinio sve dok te ne uništimo ili dok ti nas ne uništiš." Jedan od njih je rekao: "Nećemo ti vjerovati sve dok ne dođeš u prisutnosti Allaha i meleka." Kada su to rekli, Allahov Poslanik, s.a.v.s., ustao je od njih, a s njim je ustao i Abdullah ibn Ebi-Umejje ibn el-Mugire el-Mahzumi, a on je sin njegove amidžične Atike, kćerke Abdul-Muttaliba, i rekao mu: "Muhammede, tvoj narod ti je izložio ono što ti je predložio, a ti nisi od njih prihvatio. Pitali su te o stvarima da s njima otkriju tvoj položaj kod Allaha, pa nisi ni to uradio. Zatim su te pitali da ubrzaš ono čime im prijeteš od kazne. Tako mi Allaha, neću ti nikada povjerovati sve dok ne postaviš ljestve ka nebu i ne budeš se popeo na njega, a ja budem gledao, sve dok ne dođeš sa njima i dok ne donesu s tobom otvorenu stranicu, a s tobom ne budu četiri meleka koji će svjedočiti ono što govoriš, a tako mi Allaha, kada bi i to činio, mislim da ti ne bih povjerovao".

Zatim je Poslanik, s.a.v.s., otišao, tužan i žalostan nakon saznanja da se njegov narod udaljio od njega i nakon gubljenja nade u svoj narod prilikom svoga poziva.

Ovo je skup koji su oni sakupili poradi njega. Da je Allah vidio nekoga od njih da pitaju poradi upute, uslišao bi im. Međutim, On je znao da oni to traže iz kufra i oholosti. Riječi Uzvišenog:

"...sve dok nam iz zemlje izvor vodu ne izvedeš;" "el-jenbu" označavaju vodu, izvor koji teče.

Tražili su od njega da im izvede određeni izvor u Hidžazu ovdje ili ondje, a to je Allahu Uzvišenom lahko. Da je htio, učinio bi i uslišao sve što su tražili. Međutim, znao je da oni upućeni biti neće, kao što su riječi Uzvišenog:

"Kad bismo im meleke poslali, i kad bi im mrtvi progovorili, i kad bismo pred njih očigledno sve dokaze donijeli - oni opet ne bi vjerovali."/6:111/

"...ili dok nebo u parčadima ne oboriš," tj. ubrzaj nam kaznu koju si nam obećao na Sudnjem danu rascjepljenjem neba i približavanjem njegovih krajeva, pa sruči ih na nas sada, kao što je Šuajbov narod rekao:

"Zato spusti na nas kaznu s neba, ako istinu govoriš!"/26:187/ pa vam je Allah poslao kaznu oblačnoga dana, a to je, doista, bila kazna velikog dana, a što se tiče Poslanika milosti, s.a.v.s., on je tražio od Allaha da im odgodi kaznu nadajući se da će Allah iz njihovog potomstva izvesti one koji će Ga obožavati i neće Mu nikoga kao saučesnika pridruživati.

Tako se i dogodilo. Od onih koji su bili nevjernici, pa prešli na islam a islam im postao stabilan, čak je i Abdullah b. Ebi-Umejje, koji je ranije spomenut... Islam je primio čvrsto i iskreno se pokajao Uzvišenom Allahu. Riječi Uzvišenog: **"...ili dok ne budeš imao kuću od zlata"**, tj. "min zehebin" od zlata, po kiraetu Ibn-Mesuda. Ibn-Abbas i drugi kažu slično tome.

"...ili dok se na nebo ne uspenješ", ne uspenješ se na nebo na ljestvama a mi te budemo gledali:

"a nećemo vjerovati ni da si se uspeo sve dok nam ne doneseš Knjigu da je čitamo", da je napisano na njoj, svakom od njih, "ovo je Knjiga od Allaha tom i tom" i da svako od njih osvane s tom knjigom pored glave.

"Reci: 'Uzvišen neka je Gospodar moj! Zar ja nisam samo čovjek, poslanik?'" Slava neka je Njemu zar neko može da radi kako On hoće mimo Njegove volje. Ne, nego On radi što hoće, a ja sam vam samo poslanik koji vam dostavlja poslanicu i savjetujem vas i to sam već učinio. A ono što ste tražili od mene kod Uzvišenog Allaha je.

وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَىٰ إِلَّا أَنْ قَالُوا
 أَبَعَثَ اللَّهُ بَشَرًا رَسُولًا ﴿٩٤﴾ قُلْ لَوْ كَانَ فِي الْأَرْضِ مُلْكٌ يَمْتَشُونَ مُطَهَّرِينَ
 لَنَزَلْنَا عَلَيْهِم مِّنَ السَّمَاءِ مَلَكًا رَسُولًا ﴿٩٥﴾

"A ljude je, kad im je dolazila objava, odvrćalo od vjerovanja samo to što su govorili: 'Zar je Allah kao poslanika čovjeka poslao?'" /94/ "Reci: 'Kad bi na Zemlji meleki smireno hodili, Mi bismo im s neba meleka za poslanika poslali.'" /95/

Uzvišeni kaže: "A ljude je, odvrćalo", tj. većinu njih, "od vjerovanja" i od slijeđenja Poslanika samo njihovo čuđenje oko slanja čovjeka kao poslanika, kao što kaže Uzvišeni:

"Zašto je čudno ljudima što Mi objavljujemo jednom između njih: 'Opominji ljude! A vjernike obraduj divnom nagradom kod Gospodara njihova!'" /110:2/

Puno je ajeta o ovome. Nakon toga Uzvišeni kaže, upozoravajući na Svoju prijaznost i milost spram Svojih robova, da im On šalje poslanika od njihove vrste da ga shvate, razumiju i da govore s njim. Da im je poslao poslanika - meleka ne bi se mogli suočiti s njim niti uzimati od njega, kao što kaže Uzvišeni:

"Došao vam je Poslanik, jedan od vas" /9:128/ Zbog toga kaže ovdje:

"Reci: 'Kad bi na Zemlji meleki smireno hodili, Mi bismo im s neba meleka za poslanika poslali'", tj. od njihove vrste, pa budući da ste vi ljudi, poslali smo vam Naše poslanike od vas iz pažnje i milosti.

قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنِي

وَبَيْنَكُمْ إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا ﴿٩٦﴾

"Reci: 'Allah je dovoljan svjedok meni i vama, jer On zna i vidi robove Svoje.'" /96/

Uzvišeni kaže, upućujući Svoga Poslanika, s.a.v.s., na značajan dokaz za njegov narod u vezi sa onim oko čega treba da mu povjeruju, u vezi sa onim s čim je došao, oko toga da je On tj. Allah svjedok njemu i njima. On zna s čime im je došao. Da je to izmislio kaznio bi ga najžešćom kaznom, kao što Uzvišeni kaže:

"A da je on o Nama kakve riječi iznosio, Mi bismo ga za desnu ruku uhvatili a onda mu žilu kucavicu presjekli." /69:44-46/ Nastavljajući dalje kaže: **"jer On zna i vidi robove Svoje."** On zna ko zaslužuje blagodati, dobročinstvo i uputu i dobro zna ko zaslužuje nesreću, zabludu i skretanje.⁴³⁹ Zbog toga Uzvišeni kaže:

⁴³⁹ On zna Svojim iskonskim znanjem ko će vjerovati od Njegovih stvorenja i ko će zaslužiti blagodati, dobročinstvo i uputu - tako što ga učvršćuje u imanu, kao nagradu za vjerovanje i On zna ko

وَمِنْ هُدَىٰ اللَّهِ فَهُوَ الْمُهْتَدِ
 وَمَنْ يُضِلَّ فَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِهِ وَيَحْشُرُهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَىٰ
 وُجُوهِهِمْ عُمِيَآ وَبُكْمًا وَصَمًّا فَأُولَٰئِكَ جَهَنَّمَ كَمَا خَبَّرَ رِذْنَهُمْ
 سَعِيرًا ﴿٩٧﴾

"Onaj kome Allah ukaže na Pravi put - na pravom putu je, a onome koga u zabludu stavi, tome, mimo Njega, nećeš naći zaštitnika. Mi ćemo ih, na Sudnjem danu, sakupiti, licem zemlji okrenute, slijepe, nijeme i gluhe; boravište njihovo bit će Džehennem; kad god mu plamen jenja, pojaćaćemo im oganj." /97/

Uzvišeni obavještava o Svome postupku prema Svojim robovima i sprovođenju Svoje vlasti i da je On Taj Kome presudu niko nije u stanju izmijeniti. Koga On uputi - niko ga ne može u zabludi ostaviti, a koga On u zabludu odvede, nećeš mu naći - osim Njega - pomagača koji će ga na Pravi put uputiti. Uzvišeni kaže: **"Mi ćemo ih, na Sudnjem danu, sakupiti, licem zemlji okrenute."**

Imam Ahmed bilježi od Enesa ibn Malika, r.a., da je rekao:

/81/ "Rečeno je: 'Allahov Poslaniče, kako će ljudi biti sakupljeni na svojim licima?!' Odgovorio je: 'Onaj Ko je učinio da idu na svojim nogama, u stanju je da učini da idu na svojim licima'. Ovaj se hadis bilježi kod Buharije i Muslima.

Riječi Uzvišenog: **"slijepe"**, znači neće vidjeti, **"nijeme"**, neće govoriti, **"i gluhe"**, neće čuti, kao kazna zato što su bili i na dunjaluku slijepi, nijemi i gluhi spram Istine. Bit će kažnjeni na skupu baš kada budu imali najviše potrebe za oprostom: **"boravište njihovo"**, njihov kraj **"bit će Džehennem; kad god mu plamen jenja"**, kad god se počne gasiti **"pojaćat ćemo im oganj"**, tj. plamen, buktinju i žar, kao što kaže Uzvišeni:

"pa kušajte, mučenje ćemo vam sve gorim činiti." /78:30/

ذَٰلِكَ جَزَاؤُهُمْ بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا وَقَالُوا أَءِذَا كُنَّا
 عِظْمًا وَرُفَاتًا أَلَمْ نَبْعَثْهُمْ خَلْقًا جَدِيدًا ﴿٩٨﴾ * أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي
 خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ قَادِرٌ عَلَىٰ أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ وَجَعَلَ لَهُمْ أَجَلًا
 لَّا رَيْبَ فِيهِ فَأَبَى الظَّالِمُونَ إِلَّا كُفُورًا ﴿٩٩﴾

"To će im biti kazna zato što u dokaze Naše nisu vjerovali i što su govorili: 'Zar kad postanemo kosti i prah, zar ćemo kao nova

će od njih nevjernik biti i zaslužiti nesreću, zabludu i skretanje kao kaznu za nevjerovanje, kao što kaže Uzvišeni: "I kada oni skrenuše u stranu - Allah učini da i srca njihova u stranu skrenu." (61:5) Neka je hvala Allahu na pomoći koju ukazuje blagodat imana.

stvorenja doista biti oživljeni?" /98/ "Zar oni ne znaju da je Allah, Stvoritelj nebesa i Zemlje, kadar da stvori slične njima i da im je već odredio Čas oživljenja, u koji nema sumnje? Ali nevjernici samo poriču." /99/

Uzvišeni kaže: Ovo naše kažnjavanje proživljujući ih slijepe, gluhe i nijeme, kazna im je koju su zaslužili zato što su smatrali lažnim **"dokaze Naše"**, tj. naše argumente i znakove i što su smatrali nevjerojatnim proživljenje nakon smrti:

"I što su govorili: 'Zar kad postanemo kosti i prah'", tj. truhleži i crvotočina: **"zar ćemo kao nova stvorenja doista biti oživljeni?"**, nakon truhlosti i propasti biti vraćeni drugi put?! Allah ih upozorava na Svoju moć u tom pogledu, budući da je On stvorio nebesa i Zemlju, dok je Njegova moć u njihovom oživljenju lakša od ovoga, kao što kaže Uzvišeni: **"Stvaranje nebesa i Zemlje je sigurno veće nego stvaranje roda ljudskog." /40:57/** Ovdje kaže:

"Zar oni ne znaju da je Allah, Stvoritelj nebesa i Zemlje, kadar da stvori slične njima", na Sudnjem danu vraćajući im njihova tijela, i stvarajući ih drugi put kao što je to učinio i prvi put: **"i da im je već odredio Čas oživljenja u koji nema sumnje?"**, učinio je njihov povratak i dizanje iz njihovih grobova Časom određenim, koji se, neosporno je, mora ispuniti, kao što kaže Uzvišeni:

"A Mi ga odgađamo samo za neko vrijeme." /11:104/ Riječi Uzvišenog: **"Ali nevjernici samo poriču"**, tj. nakon što su im prezentirani argumenti oni ostaju uporni u svom nevjerovanju.

قُلْ لَوْ أَنَّمْ تَمْلِكُونَ
خِرَاءَ نَ رَحْمَةِ رَبِّي إِذًا لَأَمْسَكْتُمْ خَشْيَةَ الْإِنْفَاقِ وَكَانَ الْإِنْسَانُ
قَوْرًا ﴿١٠٠﴾

"Reci: 'Da vi posjedujete riznice milosti Gospodara moga, i tada biste škrtarili iz straha da ne potrošite; čovjek je uvijek tvrdica.'" /100/

Uzvišeni kaže Svome Poslaniku, s.a.v.s.: Reci im, Muhammede, kada bi vi, ljudi, slobodno raspolagali Allahovim riznicama, **"škrtarili biste iz straha da ne potrošite"**, tj. plašeći se da vam to ne ode, pa da osiromašite, iako riznice nikada ne presušuju. Međutim, to je vaša urođena osobina.

Zbog ovoga Uzvišeni kaže: **"čovjek je uvijek tvrdica"**, tj. škrtac i onaj koji zadržava, kao što kaže Uzvišeni:

"Kad bi oni bilo kakav udio u vlasti imali, ljudima ne bi ništa dali" /4:53/, tj. ne bi dali nikome ništa, jer su škrtost, nestrpljivost i malodušnost

svojstva čovjeka. To je uopće njegovo, izuzev onoga koga Allah pomogne i uputi ga, kao što kaže Uzvišeni: **"Čovjek je, uistinu, stvoren malodušan: kada ga nevolja snađe - brižan je, a kada mu je dobro on ga uskraćuje, osim vjernika." /70:19-22/**

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى تِسْعَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ فَمَثَلٌ لِّبَنِي إِسْرَائِيلَ
إِذْ جَاءَهُمْ فَقَالَ لَهُ فِرْعَوْنُ إِنِّي لَأَظُنُّكَ يَا مُوسَى مَثْوًورًا ﴿١٠١﴾ قَالَ لَقَدْ
عَلِمْتُ مَا أَنْزَلَ هَؤُلَاءِ إِلَّا رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ بِصَآئِرٍ وَوَآئِنِ
لَأَظُنُّكَ يَا فِرْعَوْنُ مَثْوًورًا ﴿١٠٢﴾ فَأَرَادَ أَنْ يَنْفِرَ هَهُنَا مِنَ الْأَرْضِ فَأَعْرَضْنَاهُ
وَمَنْ مَعَهُ وَجَمِيعًا ﴿١٠٣﴾ وَقَلْنَا مَنْ بَعْدِي لِبَنِي إِسْرَائِيلَ أَكُنُوا الْأَرْضَ
فَإِذَا جَاءَ وَعَدُ الْآخِرِ فَجِنَابِكُمْ لَعِينًا ﴿١٠٤﴾

"Mi smo Musau devet očividnih znamenja dali, pa upitaj sinove Israilove kad je precima njihovim došao i kada mu je faraon rekao: 'Ja mislim, o Musa, da si ti doista općinjen'" /101/ "A Musa odgovori: 'Ti znaš da ovo nije dao niko drugi nego Gospodar nebesa i Zemlje, kao očigledna znamenja, i ja mislim da ćeš ti, o Faraone, sigurno nastradati.'" /102/ "Faraon odluči da ih iz zemlje istjera, pa mi potopismo i njega i one koji su bili s njim - sve", /103/ "i poslije toga rekosmo sinovima Israilovim: 'Naselite se u zemlji, pa kad Smak svijeta dođe, dovest ćemo vas izmiješane.'" /104/

Uzvišeni obavještava da je poslao Musaa sa devet jasnih znamenja, a to su uvjerljivi dokazi ispravnosti njegovog vjerovjesništva i istinitosti onoga o čemu obavještava i da je od onoga Koji ga je poslao faraonu. Ta znamenja: štap, ruka, suša, more, potop, skakavci, krpelji, žabe i krv, jasna su znamenja. To smatra Ibn-Abbas.

"ali su se oni oholili, narod zlikovački su bili" /7:133/ i sa ovim znamenjima i njihovim osvjedočenjem; nisu povjerovali u njih i nijekali su; obuhvatila ih je nepravda i oholost iako su u svojim dušama bili sigurni da je to istina i to nije efikasno djelovalo na njih. Također da smo odgovorili onima koji su tražili od tebe to što su tražili i rekli: "Nećemo ti povjerovati sve dok nam iz zemlje izvor vodu ne izvedeš...", oni ne bi prihvatili i ne bi vjerovali, izuzev ako bi to Allah htio, kao što je rekao Faraon Musau, a osvjedočio se prethodno u ova znamenja: **"Ja mislim, o Musa, da si ti doista općinjen."** Prenosi se da je značenje toga da je on (Musa) sihirbaz, a Allah Uzvišeni zna!

Musau, a.s., također su data mnoga druga znamenja, od kojih su: njegovo udaranje štapom po stijeni, izviranje vode iz kamena, oblaci koji su im pravili hlad, spuštanje mane i prepelice i drugih, što je

dato sinovima Israilovim nakon njihovog napuštanja Egipta. Ovdje je, međutim, spomenuto devet znamenja u koja se osvjedočio Faraon i njegov narod iz Egipta, što je dokaz protiv njih. Oni su se tome usprotivili, uzoholili se, uznevjerovali i sve to zanijekali.

"Ti znaš da ovo nije dao niko drugi nego Gospodar nebesa i Zemlje, kao očigledna znamenja", tj. ovih devet znamenja poslao je Gospodar nebesa i Zemlje samo kao argumente i dokaze da potkrijepi istinitost onoga s čime sam ti došao: **"I ja mislim da ćeš ti, o Faraone, sigurno nastradati."** Tj. bit ćeš uništen, pobijeđen i proklet.

"I Faraon odluči da ih iz zemlje istjera", da očisti zemlju od njih

"...pa mi potopismo i njega i one koji su bili s njim - sve, i poslije toga rekosmo sinovima Israilovim: 'Naselite se u zemlji.'" Ovo je, kao što su riječi Uzvišenog:

"A oni su te toliko na zemlji uznemiravali da bi te iz nje istjerali." Stanovnici Meke su, doista, radili na protjerivanju Poslanika, s.a.v.s., iz Meke, pa je zbog toga Allah, dž.š., učinio da Poslanik, s.a.v.s., naslijedi Meku, kada je u nju pobjedonosno ušao porazivši njene stanovnike a zatim ih pustio ukazavši im blagost i počast, kao što je Allah učinio da narod Benu-Israila, nakon što je bio potlačen, naslijedi Istok i Zapad zemlje, naslijedi Faraona, njegov kapital, njive, plodove i blagajne:

"pa kad Smak svijeta dođe, dovest ćemo vas izmiješane", tj. sve vas: i vas i vaše neprijatelje.

وَبِالْحَقِّ أَنْزَلْنَاهُ وَبِالْحَقِّ نَزَّلْنَا
وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ﴿١٥﴾ وَقُرْآنًا فَرَقْنَاهُ لِتَقْرَأَهُ عَلَى
النَّاسِ عَلَى مَكَّةَ وَنَزَّلْنَاهُ نَزِيلًا ﴿١٦﴾

"Mi Kur'an pun mudrosti objavljujemo, i na istinit način se on objavljuje. A tebe smo poslali samo zato da radosne vijesti donosiš i da opominješ." /105/ **"I kao Kur'an, sve dio po dio ga objavljujemo da bi ga ti ljudima malo-pomalo kazivao, i prema potrebi ga objavljujemo."** /106/

Uzvišeni obavještava o časnoj Knjizi da se objavljuje na istinit način, tj. koja u sebi sadrži istinu kao što kaže Uzvišeni:

"Allah svjedoči da je istina ono što ti objavljuje, objavljuje ono što jedini On zna, a i meleki svjedoče" /4:166/, tj. sadržavajući Allahovo znanje koje želi da vam se saopći od propisa, naredbi i zabrana.

Riječi Uzvišenog: **"I na istinit način se on objavljuje"**, tj. objavljuje se tebi, Muhammede, zaštićen i sačuvan i nepomiješan sa drugim, niti mu je šta dodato niti oduzeto, već tebi dolazi na istinit način. Riječi Uzvišenog su:

"A tebe smo poslali samo zato da radosne vijesti donosiš i da opominješ." Tj. da donosiš radosne vijesti onome ko se pokorava, a da opominješ onoga ko griješi. Govor Uzvišenoga: **"I kao Kur'an, sve dio po dio ga objavljujemo."** Što se tiče učenja bez udvostručavanja (tešdida), znači: objavljujemo ga iz Levhi-mahfuzi (Čuvane ploče) do Kuće časti na dunjalučkom nebu, a sa udvostručanjem, tj. "ferreknahu" znači: objavljujemo ga ajet po ajet, odvojeno i jasno u vezi sa događajima Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., u toku 23 godine, obrazlažući i komentarišući, pa zbog toga Uzvišeni kaže:

"da bi ga ti ljudima kazivao", da bi ga ti dostavljao i učio im: **"malo-pomalo"**, tj. postepeno, i: **"i prema potrebi ga objavljujemo"**, tj. jednu stvar za drugom.

قُلْ آمِنُوا بِمِثْقَالِ ذَرَّةٍ أَوْ لَا تَمُوتُوا إِنَّ الَّذِينَ
أُوتُوا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهِ إِذَا نَسِيَ عَلَيْهِمْ مِخْرُوقًا لِلآذِقَانِ بَعْدَ مَا
وَيَقُولُونَ سُبْحَانَ رَبِّنَا إِنْ كَانَ وَعْدُ رَبِّنَا لَمَفْعُولًا ﴿١٠٨﴾ وَيَخْرُوقُونَ
لِلآذِقَانِ يَبْكَوْنَ وَيَزِيدُهُمْ خُشُوعًا ﴿١٠٩﴾

"Reci: 'Vjerovali u njega ili ne vjerovali, oni kojima je još prije objavljivanja njegova dato znanje padaju licem na tle, čineći sedždu, kad im se on čita", /107/ **"i govore: 'Uzvišen neka je Gospodar naš, obećanje Gospodara našeg se ispunilo!'"**, /108/ **"i padaju licem na tle plaćuci, i on im uvećava strahopoštovanje."** /109/

Uzvišeni kaže Svome Vjerovjesniku Muhammedu, s.a.v.s.: **"Reci!"**, o Muhammede, ovim idolopoklonicima, nevjernicima s čime si im došao, s Kur'ani-kerimom: **"Vjerovali u njega ili ne vjerovali"**, svejedno da li ga vjerovali ili ne, on je istina koju Allah objavljuje i ističe ga spominjanjem u prethodnim knjigama, pa zbog toga Uzvišeni kaže: **"oni kojima je još prije objavljivanja njegova dato znanje"**, tj. od dobrih ljudi, učenjaka Ehli kitaba koji su radili po njima, kao što je objavljeno: **"kad im se on čita"**, tj. ovaj Kur'an **"padaju licem na tle" "čineći sedždu"** i Allahu - slava neka je Njemu - zahvaljujući Mu na blagodatima koje im je dao time što su dočekali ovog plemenitog Poslanika, s.a.v.s., kome je ova Knjiga objavljena i zbog toga kažu: **"Uzvišen neka je Gospodar naš"** Onaj Koji je čist od svakog nesavršenstva, Veliki i Slavljeni u Svojoj potpunoj moći i Koji ne iznevjerava Svoje obećanje, koje je obećao preko prethodnih vjerovjesnika i obveseljivača slanjem Muhammeda, a.s., pa zbog toga Uzvišeni upozoravajući o njihovom govoru, kaže: **"Uzvišen neka je Gospodar naš, obećanje Gospodara našeg se ispunilo!"** Njegove riječi: **"i padaju licem na tle plaćuci"**, tj.

pokoravaju se Uzvišenom i vjerom u Njegovu Knjigu i Poslanika, s.a.v.s.: **"i on im uvećava strahopoštovanje"**, tj. vjerovanje i pokoronoš, kao što kaže Uzvišeni:

"A one koji su na Pravom putu, On će i dalje voditi i nadahnut će ih kako će se Vatre sačuvati." /47:17/

﴿قُلْ ادْعُوا اللَّهَ أَدْعُوا الرَّحْمٰنَ
 أَيَّمَا مَا دَعَوْا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ وَلَا تَجْهَرُوا بِصَلَاتِكُمْ وَلَا تَخَافُوهَا
 وَابْتَغِ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا ﴿١١٠﴾ وَقُلْ مُحَمَّدٌ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا أَوْ لَمْ يَكُنْ لَهُ
 شَرِيكٌ فِي الْمَلَكُوتِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَّلِيٌّ مِّنَ الدُّنْيَا وَكَبْرَةً تَكْبِيرًا ﴿١١١﴾﴾

"Reci: 'Zovite: 'Allah', ili zovite: 'Svemilosni', a kako Ga god budete zvali, Njegova su imena najljepša. Ne izgovaraj na sav glas Kur'an kad molitvu obavljaš, a i ne prigušuj ga; traži sredinu između toga" /110/ "I reci: 'Hvaljen Allah Koji Sebi nije uzeo djeteta i Koji u vlasti nema ortaka, i Kome ne treba zaštitnik zbog nemoći - i hvaleći Ga veličaj!'" /111/

/82/ "Mekhul prenosi da je jedan idolopoklonik čuo Vjerovjesnika, s.a.v.s., da na sedždi govori: 'Ja, Rahman, ja Rahim (o Svemilosni, Milostivi)', pa je (taj čovjek) rekao: 'On misli da molbu upućuje jednom, a on, ustvari, molbu upućuje dvojici. Zatim je Allah, dž.š., objavio ovaj ajet.' Ovako se prenosi od Ibn-Abbasa, a to bilježi i Ibn-Džerir.

Riječi Uzvišenog: **"Reci: 'Zovite: 'Allah' ili zovite 'Svemilosni', a kako god budete zvali, Njegova su imena najljepša"**, tj. reci, Muhammede, ovim idolopoklonicima koji niječu svojstvo milosti kod Uzvišenog Allaha sprečavajući Njegovo nazivanje imenom "Rahman", da nema razlike između našeg dozivanja Njega imenom "Allah" ili imenom "Rahman" jer On posjeduje najljepša imena kao što kaže Uzvišeni:

"On je Allah - nema drugog boga osim Njega, On je poznavalac nevidljivog i vidljivog svijeta, On je Svemilosni, Milostivi!" - do riječi Uzvišenog - **"On ima najljepša imena. Njega hvale oni na nebesima i na Zemlji." /59:22-24/**

"ne izgovaraj na sav glas Kur'an kad molitvu obavljaš, a i ne prigušuj ga; traži sredinu između toga."

Imam Ahmed prenosi od Ibn-Abbasa, r.a., da je rekao:

/83/ "Objavljen je ovaj ajet a Allahov Poslanik, s.a.v.s., prikrivao se u Meki:

"Ne izgovaraj na sav glas Kur'an kad molitvu obavljaš, a i ne prigušuj ga." Rekao je: "Kada bi klanjao sa ashabima dizao bi glas prilikom učenja Kur'ana, pa kada bi to čuli idolopoklonici psovali su

Kur'an, Onoga Ko ga je objavio i onoga ko je s njim došao, pa je Allah rekao Svom Vjerovjesniku, s.a.v.s.:

"Ne izgovaraj na sav glas Kur'an kad molitvu obavljaš, a i ne prigušuj ga", tj. svojim učenjem, pa da te čuju idolopoklonici pa da onda psuju Kur'an: **"i ne prigušuj ga"** od svojih ashaba pa da ne čuju Kur'an i ne preuzmu ga od tebe: **"Traži sredinu između toga"**. Bilježe ga Buharija i Muslim. Ovo, također, prenosi Dahhak od Ibn-Abbasa, r.a., i dodaje:

/84/ "A kada je Hidžru učinio u Medinu, ta je zabrana prestala, pa je činio od toga šta je htio." Riječima: **"I reci: 'Hvaljen Allah Koji Sebi nije uzeo djeteta'"**, potvrđuje Uzvišeni Svom Plemenitom Biću najljepša imena koja ga oslobađaju svake krnjavosti, pa kaže:

"I reci: 'Hvaljen Allah Koji Sebi nije uzeo djeteta i Koji u vlasti nema ortaka'", već je On - Allah - Utočište svakom. On je Onaj Koji nije rodio niti je rođen i Kome niko ravan nije:

"I Kome ne treba zaštitnik zbog nemoći." Nije neznan pa da treba pomagača, ministra ili savjetnika, već je Uzvišeni Stvoritelj Svega - On Jedini - i nema saučesnika, On Jedini upravlja Svojom voljom: **"i hvaleći Ga, veličaj!"**, tj. slavi Ga i veličaj od onoga što govore nasilnici, koji nepravdu čine, a On je visoko iznad onoga što oni govore!